Türk Dilleri Araştırmaları 5 (1995): 105-170

Eyyûb ve Çağatayca Şiirleri

Zuhal Kargı Ölmez
(Ankara)

Karahanlı Türkçesinden gelişen Orta Asya İslâmî Türk Yazı Diliyle (Harezm-Kıpçak, Çağatayca) çok sayıda ve önemli eserler yazılmıştır. Bilinen yazar ve şairlerin belli bir edebî değeri olan eserlerinin yanısıra fazlaca bilinmeyen kimi şairler tarafından yazılmış irili ufaklı şiirler de bulunmaktadır. Yazımızın konusunu oluşturan şiirler de bilinmeyen bir şaire aittir. Adını yazdığı şiirlerden belirlediğimiz "Eyyūb"un kim olduğu konusunda kaynaklarda maalesef herhangi bir bilgi bulamadık.

Şiiri, Ebulgazi Bahadır Han'ın şu an üzerindeki çalışmalarımızı hâlâ sürdürdüğümüz *Şecere-i Türk* adlı eseri üzerinde yaptığımız bir araştırma sırasında, *Şecere-i Türk*'ün nüshalarını toplarken Göttingen Üniversitesi Kütüphanesinde Numara 8° Cod, Ms. Turc. 46'da kayıtlı olan nüshanın arkasında bulduk.[1] Bu nüshanın ilk sayfasında nüsha hakkında şu bilgiler verilir: "Şeybanî Hanlarının tarihi ve soyağacı. Çağatayca. Sonunda Orta Asya Türk lehçesiyle yazılmış bir şiir (= 144a-159a) var. 159 varak. Siyah ve kırmızı mürekkep, kahverengimsi açık renk bir kağıt. Kırmızı yarı deri cilt. 21,3 x 16 cm. Talik. Hicrî 1150-Miladî 1737." Burada verilen bilgilerde de belirtildiği gibi Şecere-i Türk'ün bu nüshasının arkasında 144a-159a yaprakları arasında Orta Asya Türk lehçesiyle yazılmış bir şiir vardır. Şiirin yazıldığı kağıt *Şecere-i Türk*'ün yazıldığı kâğıttan biraz daha incedir. Kâğıdın farklı olması şiirlerin yazmanın arkasına sonradan eklendiği izlenimini vermektedir. Önce şiiri yazan kişinin nüshayı istinsah eden kişiyle aynı olduğunu düşündük. Bu nedenle *Şecere-i Türk* metniyle şiiri yazı karakterleri yönünden karşılaştırdık. Yaptığımız karşılaştırma sonucunda iki

1 Şecere-i Türk'ün nüshaları hakkında geniş bilgi için şu çalışmaya bakılabilir: H. F. Hofman, *Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey*, Section III, Part I, Volume: 1-3, Utrecht 1969, s. 17-32. Hofman, Göttingen Üniversitesi Kütüphanesinde Turc. 22 (orient. 163) numarasıyla kayıtlı tek bir nüsha hakkında bilgi verir. Arkasında Orta Asya Türk şiirinin bulunduğu elimizdeki bu nüshadan bahsetmez.

http://www.turkdilleri.org

metnin yazı karakterleri yönünden tamamiyle aynı olmadıklarını gördük. Örneğin, *gayın*'ın yazımı tamamen farklıdır, "y" sesinin sondaki yazımı ise, kimi yerde benzemekle birlikte, kimi yerde çok farklılık göstermektedir. Ayrıca kağıdın da farklı olması bizi Şecere-i Türk'ü istinsah edenle şiiri yazan kişinin aynı olamayacakları sonucuna götürdü.

Şiirlerin hepsi, biri hariç gazel tarzında yazılmıştır. Beşer dizeden oluşan bir şiir ise *muhammes-i müzdevic* tarzında yazılmıştır. Edebî yönü çok güçlü olmayan bu şairin kimi sözcükleri yanlış yazdığını görüyoruz. Bu tür sözcükleri yazıçevrimli metine doğru biçimleriyle aldık. Burada liste halinde verdiğimiz bu düzeltileri yazıçevrimli metin içinde dipnotlarda da gösterdik:

1) İki yerde geçen Arapça لحد sözcüğü, bir yerde (108. dize, 7. şiir, 6. beyit) *laḥad* ya da *laḥed* okunacak biçimde harekelenmiştir.

2) 103. dizedeki (7. şiir, 4. beyit) *eser* sözcüğü ise, ث *s̱e* harfiyle اثر olmalıdır. Aynı sözcük 46. ve 75. dizelerde doğru yazılmıştır. *Eṣer* sözcüğünün bu beyitlerdeki kullanımı 103. dizedeki *eṣer* ile aynıdır.

3) Ayrıca Farsça *nālīş* sözcüğünün sözlükte (Steingass, s. 1378a) görülen ikili yazım biçimi metnimizde de görülür. 46, 75 ve 103. dizelerde نالیش *nālīş* biçiminde yazılan sözcük bir yerde (104. dize) نالش *nāliş* biçiminde yazılmıştır.

46. dize (4. şiir, 2. beyit): *Nālīş* itse yalbarıp yüz til bile ḳılmas eṣer

75. dize (5. şiir, 6. beyit): *Nālīşiñg* nā-ehl ilige ḳılmadı hergiz eṣer

103. dize (7. şiir, 4. beyit): Cebr u ẓulm itseñg eṣer ḳılmay ġarībler *nālīşi*

104. dize (7. şiir, 4. beyit): *Nāliṣiñgġa* baḳmay anda köydürürge nār bar

4) 144. dizedeki (9. şiir, 6. beyit) *ḫīş* sözcüğü de Farsça خویش "kendi" sözcüğünün yanlış yazımıdır.

5) 86. dizede (6. şiir, 4. beyit) Arapça (muḥāl) محال "mümkün olmayan" sözcüğü yerine yanlışlıkla *mecāl* yazılmıştır.

6) 198. dizede (12. şiir, 9. beyit) Arapça *tenbīh* تنبیه sözcüğü de تنبح biçiminde yazılmıştır.

7) 195. dizedeki (12. şiir, 8. beyit) Arapça حسود *ḥasūd* sözcüğü de حسد biçiminde yazılmış ve *ḥasud* okunacak biçimde harekelenmiştir.

8) 62. dizedeki (4. şiir, 10. beyit) *şīr-i ner* "erkek arslan" tamlaması da شیر و نر biçiminde yazılmıştır.

9) 14. dizedeki (1. şiir, 7. beyit) *gülistān* sözcüğü, *gülüstān* okunacak biçimde harekelenmiştir.

10) 132. dizedeki (8. şiir, 9. beyit) *zerre* sözcüğü de "ze" ile زره biçiminde yazılmıştır.

11) 317. dizedeki (18. şiir, 6. beyit) *şīrīn* sözcüğü, *şirīn* biçiminde

http://www.turkdilleri.org

yazılmıştır.

12) Farsça *firū* sözcüğü 143. dizede (9. şiir, 6. beyit) فیرو biçiminde yazılmıştır.

13) 136 ve 138. dizelerdeki *kāhiş* کاهش sözcüğüne dizinde "eksiltme, küçültme, azalma; tüketim, yok etme" (St. 1011) anlamını verdik. Ancak iki ayrı yerde geçen bu sözcük için şöyle bir açıklama da yapılabileceğini düşünüyoruz: 136. dizedeki *kāhiş* sözcüğünün geçtiği bağlam, (*kökke yetse kāhişi*) burada bir *āh* sözcüğünün var olduğunu düşündürmektedir. Yani sözcük *ki āheşi*'nin *k'āheşi* biçiminde yazımıdır. Sözcüğe eklenen "-eş" ekini de Farsça 3. tekil kişi iyelik eki diyebileceğimiz bitişik kişi adılı (Alavi, s. 93), sözcüğün sonundaki *-i* ekini de Türkçe 3. tekil kişi iyelik eki biçiminde yorumlayabiliriz. Bu durumda biri Farsça, diğeri Türkçe iki tane iyelik eki üst üste gelmiş olur. Gramatikal açıdan iki iyelik ekinin üst üste gelmesi mümkün olmasa da bu durum anlam olarak dizeye şu yorumu getirmeye olanak sağlar: "ahın göklere yetse (yetişse) kısmetinden fazlası olmaz".

138. dizedeki *kāhişi* sözcüğünün de Farsça کاخ "saray" (St. 1000b) yerine yanlış yazıldığını kabul edip ekleri de yine yukarıdaki gibi açıklayabiliriz. Ayrıca *kāḫ* sözcüğü dizeye anlam olarak da uymaktadır: "Eğer kısmet ederse cennet içindeki sarayı görür".

Bunların yanısıra şair vezin kullanma açısından da pek başarılı değildir. Hemen hemen her beyitte imale, zihaf, med, ulama vardır. Kimi dizelerde ise hece eksikliği ya da hece fazlalığı görülmektedir. Örneğin, 48. dizede hece fazladır, 80. dizede ise hece eksikliği vardır. Şair şiirinde sadece şu iki vezni kullanmıştır: Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün (Remel); mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün (Hezec).

Yazım, ses ve biçim özellikleri yönünden bakıldığında şiirin Çağatay yazı dili bir başka deyişle Doğu Türkçesi yazı dili özellikleri taşıdığı görülür.

Yazım özellikleri yönünden bakıldığında Çağatayca metinlerde görülen şu genel özelliklerin metnimizde de yer aldığını görürüz:

1) Türkçe sözcüklerdeki ünlüler gösterilir: ایماس *imes* 11; یوتوب *yutup* 120; جیقار *çıḳar* 307, vd.

2) Art ünlülü sözcüklerdeki *t* ve *s* ünsüzlerinin "ط" ve "ص" yerine "ت" ve "س" ile gösterilmesi: سالدی *saldı* 213; سالیب *salıp* 129; ساج *saç* 75; تانك *tang* 11; تانیب *tanıp* 89; vd.

3) Geniz *n*'si "نك" ile gösterilir: دردینکا *derding̃e* 84; ایستاسانك *isteseng̃* 262; کیتدینك *kitding̃* 314; vd.

4) Türkçe sözcüklerdeki *p* ve ç ünsüzleri "ب" ve "ج" ile yazılır: کبریب *kirip* 152; کوروب *körüp* 225; نیجوك *niçük* 238; جییان *çıyan* 105; vd. Bu

http://www.turkdilleri.org

örneklerin aksine *p* ve özellikle *ç* ünsüzünün "پ" ve "چ ile yazıldığı da görülür: تاپمادیم *tapmadım* 10; بارچا *barça* 233; چاقماغیل *çaḳmaġıl* 105; vd.

Ses ve biçimbilgisi özellikleri yönünden de Çağataycanın özelliklerini taşıyan metinde diğer Çağatayca eserlerde olduğu gibi yer yer Oğuzca özelliklere de rastlanır. Metnin sözlük kısmı "analitik dizin" biçiminde hazırlandığı ve ekler Kutadgu Bilig dizinindeki gramatikal sıraya göre verildiği için burada tekrar ayrıntılı bir biçimsel inceleme verilmemiş sadece belirgin birkaç özellik gösterilmeye çalışılmıştır:

1) Çağataycada görülen *-nı/-ni* ilgi durumu eki metnimizde üç yerde kullanılmıştır:

56. dize (4. şiir, 7. beyit): Boldı peydā bu ölümni cebridin ḥāli dīger

211. dize (13. şiir, 2. beşlik): Bu felekni cebridin ḳan yaş yıġlap zār zār

248. dize (14. şiir, 6. beyit): Bilür kim dünyanı mātem-serā irgenlikin dostlar

2) Çağatycada daha çok şiirde görülen iyelik eki almış sözcüklerden sonra kullanılan *-a/-e* yaklaşma durumu ekinin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

26. dize (2. şiir. 6. beyit): Niçük ḳılmışıng͡a lāyıḳ birür tang͡la cezā dirler

65. dize (5. şiir, 1. beyit): Ey köng͡ül her bū'l-hevesni özing͡e yār eyleme

62. dize (4. şiir, 10. beyit): Bu cüdālıḳ otına ṭāḳat kitürmes şīr-i ner

3) İyelik eklerinden önce gelen bağlama ünlülerinin uyuma girmediği görülür:

85. dize (6. şiir, 4. beyit), 13. dize (1. şiir, 7. beyit) *ʿömring͡*

66. dize (5. şiir, 1. beyit): *özing͡*

218. dize (13. şiir, 4. beşlik): *ʿömrim*, vd.

4) Kimi dizelerde *bol-* yerine *ol-*'ın kullanılması, belirtme durumu ekinin bir yerde *-i* biçiminde eklenmesi, *tat-* eyleminin *dat-* biçiminde yazılması da şiirdeki Oğuzca özelliklerdendir.

27. dize (2. şiir, 7. beyit): Niçe renc *olsa* Eyyūb sen Ḫudāġa şād *olup* şükr it

13. dize (1. şiir, 7. beyit): Ötmey ʿömring͡ çarḫ ilidin bir kün Eyyūb şād *olup*

129. dize (8. şiir, 8. beyit): Ḫudāyım yār *olup* devlet ḳuşı ger ḳonsa başıng͡ġa

131. dize (8. şiir, 9. beyit): Cihānnıng͡ ḫalḳı yār *olsa* birevge bil munı Eyyūb

5. dize (1. şiir, 3. beyit): Sendin özge yā Rab hīç bir kimse bilmes

http://www.turkdilleri.org

ḥālimi

122. dize (8. şiir, 4. beyit): Naṣībiṅg bolmasa belki anıṅg tuzın *datıp* bolmas

147. dize (10. şiir, 1. beyit): Ecelniṅg şerbetin barça ḫalāyıḳlar *datar* bir kün

Metnin sesbilgisi özellikleri hakkında ise kısaca şu özelliklere değinmek istiyoruz:

1) *e* > *i* değişimi: *bil* "bel" 179, 303 < ET (Uyg.) *bėl* ; *biş* "beş" 256, 266 < ET *bėş*; *di-* "demek, söylemek"24, 42, 236... < ET *tė-*; kimi sözcüklerde ikili durum görülür: *bir-* "vermek" 26 < ET *bėr-*; *ber-* "vermek" 44, 99, 154...; *kil-* "gelmek" 43, 89, 221... < ET *kel-*; *kel-* "gelmek" 116, 274 < ET *kel-*; vd.

2) *o* > *a*: *ḳav-* "kovmak" 128 < MK *ḳov-*

3) *-d-*, *-d* > *-y-*, *-y*: *ḳayġu* "kaygı" 319 < ET (Uyg.) *ḳadġu*; *ḳoy-* "koymak" 87, 91, 189... < ET *ḳod-*

4) *-p-* > *-f-*: *talfun-* " çalışmak, çabalamak" 295 < MK *talpın-*

5) Çağataycada belirli sözcüklerde görülen *t-* > *d-* değişimi için metnimizde şu örnekler vardır: *di-* "demek, söylemek"24, 42, 236... < ET *tė-*; *dik* "gibi" 39, 53, 57... < ET *teg*

6) Kök ḥecedeki *-r-* ünsüzünün düşmesi: *ḳutul-* "kurtulmak" 37, 244... < ET (Uyg.) *ḳurtul-*; *i-* "imek, olmak, var olmak" 11, 81... < ET *er-*. Metinde *i-*'in yanısıra *ir-* de vardır.

1

Vezin: - . - - / - . - - / -. - - / -. -

1 [286] 1. Bolmışam ġam ẓulmetide lāl ü ḥayrān men ġarīb
Ol sebebdindür ḳılur men āh u efġān men ġarīb

2. Mübtelā bolġan ḳafesde bülbül-i bī-çāre dik
Kiçe kündüz nāle eylep dīde giryān men ġarīb

5 3. Sendin özge yā Rab hīç bir kimse bilmes ḥālimi
Ḥasret otı birle dāyim baġrı biryān men ġarīb

4. Miḥnet ü derd ü elem ġam ġuṣṣa birle mübtelā
Menzil-i vīrāne içre köṅgli vīrān men ġarīb

http://www.turkdilleri.org

5. Közlerimdin ḳan töküp āh ursam yıġlap ʿayb imes
Tapmadım ʿālemde men derdimġa dermān men ġarīb

6. Tañg imes ʿālemni ger köydürse Mecnūn ḳıṣṣası
[287] Bu felekniñg ilgidin kör kim ne dāstān men ġarīb

7. Ötmey ʿömriñg çarḫ ilidin bir kün Eyyūb şād olup
Ḳılmadım ʿālemde bir seyr-i gül-istān[2] men ġarīb

2

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Kiter sen dünyadın[3] yalġuz yetüşse ger ḳażā dirler
Bolur īmānıñg hem-rāh ger rıżā bolsa Ḫudā dirler

2. Bu dünyāda oġul ḳız māl u mülk ü ḫānümānıñgdın
Bolur sen niçe bolsañg mihribān āḫir cüdā dirler

3. ʿİbādet ḳılmaḳa dünyāġa kiltürdi seni maʿbūd
Ḳıla kör ḥaḳ yolında sen ʿazīz cānıñg fedā dirler

4. Tamāmı ötse ʿömriñg maʿṣiyetde tevbesiz cānnı
Ḳıyāmet kün belālarġa bolur sen mübtelā dirler

[288] 5. Ḫudā dergāhıda ḳılġan günāhıñgnıñg yamanıdın
Eger yalġan diseñg bolġan tamām aʿżā güvā dirler

6. Bilip bilmey bu dünyāda yaman yaḫşı ʿamel ḳılsañg
Niçük ḳılmışıñga lāyıḳ birür tañgla cezā dirler

7. Niçe renc olsa Eyyūb sen Ḫudāġa şād olup şükr it
Bu fānī dünyada[4] her niçe köp körseñg īzā dirler

---

2 Metinde *gülüstān* okunacak biçimde harekelenmiştir.
3 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.
4 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.

http://www.turkdilleri.org

3

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Köyer ʿālem felek cebrin yarānlar men beyān itsem
30 Felekning raḥmı kilmes men köyüp yüz ming fiġān itsem

2. Köyüben kül bolur men bul köngülde bar derdimni
[289] Felekning cebridin köygen köngüllerge beyān itsem

3. Kemelmes köglüm içre mesken itken derd-i bī-dermān
Niçe kim kün-be-kün tınmay yazıp men dāstān itsem

35 4. Meni ʿayb eylemeng derdin ḳılur dip ʿāleme iẓhār
Bu köglüm şehrine sıġmas bu derdimni nihān itsem

5. Belā miḥnet bu ġamlardın ḳutulġay men mü ey dostlar
Çıḳıp Mecnūn kibi çöllerde hem menzil mekān itsem

6. İşitse ehl-i derd derdimni seyl dik yaġdurur yaşın
40 Inanmas bī-ġam aldıda yürek baġrımnı ḳan itsem

7. Bolup sen ġarḳ deryā-yı ġam içre nā-tüvān Eyyūb
Bu deryānıng kenārı yoḳ ʿçıḳar men dip gümān itsem

4

Vezin: - . - - / - . - - / - . - - / - . -

[290] 1. Bu ölüm tuyduḳsızın bir kün kilür bermey ḫaber
Bir zamān ḳoymas eger bereng boyung̃ça sīm ü zer

45 2. Ḳābıżu'l-ervāḥ kilip ursa bu cāna çengālin
Nālīş itse yalbarıp yüz til bile ḳılmas eṣer

3. Mevt şarābıdın kişining ger tolup peymānesi
Yetse nevbet her kime ḫᵛāh nā-ḫᵛāh[5] bu şerbetdin içer

---

5 Metinde *ḫᵛāh nā-ḫᵛāhī* biçiminde yazılmıştır. Ancak bu dizede iki hece fazladır. Bu nedenle dizenin vezne uygunluğunun sağlanması amacıyla sözcük *ḫᵛāh nā-ḫᵛāh* okunmuştur, fakat buna rağmen dizede bir hece fazladır.

http://www.turkdilleri.org

4. Emr-i Ḥaḳ birle seniñg tüşdi bu sevdā başıñga
Yetti anıñg tuġmaġan dik boldı ey cān u ciger

5. Çün miniñg dik köñgli kemlerniñg yüreki boldı ḳan
Fānī öydin köz yumup bāḳī öye ḳıldıñg sefer

6. Ḥasretiñgdin örtenip köz yaşını seyl dik töküp
[291] Ḫam ḳılıp ḳaddin ġamıñgdın ḳaldı zār yıġlap be-der

7. Yüz hevesler birle tüzgen kār barıñgġa seniñg
Boldı peydā bu ölümni cebridin ḥāli dīger

8. Ṭālib-i dīdār dik bir köñgli kem köp nā-murād
Tapmadı ʿālemde sendin belki bir peşşe żarar

9. Barça āmīn diñg ilāhī imdi anda ḥāline
Güşe-i çeşm-i ʿināyet barçaġa ḳılġay nażar

10. Ayralıḳ otıġa tözmey nāle ḳılmaḳ ʿayb imes
Bu cüdālıḳ otına ṭāḳat kitürmes şīr-i ner[6]

11. Bildi Eyyūb dostlarım yoḳtur vefāsı dünyanıñg[7]
Yār u dostdın özge bī-ferzendni kim yād iter

5

Vezin: - ˙ - - / - ˙ - - / - . - - / - . -

[292] 1. Ey köñgül her bū'l-hevesni özine yār eyleme
Öz özing ġam tīġı birle köñglüñg āzār eyleme

2. Her vefāsızdın vefā istep yolında cān çekip
Naḳd-ı ʿömriñg ṣarf itip sulṭān başıñg ḫār eyleme

3. Ey köñgül sen ṣayd itey dip bī-vefālar köñglini
Cān ḳuşın dām-ı belālarġa giriftār eyleme

---

6 *şīr-i ner*: Metinde *şīr u ner* yazılmış. Doğrusu *şīr-i ner* "erkek arslan"olduğu için böyle okuduk.

7 Vezin gereği *düny*" okunmuştur.

http://www.turkdilleri.org

4. Pendim alġıl nā-tüvān miḥnet-zede ġamgīn köñgül
Her yeter yetmesni dost dip sırrıñg iẓhār eyleme

5. Dostlıġ vaʿde ḳılıp tursa eger merdāne-vār
Düşmeniñg hem bolsa andın terk-i dīdār eyleme

6. Nālīşiñg nā-ehl ilige ḳılmadı hergiz eṣer
Ṭūṭī ḳuş dik yalbarıp yüziñg bile zār eyleme

7. Körseñg Eyyūb her kimni köñglige lāyıḳ köñglini
İşikinde ḳul bolup ḳullıḳ ḳılıp ʿār eyleme

6

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Nige ġāfil çıḳarmas sen köñgüldin ḫām ḫayāliñgni
Saç u saḳḳal aḳardı tüz almas sen vebāliñgni

2. Ḫaḳ emridin boyun burma ki tende bar ise ḫāliñg
Başıñg yastuḳġa yetse ger alur tendin bu cānıñgnı

3. Üzüp ʿālemdin ümmīdiñg yeter bolsañg bolup nā-çār
Tapalmay[8] derdiñge dermān baḳarlar künde fālıñgnı

4. Öler vaḳtıñgda bilgey sen ki ʿömriñg ötkenin żāyiʿ
Ne sūd itkey bilip anda ʿabeṣ fikr-i muḥāliñgni[9]

5. Teniñgdin çıḳsa cān iltip ḳoyarlar yār u yārānıñg
Ḫudādın özge bilmes gürda körgen ḳīl u ḳālıñgnı

6. Tanıp vārişleriñg sendin kilürler yıġlaşıp pervāz
Bolup ḳassām ḳāḍīler bölürler mülk ü mālıñgnı

---

8 *tapalmay*: Metindeki yazım sözcüğü *tapalmay* okutturmaktadır. Anlam ve yapı bakımından *tapa almay* olması gereken sözcüğü vezin gereği yazıma uygun olarak *tapalmay* okuduk: *tap-a almay* → *tapalmay*

9 Metinde *mecāl* biçiminde yazılmıştır, ancak anlam açısından uygun olmadığı için sözcüğün *muḥāl* yerine yanlış yazıldığını kabul ettik.

http://www.turkdilleri.org

7. Niçe yıllar bolup mūnis ki bir yastuḳda baş ḳoyġan
Fülānkes ki münāsib dip yaraġlarlar ḥelālīn͡gni

8. ʿAmeldin ḳalmay ötken son͡g seni yād itmegey hīç kim
Ne ḥāṣıl yād itip ger sanaġaylar māh-ı sālın͡gnı

95 9. Ḫudāya ʿāṣī Eyyūbnın͡g ḳılıp taḳlīdini taḥḳīḳ
İlāhī rūzī ḳılġıl rūz-ı maḥşerde cemālın͡gni

7

Vezin: - . - - / - . - - / - . - - / - . - (- -)

[295] 1. Ġam yime ey bende sen ġam yegüçi ġam-ḫᵛār bar
Bī-nevā bī-kes ġarīb bī-çārelerġa yār bar

2. Her kişi bir bendenin͡g kön͡glige āzārī berür
100 Munda bir āzār barsa anda yüz āzār bar

3. Cebr u ẓulm itme ġarīb bī-çārelerġa zīnhār
Cebr u ẓulm itsen͡g san͡ga cebr itküçi cebbār bar

4. Cebr u ẓulm itsen͡g eṣer[10] ḳılmay ġarībler nālīşi
Nālişin͡gġa baḳmay anda köydürürge nār bar

105 5. Çaḳmaġıl āzürde-dillerni çıyan dik zinhār
Munda sen çaḳsan͡g seni anda çaḳarġa mār bar

6. Bu ne men menlik turur ötmey ṣırāṭdın ādemī
[296] Tan͡gla aldın͡gda laḥd[11] atlıġ kirerge ġār bar

7. Ey birāderler uşol dünyāda bolman͡g bī-ḫaber
110 Dostnı düşmen ḳılġuçı ortada bir ʿayyār bar

---

10 اثر *eṣer* sözcüğü س *sin* ile اسر *eser* biçiminde yazılmıştır. Sözcüğü, geçtiği diğer satırlardaki (46. ve 75. satırlar) kullanımlardan da yola çıkarak *eṣer* biçiminde düzelttik.

11 Metinde iki kez geçen *laḥd* sözcüğü burada yanlışlıkla *laḥad* ya da *laḥed* okunacak biçimde harekelenmiştir.

http://www.turkdilleri.org

8. Sen kirip düşmen sözine bolma düşmen teñgriġa
Düşmene türlük ʿazāblar dostlara dīdār bar

9. Terk-i tevbe ḳılmaġıl ḫᵛār bolsañg Eyyūb ḫalḳ ara
Ḫᵛārdur her ḳayda körseñg sen kesī bīmār bar

8

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

115 1. Kişi öz maḳṣadınça ḫᵛāhlaġan dik iş itip bolmas
Ḫudā ḫᵛāhlamasa köñgli digen iş kelip bolmas

2. Eger her çend kişide kim ʿAlīdin bolsa köp ġayret
[297] Ḫudādın bolmasa bil ḳul ayaġın tepretip bolmas

3. Eger köñglüñg esip alsa birevdin bir aġız nānnı
120 Salıp aġzıñgġa çaynar sen buyurmasa yutup bolmas

4. Ṭaʿāmı bī-nihāyet köp ki yer men dip ümīd itseñg
Naṣībiñg bolmasa belki anıñg tuzın datıp bolmas

5. Ḫudā ḫᵛāhlaġan iş bolur ki imdi çenlemek ni sūd
Kişi öz iḫtiyārı birle bir iş oḫşatıp bolmas

125 6. Ḫudā her ne ḳılıp dur ḫayr şer barça özidindür
Ḫudānıñg ḳılġanıġa bende bolġan ḳul ḳaytıp bolmas

7. Ḫudānıñg emri birle ḳaçsa sendin baḫt hem devlet
Cedel atın minip ḳavmaḳ bile anı tutıp bolmas

[298] 8. Ḫudāyım yār olup devlet ḳuşı ger ḳonsa başıñgġa
130 Ḫalāyıḳ bolsa düşmen ḳılsa ġavġa ürkütip bolmas

9. Cihānnıñg ḫalḳı yār olsa birevge bil munı Eyyūb
Ḫudā yār bolmasa bir ẕerre[12] paydā yetkürüp bolmas

12 Sözcük ذ "zel" ile yazılması gerekirken ز "ze" ile yazılmıştır.

http://www.turkdilleri.org

9

Vezin: - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bendege ni ḥad ḳılurġa ḥaḳ ḳılur barça işi
Bende bolmas ḫayr şerge bolmaġan rāżī kişi

2. Ḳısmet itmiş her kime bu nevʿ ḳassām-ı ezel
Ḳısmetindin bolmas artuḳ kökke yetse kāhişi

3. Barsa miḥnetdin ḳaçıp ol rāḥat ister cennete
Ger naṣīb itse körer ol cennet içre kāhişi

[299] 4. Her kişi rūz-ı ezelde bolsa ger baḫtı ḳara
Külmes ol dāyim köyüp yıġlap öter yaz u ḳışı

5. Bende-i bī-çāredür yoḳtur bilinḡ hīç çāresi
Her ne miḥnet kilse ḳāyildür ḳatıġ[13] ādem başı

6. Ḥaḳ ʿazīz itse bolur şāhlar gedālar firūyı[14]
Kimni ḫār itse anınḡ bī-gānedür ḫayli ḫīşi[15]

7. Dostlarım Eyyūb kim boldı be-taḳdīr-i Ḫudā
Barça ṭābiʿ ḳuşlarıdın manḡa uçdı dip ḳuşı

10

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Ecelninḡ şerbetin barça ḫalāyıḳlar datar bir kün
Zemānī bolma kim ġāfil ecel oḳın atar bir kün

[300] 2. Ḳoyup ḫāk astıda tenni ʿazīz cānınḡ kiter bir kün
Ḳara yer ejdehādur barçanı āḫir yutar bir kün

3. Oġul ḳızınḡ ḳalur nā-çār barur yalġuz başınḡ anda
Kirip Münkir Nekīr ol dem soraġ su'āl iter bir kün

---

13 Metinde "t"nin üstünde şedde var, ama vezin gereği açık hece gerektiği için sözcüğü *ḳatıġ* biçiminde okuduk.

14 Farsça *fīrū* sözcüğü metinde فیرو biçiminde yazılmıştır.

15 Farsça *ḫᵛīş* sözcüğü *ḫīş* biçiminde yazılmış.

http://www.turkdilleri.org

4. Yaman yaḫşı bu dünyāda ne kim ḳılġanlarıng sendin
Ḫudā ḳāḍī bolup bir bir cevāb ber dip tutar bir kün

5. Cehennem üstidin çekken ṣırāṭ atlıġ güẕergāhdın
Kiter dūẕaḫġa kāfirler müsülmānlar öter bir kün

6. Bu dünyādın kiçip cāndın Ḫudānı eylegen ḫoşnūd
Bolup dīdārına vāṣıl murādıġa yeter bir kün

7. Ḫudānıng emrini tutmay ʿibādetdin bolup ġāfil
Güneh-kār ʿāṣī cāfīler peşīmānlar iter bir kün

8. Ḫudāvendā kerem birlen ki ḳılġıl müşkilim āsān
Hezār ermān bile Eyyūb laḥd içre yatar bir kün

11

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Ḫudāvendā teraḥḥum ḳıl mening bu āh u zārımġa
Ki sen nidin meni yā Rab yetürmey inṭiẓārımġa

2. Hevā vü ḥırṣlar birle bu köngülüm boldı bī-ārām
Ki sen ṣabr u ḳanāʿatsız bu köngl-i bī-medārımġa

3. Ḳılalmay[16] ḳullıḳ ʿömr ötdi ki boldım men sanga ʿāṣī
Meni bu nefs-i şeyṭān ḳoymadı öz iḫtiyārımġa

4. Ḫalāyıḳ ḳılġanın tangla sorar bolsang bolup ḳāḍī
ʿAcab ḥayrān men aldıngda ne yüz birle bararımġa

5. Cihānda niçe köp ḳılġan günāh-ı bī-şumārımnı
Eger ʿafv itmeseng yā Rab gümān yoḳtur yanarımġa

6. Müsülmānlar bolung şāhid men imdi ötken işlerdin
Peşīmān men ḳılıp tevbe sıġındım bir ü barımġa

16 *ḳılalmay*: Doğru biçimi *ḳıla almay*'dır, ancak vezin gereği ve yazımdan dolayı *ḳılalmay* okundu.

http://www.turkdilleri.org

7. Meni körgen birāder yār u dost ḳavm u ḳarındaşım
Oḳuñglar fātiḥa kim közüñgiz tüşse mezārımġa

8. Duʿā-yı ḫayrıñgızdın tā ki ḳılġay Ḥaḳ kerem şāyed
Didiñg her çend encām yoḳ bu menzilde durarımġa

9. Biliñg bağlap kiterge yol yarağıñg ḳılmadıñg Eyyūb
Ġarīb bī-çāre rūḥ-ı sāyil-i ümmīdvārımġa

12

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

[303] 1. Seniñg dik ʿālem içre körmedim men bir yaman Eyyūb
Yamanlıḳda yamanlardın yaman sen bī-gümān Eyyūb

2. Yaman irmes mü sen bolsañg hemīşe nefs ile güm-rāh
Ki sendin özgeler nefsige sen dik mihribān Eyyūb

3. Ḳoyar bolsañg ḳadem Raḥmān yolıġa yörmekiñg müşkil
Yörür bolsañg şeyāṭīn yolıġa men dik revān Eyyūb

4. Müsülmān oġlıda yoḳtur seniñg dik hīç bī-perhīz
Eger aldıñgġa kilse yip içer sen bolsa ḳan Eyyūb

5. Ki düşmen dip ḳoyar sen ança ammā dünyaġa[17] mihriñg
Körünmes közüñge bir ful yanında ḫānümān Eyyūb

6. Müsülmānlıḳ yolında sen özüñgni ança ṣādıḳ it
[304] Ḫalāyıḳ içre ḥāliñg barçaġa bir dik yaman Eyyūb

7. Tamām-ı ʿömriñg ötdi körmedi bir kimse sendin sūd
Ḫalāyıḳ barçasındın körgeni dāyim ziyān Eyyūb

8. Tiliñgniñg ḥāṣılı ġıybet ḥasūd[18] işiñg bu ḥāliñgde
Ötürmes sen kişige bermey āzār bir zamān Eyyūb

---

17 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.

18 Arapça *ḥasūd* sözcüğü de "vav"sız *ḥasud* biçiminde yazılmış, "vav" hareke ile gösterilmiştir.

http://www.turkdilleri.org

9. Ḥaẕer ḳıl dünyadın[19] bolma beter ḳayta bu ḥālin͡gde
Bu söz tenbīh[20] bolsun ḳıldım ʿaybın͡gnı fāş Eyyūb

10. Yetalmay[21] menzile yolda ḳalur sen yol yaraġın͡g tut
Kitersen͡g köp uzaḳ yolġa aṭ arıḳdur yol girān Eyyūb

11. Kil imdi tevbe ḳıl ṭālib bolsan͡g yanġıl yaman işdin
Kerem birle ʿaṭā ḳılġay āḫir demde īmān Eyyūb

Muhammes-i Müzdevic

13

Vezin: - . - - / - . - - / - . - - / - . -

[305] 1. Dostlar dünyā bize ḳılmadı devrān vā dirīg
ʿCān ḳuşı uçtı yoġaldı ḳaldı āşyān vā dirīg
Bolmas irgen doġrı kilgen derde dermān vā dirīg
Bolmadı maḳbūl anın͡g duʿāsı ḳılġan vā dirīg
Ḳaldı bu külgen yürekde yüz min͡g ermān vā dirīg

2. Ni sebebdin bilmedim men ḳahr ḳıldı bir ü bar
Urdı bir demde ḫazān çün boldı gūyā lāle-zār
Bu niçük otdur yetüşkeç boldı ḥālim bī-ḳarār
Bu felekni cebridin ḳan yaş yıġlap zār zār
Deşt-i hicrān içre bolduḳ lāl ü ḥayrān vā dirīg

[306] 3. Bu felek cānımġa ot saldı köyer imdi müdām
Zār yıġlap közlerimdin ḳan töker men subḥ şām
Bu ölümnin͡g şerbeti bizlerni ḳıldı telḫ-kām
Tā ölünçe dünyanın͡g[22] ʿıyşın man͡ga ḳıldı ḥarām
Bu felek sīnemge ḳoydı dāġ-ı hicrān vā dirīg

19 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.
20 Sözcük metinde *tenbiḥ* تنبح biçiminde yanlış yazılmıştır.
21 *yetalmay*: Doğru biçim *yete almay*'dır, ancak vezin gereği ve yazımdan dolayı *yetalmay* okundu.
22 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.

http://www.turkdilleri.org

4. ʿÖmrim içre ol idi körgen közimning̃ ḥāṣılı
Ol idi cān gül-şeninig̃ yekke yalġuz bülbüli
Bāġ-ı ʿömr içre açılmay mig̃ gülidin bir güli
Ḥükm birle nāgehān kildi esip ecel yeli
Ḳıldı bir demde anı yer birle yeksān vā dirīg

[307] 5. Ḳıldı rāyımça felek devrān dip itmeg̃ iʿtimād
Dāyimā çın ikkimizni eyledi bir niçe şād
Tüşde körgen dik körüp ḳılduḳ iki üç kün murād
Türlük otlar bar içimde birbirisidin ziyād
Uşbu otlar birle baġrım boldı biryān vā dirīg

6. Būse şerbetdür ki men içdim ölümdin açıraḳ
Bizni bu Ṣābir üçün dāyim yaḳar derd u firāḳ
Yalġuzıdın ayra tüşkenning̃ işidür yıġlamaḳ
Bolsa destūrı ki anıng̃ birle ölgen yaḫşıraḳ
Munda ḳalġannıng̃ işidür āh u efġān vā dirīg

[308] 7. Bu ölümning̃ ilgidin barça ḳılur āh u fiġān
Dīdelerni su ḳılıp baġrını hem eyledi ḳan
Bī-vefā mihmān irür bir ikki kün tende bu cān
Bu sözim bolġay mu kān şāyed diben sendin nişān
Örtenip Eyyūb anıng̃-çün ḳıldı dāstān vā dirīg

14

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Niçük ādem vefā istep bu dünyā bī-vefā bolsa
Vefā her kiçe istep kör k'anı mundın cefā bolsa

2. Vefā istep cefā körgenler ölse yıġlap ʿayb itmeg̃
Ne ḳılsun yıġlamay dāyim köyüp ʿömri ara bolsa

3. Felek raḥm itmes aḥvāl-i perīşānın körüp hergiz
[309] Devāsız derdni dermān bilen mübtelā bolsa

4. Belā miḥnet meşaḳḳatdın ḳaçıp hergiz ḳutulmas ol
Eger ol bendening̃ baḫtı ezel künde ḳara bolsa

http://www.turkdilleri.org

5. Tiler ġamgīn kōñgül bir şādlıḳ yoḳtur kōñgül ġamsız
Kişi şādlıḳ tiler mü cāy kim mātem-serā bolsa

6. Bilür kim dünyanı[23] mātem-serā irgenlikin dostlar
Bilür kimge oġul ḳız ḫānümānıdın cüdā bolsa

7. Ḳutulmas dünyaġa[24] kilgen ölüm çengālidin Eyyūb
Ecel ger doġrı kilse ḳalmaġay şāh u gedā bolsa

15

Vezin: - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ḥaḳ rıżāsın istesēñg ey dil-i sihr bīdār bol
[310] Ṣıdḳ ile ḥaḳnı tilep meşġūl-ı istiġfār bol

2. Ḳop seḥerler tevbe ḳıl ḳılġan günāhıñg yād itip
Yıġla ḳorḳup ḳahrıdın raḥmıdın ümmīd-vār bol

3. Bolma bu biş künlik ʿömrīñg içre dünyā ṭālibi
Kiç ʿazīz cān u cihāndın ṭālib-i dīdār bol

4. Ol Ḫudāġa ḳul bolup bolsañg Muḥammed ümmeti
ʿĀḳıl irsēñg bolma dil-āzār bī-āzār bol

5. Bendesin rāżī ḳażāġa bol belāġa ṣabr itip
Ḫayr u şer aldıñgġa kilse ḥaḳdın minnet-dār bol

6. İkki ʿālem āfetidin istesēñg bolmaḳ amān
Ḫalḳ ara kem tut özīñg tersinde-i cebbār bol

[311] 7. Dünyadın[25] kiçmes burun kiç imdi Eyyūb dünyadın[26]
ʿÖmr ötüp kildi kiter vaḳtıñg yaḳın ṭayyār bol

23 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.
24 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.
25 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.
26 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.

http://www.turkdilleri.org

16

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Birevler dünya[27] içre biş kün barçaġa mihmāndur
Kiter barça bu dünyâdın bilinğ āḫiri vīrāndur

2. Öter dünyāda ādem oġlı irmes barçası bir dik
Birev kim şād u ḫurrem bir niçeler dil-perīşāndur

270 3. Bolup bu dünyaġa[28] maġrūr körinğ men men digenlerni
Anadın tuġmaġan dik bir kün ol yer birle yeksāndur

4. Tefekkür ḳılmanğ hīç işni budur rūz-ı ezel taḳdīr
Birev kim der-beder sāyil birev taḫt üzre sulṭāndur

[312] 5. Bu dünyāġa kelip rāḥat naṣīb boldı birevlerge
275 Birevler miḥnet astıda hemīşe zār u giryāndur

6. Birevler nāz-ı niʿmet yip yüfekdür kiygeni gülgün
Birev ḫūreḳ-i ḫāşāk ḥasretide lāl ü ḥayrāndur

7. Körinğ Ādem bile ādem arasında tefāvütni
Birevler yer bile deñgdür birev gūyā Süleymāndur

280 8. Bu dünyādın kiter bir kün heme ermānlı ermānsız
Eger ermān bilen ölseñg sanga Eyyūb ne ermāndur

17

1. Ġarīb bolsa kişi barçaġa yaman bolġay
Kişi ki bolsa ġanī barça mihribān bolġay

[313] 2. Ġarīb birle ġanī arasında farḳ bu kim
285 Ġarībni közge ilmesler ġanī doġan bolġay

3. Ġarībler miḥnet endūhdın ḳutulmas hīç
Ġarīb ġam oḳına dāyim ol nişān bolġay

---

27 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.
28 Vezin gereği *dünya* okunmuştur.

http://www.turkdilleri.org

4. Ġarībni bir kişi kim til bilen ḳılur āzār
Ġanīni körse alar ṭurfe ḫoş-zebān bolġay

5. Ġarīb her niçe köp dise bu sözimdür çın
Ġanī yanında anıñg sözleri yalġan bolġay

6. Ġarīb ādemī-zād bolsa hem özi dānā
Ġanī yanında anıñg diklere ni şān bolġay

7. Ġarīb ḳadr ṭamaʿ ḳılsa iksülür ḳadri
Ġanī talfunuban barça pās-bān bolġay

8. Ġarīb her kişige gerçi cān-nisār itse
Ġanī yanıda anıñg ḳadri bir saman bolġay

9. Ġarīb her niçe kim izlese ḳaçar devlet
Her işde istese sūd kördüki ziyān bolġay

10. Ġarībler ölse kelip bir kişi dimes ay vāy
Ġanīler ölse ʿacab-nāk figān bolġay

11. Ġarīblıḳ āfeti her kimge yetse ger nāgāh
Biliñg elif dik anıñg ḳaddi çün kemān bolġay

12. Ġarīblıḳıñgnı bilip yol Ḫudā bilen Eyyūb
Ġarībler ḥāliġa raḥm itküçi Ḫudā bolġay

18

Vezin: . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

[315] 1. Yarānlar yād itip men yıġlasam ferzend cānımnı
Çıḳar aġzımdın ot ol-dem yaḳar rūḥ-ı revānımnı

2. Yetüşti Ṣābirim yüz ġam bu ġamgīn köñglüme sendin
Firāḳıñg otı köydürdi bu köygen üstüḫvānımnı

3. Meniñg dik dāġ-ı ferzend her kişi körgen bolsa dostlar
Cefā tīġı bile baġrım tilip ol tökse ḳanımnı

http://www.turkdilleri.org

4. Bolup dīvāne men Mecnūn kibi çöllerni seyr itsem
Tapalman[29] yüz yıl istep Ṣābir atlıġ mihribānımnı

5. Ümīd birle baḳıp nevmīd itip kitdiñg meni āḫir
315 Seniñg yoluñgda bersem māl u mülk ü ḫānümānımnı

6. Körüp künde yüzin yüz ḳatla şükr itdim ḳılıp tevbe
[316] Ne fiʿlimdin ayırdı mendin ol şīrīn-zebānımnı[30]

7. Büküldi bār-ı miḥnetdin elif dik ḳāmetim āḫir
Ḳarangu ḳıldı ḳayġuñg Ṣābirim yaḫşı cihānımnı

320 8. Özim öz ḥālime ḳan yıġlasam irmes ʿacab dostlar
Firāḳında öler men tīz alıp körmeñg ziyānımnı

9. Yana bir niçe vaḳt şunday firāḳıñg otına köysem
Kişi izlep tapabilmes meniñg nām u nişānımnı

10. Duʿā ḳılmaḳ ḳoluñgdın müstecāb itmek irür sendin
325 İlāhī ḳoymaġıl ḫālī bu menzil bu mekānımnı

11. Men ġarīb Eyyūb duʿasın ḳıl ḳabūl yā Rab özing
Ḳılġay sen hem-rāh özing āḫir demde īmānımnı

Temmetü'l-kitāb

29 Burada da yine vezin gereği sözcüğün *tapalman* biçiminde okunması gerekmektedir. Ancak burada sözcük diğerlerinin aksine *tapa alman* okunacak biçimde yazılmıştır.

30 Sözcük metinde شـرين biçiminde yazılmıştır.

http://www.turkdilleri.org

Dizin

ʿacab < Ar. عجب tuhaf, garip, anlaşılmaz: *ʿa. ḥayrān men* 170; *irmes ʿa. dostlar* 320

ʿacab-nāk < Ar. عجب ve Far. ناك şaşırtıcı, acayip: *ʿa. fiġan bolġay* 301

açıl- açılmak < ET *açıl--* < *aç-ı-l-*: *a.-may... bir güli* 220

açıraḳ daha acı << *açıġ+raḳ* < *açı-ġ*: *ölümdin a.* 228

Ādem < Ar. آدم **1.** Âdem peygamber, semavî dinlere göre dünyada ilk yaratılan kişi: *Ā. birle ādem arasında* 278; **2.** kişi, insan: *ā. başı* 142; *ā. vefā istep* 238; *ā. oġlı* 268; *Ādem ile ā. arasında* 278

ādemī < Ar. آدمى âdemoğlu, insanoğlu: *ötmey ṣırāṭdın ā.* 107

ādemī-zād < Ar. آدمى ve Far. زاد insanoğlu, insan: *ġarīb ā. bolsa* 292

āfet < Ar. آفت afet, felaket: *ikki ʿālem ā.-idin* 262; *ġarīblıḳ ā.-i* 302

ʿafv < Ar. عفو af, suçu bağışlama: *ʿafv it-* "affetmek": *eger ʿa. i.-meseñg yā Rab* 172

aġ(ı)z ağız < ET (Uyg.) *aġız*: *bir a. nānnı* 119; *çıḳar a.-ımdın ot* 307; *salıp a.-ıñgġa* 120

āh < Ar., Far. آه ah!, yazık: *ā. u efġān* 2, 232; *ā. u fiġān* 233; *ā. u zārımġa* 163; *āh ur-* "ah etmek" *ā. u.-sam yıġlap* 9

āḫir < Ar. آخر sonunda, en son: *ā. cüdā dirler* 18; *barçanı ā. yutar* 150; *ā. demde* 202, 327; *kitdiñg ... ā.* 314; *büküldi ...ḳāmetim ā.* 318; *ā.-i vīrāndur* 267

aḥvāl < Ar. احوال haller, durumlar: *a.-i perīşānın körüp* 242

aḳar- ağarmak, beyazlaşmak < *aḳ+ar-* < AT **āḳ*: *saç u saḳḳal a.-dı* 80

ʿāḳıl < Ar. عاقل akıllı kimse: *ʿā. irseñg* 259

al- almak < ET *al-*: *a.-ur tendin bu cānıñgnı* 82; *pendim a.-ġıl* 71; *esip a.-sa* 119; *tīz a.-ıp* 321; *tüz a.-mas sen* 80

alar onlar: *a. ṭurfe ḫoş-zebān bolġay* 289

aldıda önünde < *allıda* < **ālıda* < **āl* "ön": *bī-ġam a.* 40

aldıñgda (senin) önünde < *allıñgda* < **ālıñgda* < **āl* "ön" *laḥd atlıġ kirerge a. ...ġār bar* 108; *ʿacab ḥayrān men a.* 170

aldıñgġa önüne < *allıñgġa* < **ālıñgġa* < **āl* "ön": *a. kilse* 188, 261

ʿālem < Ar. عالم alem, dünya: *köyer ʿā.* 29; *ʿā. içre* 181; *ʿa. āfetidin* 262; *ā.-ni ger köydürse* 11; *ḳılur dip ʿā.-e izhār* 35; *tapmadım ʿā.-de* 10; *ḳılmadım ʿā.-de* 14; *tapmadı ʿā.-de* 58; *üzüp ʿā.-din ümmīdiñg* 83

ʿAlī < Ar. على Muhammed peygamberin damadı, 4. halife: *ʿA.-din bolsa köp ġayret* 117

amān < Ar. امان eminlik: *isteseñg bolmaḳ a.* 262

ʿamel < Ar. عمل amel, iş: *ʿa. ḳılsañg* 25; *ʿa.-din ḳalmay* 93

āmīn < Ar. آمين amin, öyle olsun, ya Rab duamızı kabul eyle: *barça ā. diñg* 59

ammā < Ar. اما ama, fakat: *ḳoyar sen ança a. dünyaġa mihriñg* 189

ana anne < ET (Uyg.) *ana*: *a.-dın tuġmaġan dik* 271

ança o kadar, öyle < **an+ça*: *ḳoyar sen a.* 189; *özüñgni a. ṣādıḳ it* 191

anda orada < **an+da*: *imdi a. ḥāline* 59; *bilip a. ʿabeş fikr-i muḥāliñgni* 86; *a. yüz āzār bar* 100; *a. köydürürge nār bar* 104; *a. çaḳarġa mār bar* 106; *barur yalġuz başıñg a.* 151

andın ondan, oradan < **an+dın*: *a. terk-i dīdār eyleme* 74

anı onu < **an+ı*: *a. tutıp bolmas* 128; *ḳıldı ... a. yer birle yeksān* 222

anıñg onun < **an+ıñg*: *a. tuġmaġan dik* 50; *a. tuzın* 122; *a. bī-gānedür ḫayli*

http://www.turkdilleri.org

ḫīşi 144; *a. duʿāsı* 206; *a. birle* 231; *a.-çün ḳıldı dāstān* 237; *a.·sözleri* 291; *a. diklere* 293; *a. ḳadri* 297; *a. ḳaddi* 303.

ʿār < Ar. عار utanma, ar: *ʿār eyle-* "utanmak": *ḳullıḳ ḳılıp ʿā. e.-me* 78

ara ara, arasında < ET *ara* < AT **hāra*: *ḫalḳ a.* 113; *ʿömri a. bolsa* 241; *ḫalḳ a.* 263; *ādem a.-sında* 278; *ġarīb birle ġanī a.-sında* 284

arıḳ yorgun < ET *aruḳ* < *ar-*: *aṭ a.-dur* 200

artuḳ artık, fazla < ET *artuḳ*: *ḳısmetindin bolmas a.* 136

āsān < Far. آسان kolay: *āsān ḳıl-* "kolaylaştırmak": *ḳ.-ġıl müşkilim ā.*161

ʿāṣī < Ar. عاصی âsi, isyankâr: *ḫudāya ʿā. Eyyūbnıñ* 95; *güneh-kār ʿā. cāfīler* 160; *boldım men sañga ʿā.* 167

ast alt (Çağ., Har. *ast* ED 242): *ḫāk a.-ıda* 149; *miḫnet a.-ıda* 275

āşyān < Far. آشیان kuş yuvası: *ḳaldı ā. vā dirīg* 204

aṭ,at at< ET *at*: *a. arıḳdur* 200; *cedel a.-ın minip* 128

at- atmak < ET (Uyg.) *at-*: *ecel oḳın a.-ar* 148

ʿaṭā < Ar. عطاء bağışlama, bahşiş: *ʿaṭā ḳıl-* "bağışlamak": *kerem birle ʿa. ḳ.-ġay* 202

atlıġ adlı, adında < ET *at+lıġ*: *laḫd a.* 108; *ṣırāṭ a.* 155; *Ṣābir a.* 313

ay ay! < ET (Uyg.) *ay* (ED 265b): *dimes a. vāy* 300

ayaġ ayak < ET *adaḳ*: *a.-ın tepretip bolmas* 1f8

ʿayb < Ar. عیب ayıp, kusur: *ʿa. imes* 9, 61; *ʿayb eyle-* "ayıplamak": *meni ʿa. e.-meñg* 35; *ʿayb it-* "ayıplamak": *yıġlap ʿa. i.-meñg* 240; *ḳıldım ʿa.-ıñgnı fāş* 198.

ayır- ayırmak < ET (Uyg.) *adır-*: *a.-dı mendin* 317

ayra ayrı < ET (Uyg.) *adır-* ve *-a*; *adıra* (UW 54a): *yalġuzıdın a. tüşkenniñg* 230

ayralıḳ ayrılık < *ayra+lıḳ*: *a. otıġa tözmey* 61

ʿayyār < Ar. عیار hilekâr, dolandırıcı: *ʿayyār b.* 110

aʿżā < Ar. اعضا organlar, üyeler: *tamām a.* 24

ʿaẕāb < Ar. عذاب azap, işkence, keder: *türlük ʿa.-lar* 112

āzār < Far. آزار incitme, kırma, tekdir: *āzār eyle-* "incitmek, kırmak": *köñglüñg ā. e.-me* 66; *munda bir ā. barsa anda yüz ā. bar* 100; *bermey ā.* 196; *āzār ḳıl-* "incitmek, kırmak": *til bilen ḳ.-ur ā.* 288

āzārī < Far. آزاری incitmiş olma, kırma: *āzārī ber-* "incitmek": *köñglige āzārī b.-ür* 99

ʿazīz < Ar. عزیز sevgili, saygı değer: *ʿazīz it-* "değer vermek": *ḫaḳ ʿa. i.-se* 143; *ʿa. cān* 257; *ʿa. cānıñg* 20, 149

āzürde-dil < Far. آزرده دل gönlü kırılmış, mahzun: *çaḳmaġıl ā.-lerni* 105

baġ < Far. باغ bağ, büyük bahçe: *b.-ı ʿömr içre* 220

baġ(ı)r karaciğer < ET (Uyg.) *baġır*: *b.-ı biryān men* 6; *b.-ım boldı biryān* 227; *b.-ım tilip* 311; *b.-ımnı ḳan itsem* 40; *b.-ını hem eyledi ḳan* 234

baġla- bağlamak < ET (Uyg.) *baġ+la-*: *biliñg b.-p* 179

baḫt < Far. بخت talih, kader, kısmet: *ḳaçsa sendin b.* 127; *b.-ı ḳara* 139; *ol bendeniñg b.-ı* 245

baḳ- bakmak < ET (Uyg.) *baḳ-*: *b.-arlar künde fālıñgnı* 84; *ümīd birle b.-ıp* 314; *nālişiñgġa b.-may* 104

bāḳī < Ar. باقی ebedî, ölümsüz: *b. öye ḳıldıñg sefer* 52

bar var, mevcut; -dır < ET *bar*: *b. derdimni* 31; *b. ise ḫāliñg* 81; *ġam-ḫ^{v}ār b.* 97; *yār b.* 98; *yüz āzār b.* 100; *cebbār b.* 102; *nār b.* 104; *mār b.* 106; *ġār b.* 108; *ʿayyār b.* 110; *dīdār b.* 112;

http://www.turkdilleri.org

bīmār b. 114; *bir ü b.* 208; *türlük otlar b. içimde* 226; *bir ü b.-ımġa* 174; *tüzgen kār b.-ıñġa* 55; *bir āzār b.-sa* 100;

bar- gitmek, varmak < ET *bar-*: *b.-ur yalġuz başıñ* 151; *b.-sa miḥnetdin ḳaçıp* 137; *ne yüz birle b.-arımġa* 170

bār < Far. بار yük: *büküldi b.-ı miḥnetdin* 318

barça bütün, hep < ET (Uyg.)*bar+ça*: *b. āmīn diñ* 59; *b. özidindür* 125; *b. işi* 133; *b. tābiʿ ḳuşlarıdın* 146; *b. ḫalāyıḳlar* 147; *b. ḳılur āh u fiġān* 233; *kiter b. bu dünyādın* 267; *b. mihribān bolġay* 283; *b. pās-bān bolġay* 295; *b.-nı āḫir yutar* 150; *b.-ġa ḳılġay nażar* 60; *b.-ġa bir dik yaman* 192; *b.-ġa mihmāndur* 266; *b.-ġa yaman bolġay* 282; *b.-sı bir dik* 268; *b.-sındın körgeni* 194

baş baş < ET *baş*: *b. ḳoyġan* 91; *ādem b.-ı* 142; *sulṭān b.-ıñ* 68; *b.-ıñ yastuḳġa yetse* 82; *yalġuz b.-ıñ* 151; *tüşdi bu sevdā b.-ıña* 49; *ger ḳonsa b.-ıñġa* 129

be-der < Far. بدر dışarıda, dışarıya: *ḳaldı zār yıġlap b.* 54

belā < Ar. بلا bela: *b. miḥnet* 37, 244; *b.-ġa ṣabr itip* 260; *b.-larġa bolur sen mübtelā* 22; *dām-ı b.-larġa giriftār eyleme* 70

belki < Ar., Far. بلکه belki: *tapmadı ... belki bir peşşe żarar* 58; *b. anıñ tuzın datıp bolmas* 122

bende < Far. بنده kul, köle: *ey b.* 97; *b. bolġan* 126; *b. bolmas* 134; *b.-i bī-çāredür* 141; *b.-sin rāżī ḳażāġa bol* 260; *b.-niñ köñlige* 99; *b.-niñ baḫtı* 245; *b.-ge ni ḥad ḳılurġa* 133

ber- vermek < ET *bėr-*: *āzārī b.-ür* 99; 154; *seniñ yoluñda b.-sem* 315; *b.-señ boyuñça sīm ü zer* 44; *b.-mey ḫaber* 43; *b.-mey āzār* 196

be-taḳdīr < Far. به ve Ar. تقدير takdirine: *b.-i Ḫudā* 145

beter < Far. بتر daha fena, beter: *bolma b.* 197

beyān < Ar. بيان anlatma, bildirme: *beyān it-* "anlatmak, bildirmek": *felek cebrin ... b. i.-sem* 29; *köygen köñüllerge b. i.-sem* 32

bī-ārām < Far. بی آرام durup dinlenmeyen, rahatsız: *bī-ārām bol-* "rahatsız olmak": *bu köñlüm b.-dı b.* 165

bī-āzār < Far. بی آزار zararsız, zarar vermeyen: *bolma dil-āzār b. bol!* 259

bī-çāre < Far. بی چاره çaresiz, zavallı: *bülbül-i b.* 3; *ġarīb b.* 180; *bende-i b.-dür* 141; *ġarīb b.-lerġa* 98, 101

bī-dār < Far. بیدار uyanık, uyumayan *bīdār bol-* "uyanık olmak": *ey dil-i siḥr b. b!* 252

bī-dermān < Far. بی درمان dermansız: *mesken itken derd-i b.* 33

bī-ferzend < Far. بی فرزند çocuksuz: *b.-ni kim yād iter* 64

bī-ġām < Far. بی ve Ar. غم gamsız: *b. aldıda* 40

bī-gāne < Far. بیگانه kayıtsız, ilgisiz: *b.-dür ḫayli ḫīşi* 144

bī-gümān < Far. بی گمان şüphesiz: *yaman sen b.* 182

bī-ḫaber < Far. بی ve Ar. خبر habersiz: *bolmañ b.* 109

bī-ḳarār < Far. بی ve Ar. قرار kararsız, rahatsız: *boldı ḫālim b.* 210

bī-kes < Far. بیکس kimsesiz: *bī-nevā b.* 98

bil bel < ET (Uyg.) *bėl*: *b.-iñ baġlap* 179; *b.-iñ elif dik* 303

bil- bilmek < ET *bil-*: *b.-ür kim* 248; *b.-ür kimge* 249; *b.-di Eyyūb* 63; *öler vaḳtıñda b.-gey sen* 85; *b! ḳul ayaġın tepretip bolmas* 118; *b! munı Eyyūb* 131; *yoḳtur b.-iñ hīç çāresi* 141; *b.-iñ āḫiri vīrāndur* 267; *b.-ip bilmey ... yaman yaḫşı ʿamel ḳılsañ* 25; *b.-ip anda* 86; *ġarīblıḳıñnı b.-ip* 304; *devāsız derdni dermān b.-en* 243; *b.-mes ḫālimi*

http://www.turkdilleri.org

5; *ḫudādın özge b.-mes* 88; *ni sebebdin b.-medim men* 208; *bilip b.-mey* 25

bile ile, birlikte < ET *birle*: *yüz til b.* 46; *yüziŋ b.* 76; *ḳavmaḳ b.* 128; *ermān b.* 162; *Ādem b.* 278; *yer b.* 279; *cefā tīġı b.* 311

bilen ile, birlikte < ET *birle+n*: *ermān b.* 281; *til b.* 288; *Ḫudā b.* 304; *birlen*'le krş.

bīmār < Far. بیمار hasta: *b. bar* 114

bī-medār < Far. بی ve Ar. مدار kararsız: *köŋgl-i b.-ımġa* 166

bī-nevā < Far. بی نوا çaresiz, nasipsiz: *b. bī-kes* 98

bī-nihāyet < Far. بی ve Ar. نهایت nihayetsiz, sonsuz: *ṭa'āmı b. köp* 121

bī-perhīz < Far. بی پرهیز kendine hakim olamayan: *seniŋ dik hīç b.* 187

bir bir < ET *bir* < AT **bīr*: *b. kimse* 5, 193; *b. kün* 13, 43, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 156, 158, 160, 162, 271, 280; *b. seyr-i gülistān* 14; *b. zamān* 44; *b. köŋgli kem* 57; *b. peşşe żarar* 58; *b. yastuḳda* 91; *b. bendeniŋ* 99; *b. āzār* 100; *b. 'ayyār* 110; *b. aġız nānnı* 119; *b. iş* 124; *b. żerre* 132; *b. b. cevāb ber* 154; *sıġındım b. ü barımġa* 174; *b. yaman Eyyūb* 181; *b. ful* 190; *b. dik* 192, 268; *b. zamān* 196; *b. ü bar* 208; *b. demde* 209, 222; *b. güli* 220; *b. niçe* 224, 322; *b. ikki kün* 235; *b. şādlıḳ* 246; *b. niçeler* 269; *b. kişi* 288, 300; *b. saman* 297

bir- vermek < ET *bėr-*: *niçük ḳılmışıŋa lāyıḳ b.-ür* 26

birāder < Far. برادر erkek kardeş, birader: *meni körgen b.* 175; *ey b.-ler* 109

birbirisi birbirisi: *b.-din ziyād* 226

birev biri, birisi < ET (Uyg.) *biregü* < *bir+egü*: *b. kim* 269, 273; *b. ḫūrek-i ḫāṣāk ḥasretide* 277; *yār olsa b.-ge* 131; *esip alsa b.-din* 119; *b.-ler ... mihmāndur* 266; *b.-ler nāz-ı ni'met yip* 276; *b.-ler yer bile deŋdür b. gūyā Süleymāndur* 279; *b.-ler nāz-ı ni'met yip* 275; *naṣīb boldı b.-lerge* 274

birle ile, birlikte < ET *birle*: *ḥasret otı b.* 6; *ġuṣṣa b.* 7; *emr-i ḥaḳ b.* 49; *yüz hevesler b.* 55; *ġam tīġı b.* 66; *öz iḫtiyārı b.* 124; *Ḫudānıŋ emri b.* 127; *hevā vü ḫırṣlar b.* 165; *ne yüz b.* 170; *kerem b.* 202; *ḫükm b.* 221; *yer b.* 222, 271; *otlar b.* 227; *anıŋ b.* 231; *ġarīb b.* 284; *ümīd b.* 314

birlen ile, birlikte < ET *birle+n*: *kerem b.* 161

biryān < Far. بریان tava, tepsi gibi şeylerde susuz veya az suda pişirildikten sonra kızartılan et kebabı: *baġrı b.* 6; *baġrım boldı b.* 227

biş beş < ET *bėş*: *b. künlik* 256; *biş k.* 266

bī-şumār < Far. بی شمار sayısız: *günāh-ı b.-ımnı* 171

bī-vefā < Far. بی وفا vefasız: *b. mihmān irür* 235; *dünyā b. bolsa* 238; *b.-lar köŋglini* 69

bize bize < *biz+e* (yaklaşma durumu eki) < ET *biz*: *b. ḳılmadı devrān* 203

bizler bizler < ET *biz+ler* (çokluk eki): *b.-ni ḳıldı telḫ-kām* 215

bizni bizi < *biz+ni*:(belirtme durumu eki): *b. ... yaḳar* 229

bol- olmak < ET *bol-*: *ḫānümānıŋdın b.-ur sen* 18; *kül b.-ur men* 31; *b.-ur sen mübtelā* 22; *b.-ur īmānıŋ hem-rāh* 16; *iş b.-ur* 123; *'azīz itse b.-ur* 143; *b.-mışam ... lāl ü ḥayrān* 1; *b.-up sen ġarḳ* 41; *b.-dım men saŋa 'āşī* 167; *tuġmaġan dik b.-dı* 50; *yüreki b.-dı ḳan* 51; *b.-dı peydā* 56; *b.-dı be-taḳdīr-i Ḫudā* 145; *köŋglüm b.-dı bī-ārām* 165; *b.-dı gūyā lāle-zār* 209; *b.-dı ḥālim bī-ḳarār* 210; *baġrım b.-dı biryān* 227; *rāḥat naṣīb b.-dı* 274; *b.-duḳ lāl ü ḥayrān* 212; *b.-ġay mu kān* 236; *yaman b.-ġay* 282; *mihribān b.-ġay* 283; *doġan b.-ġay* 285; *nişān b.-ġay* 287; *ḫoş-zebān b.-ġay* 289; *yalġan b.-ġay* 291;

http://www.turkdilleri.org

şān b.-ġay 293; *pās-bān b.-ġay* 295; *saman b.-ġay* 297; *ziyān b.-ġay* 299; *fiġān b.-ġay* 301; *kemān b.-ġay* 303; *Ḫudā b.-ġay* 305; *bī-dār b!* 252; *meşġūl-ı istiġfār b!* 253; *ümmīd-vār b!* 255; *ṭālib-i dīdār b!* 257; *bī-āzār b!* 259; *rāżī ḳażāġa b!* 260; *minnet-dār b!* 261; *tersinde-i cebbār b!* 263; *ṭayyār b!* 265; *tenbīh b.-sun* 198; *b.-uñg şāhid* 173; *niçe b.-sañg* 18; *yeter b.-sañg* 83; *ḫᵛār b.-sañg* 113; *sorar b.-sañg* 169; *b.-sañg ... güm-rāh* 183; *ḳoyar b.-sañg ḳadem* 185; *yörür b.-sañg* 186; *ṭālib b.-sañg* 201; *b.-sañg Muḥammed ümmeti* 258; *rıżā b.-sa* 16; *düşmeniñg hem b.-sa* 74; *b.-sa köp ġayret* 117; *ḥalāyıḳ b.-sa* 130; *b.-sa ger baḫtı ḳara* 139; *b.-sa ḳan Eyyūb* 188; *b.-sa destūrı* 231; *bī-vefā b.-sa* 238; *cefā b.-sa* 239; *ʿömri ara b.-sa* 241; *mübtelā b.-sa* 243; *ḳara b.-sa* 245; *mātem-serā b.-sa* 247; *cüdā b.-sa* 249; *şāh u gedā b.-sa* 251; *ġarīb b.-sa* 282; *b.-sa ġanī* 283; *ādemī-zād b.-sa* 292; *körgen b.-sa dostlar* 310; *b.-up ḳassām* 90; *ḳul b.-up* 78; *b.-up nā-çār* 83; *b.-up mūnis* 91; *ḳāḍī b.-up* 154; *b.-up dīdārına vāṣıl* 159; *ḳul b.-up* 258; *b.-up bu dünyāġa maġrūr* 270; *b.-up dīvāne* 312; *mübtelā b.-ġan ḳafesde* 3; *b.-ġan tamām aʿżā* 24; *bende b.-ġan ḳul* 126; *iş itip b.-mas* 115; *iş kelip b.-mas* 116; *ayaġın tepretip b.-mas* 118; *yutup b.-mas* 120; *datıp b.-mas* 122; *oḫşatıp b.-mas* 124; *ḳaytıp b.-mas* 126; *tutıp b.-mas* 128; *ürkütip b.-mas* 130; *yetkürüp b.-mas* 132; *bende b.-mas* 134; *b.-mas artuḳ* 136; *b.-madı maḳbūl* 206; *b.-ma düşmen teñg riġa* 111; *zemānī b.-ma* 148; *b.-ma beter* 197; *b.-ma ...dünyā ṭālibi* 256; *b.-ma dil-āzār* 259; *b.-mañg bī-ḫaber* 109; *Ḫudādın b.-masa* 118; *naşībiñg b.-masa* 122; *yār b.-masa* 132; *b.-maġan rāżī kişi* 134; *b.-mas irgen* 205; *istesenğ b.-maḳ amān* 262

boy boy < ET (Uyg.) *bod*: *b.-uñgça sīm ü zer* 44

boyun boyun < ET (Uyg.) *boyın*: *b. burma* 81

böl- bölmek < ET (Uyg.) *böl-*: *b.-ürler mülk ü mālıñgnı* 90

bu 1. bu (işaret sıfatı) < ET *bu*: *b. felekiñg* 12; *b. dünyada* 17; *b. dünyāda* 25, 153; *b. fānī dünyada* 28; *b. köñglüm* 36, 165; *b. ġamlardın* 37; *b. deryānıñg* 42; *b. ölüm* 43; *b. cāna* 45; *b. şerbetdin* 48; *b. sevdā* 49; *b. ölümni* 56; *b. cüdālıḳ otına* 62; *b. cānıñgnı* 82; *b. nevʿ ḳassām-ı ezel* 135; *b. dünyādın* 157; *b. āh u zārımġa* 163; *b. köñgl-i bī-medārımġa* 166; *b. nefs-i şeyṭān* 168; *b. menzilde* 178; *b. ḥāliñgde* 195, 197; *b. söz* 198; *b. külgen yürekde* 207; *b. felekni cebridin* 211; *b. felek* 213, 217; *b. ölümniñg şerbeti* 215; *b. Ṣābir* 229; *b. ölümniñg ilgidin* 233; *b. cān* 235; *b. sözim* 236; *b. dünyā* 238; *b. biş künlik* 256; *b. dünyādın* 267, 280; *b. dünyaġa* 270; *b. dünyāġa* 274; *b. sözimdür çın* 290; *b. ġamgīn köñglüme* 308; *b. köygen üstüḫᵛānımnı* 309; *b. menzil b. mekānımnı* ; **2.** bu (işaret adılı): *b. ne men menlik turur* 107; *b. niçük otdur* 210; *b.-dur rūz-ı ezel taḳdīr* 272; *farḳ b. kim* 284

bul- bulmak < ET (Uyg.) *bul-*: *b! köñgülde bar derdimni* 31

bū'l-heves < Far. بوالهوس (< Ar. *ebū'l-heves*: Lex. 410b ve 390b; St. 205a) herşeye istekli, isteği çok olan kimse: *b.-ni özinğe yār eyleme* 65

bur- burmak, bükmek = MK *bür-* (krş. Özb. *bur-*, Trkm., Kzk., Kırg. *bür-* ED 355a): *boyun b.-ma* 81

burun önce < ET (Uyg.) *burun*: *dünyadın kiçmes b.* 264

būse < Far. بوسه öpme, öpücük: *b. şerbetdür* 228

buyur- buyurmak, emretmek < MK *buyur-*: *b.-masa yutup bolmas* 120

http://www.turkdilleri.org

bükül- bükülmek < MK *bükül-* < *bük-ül-b.-di ... ḳāmetim* 318

bülbül < Far. بلبل bülbül: *b.-i bī-çāre* 3; *yekke yalġuz b.-i* 219

cāfī < Ar. جافى cefa eden, eziyet eden: *ʿāsī c.-ler* 160

cān < Far. جان can, ruh: *ey c. u ciger* 50; *c. çekip* 67; *c. ḳuşın* 70; *c. iltip* 87; *c. ḳuşı* 204; *c. gülşeninińg* 219; *bu c.* 235; *ʿazīz c.* 257; *tevbesiz c.-nı* 21; *bu c.-a* 45; *kiçip c.-dın* 157; *ferzend c.-ımnı* 306; *c.-ımġa ot saldı* 213; *ʿazīz c.-ıńg* 20, 149; *bu c.-ıńgnı* 82

cān-nisār < Far. جان نسار canını feda eden: *cān-nisār it-* "canını feda etmek": *ġarīb her kişige gerçi c. i.-se* 296

cāy < Far. جاى yer: *c. kim mātem-serā bolsa* 247

cebbār < Ar. جبار cebredici, zorlayıcı, zorba: *cebr itküçi c. bar* 102; *tersinde-i c. bol* 263

cebr < Ar. جبر zor, zorlama: *c. u zulm* 101, 102, 103; *felek c.-in ... beyān itsem* 29; *felekiń c.-idin* 35; *bu ölümni c.-idin* 56; *bu felekni c.-idin* 211

cedel < Ar. جدل kavga, tartışma: *c. atın minip* 128

cefā < Ar. جفا cefa: *c. bolsa* 239; *c. körgenler* 240; *c. tīġı bile* 311

cehennem < Ar. جهنم cehennem: *c. üstidin* 155

cemāl < Ar. جمال yüz güzelliği: *rūzī ḳılġıl...c.-ińgni* 96

cennet < Ar. جنت cennet: *c. içre* 138; *rāḥat ister c.-e* 137

cevāb < Ar. جواب cevap, yanıt: *bir c. ber* 154

cezā < Ar. جزاء ceza: *taṅgla c. dirler* 26

ciger < Far. جگر ciğer, bağır: *ey cān ū c.* 50

cihān < Far. جهان dünya, âlem: *c.-nıńg ḥalkı* 131; *c.-da niçe köp ḳılġan* 171; *cān u c.-dın* 257; *yaḫşı c.-ımnı* 319

cüdā < Far. جدا ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış: *āḫir c. dirler* 18; *cüdā bol-* "ayrılmak": *oġul ḳız ḫānümānıdın c. bolsa* 249

cüdālıḳ < Far. جدا ve Tü. *+lıḳ* ayrılık: *bu c. otına* 62

çaḳ- sokmak (yılan, akrep, vb. hayvanların); incitmek < ET (Uyg.) *çaḳ-*: *munda sen ç.-saṅg seni anda ç.-arġa mār bar* 106; *ç.-maġıl āzürde-dillerni* 105

çāre < Far. چاره çare, deva: *yoḳtur biliń hīç ç.-si* 141

çarḫ < Far. چرخ gök, felek: *ç. ilidin* 13

çayna- çiynemek (EW 95b, ayrıca Kırg. *çayna-*, Yeni Uyg. *çaynimak*, Özb. *çayna-*, Trkm. *çayna-* ile krş.): *salıp aġzıńġa ç.-r sen* 120

çek- çekmek < MK *çek-*: *yolında cān ç.-ip* 67; *cehennem üstidin ç.-ken* 155

çend < Far. چند birkaç: *her ç. kişide* 117; *her ç. encām* 178

çengāl < Far. چنگال, چنگل çengel: *ursa bu cāna ç.-in* 45; *ölüm ç.-idin* 250

çenle- tahmin etmek, tahminde bulunmak (Trkm. *çenle-* "tahminen belirlemek" ile krş.): *imdi ç.-mek ni sūd* 123

çeşm < Far. چشم göz: *gūşe-i ç.-i ʿināyet* 60

çıḳ- çıkmak < MK *çıḳ-* << ET *taşıḳ-* < *taş+ıḳ-*: *ç.-ar men dip* 42; *ç.-ar aġzımdın ot* 307; *tenińgdin ç.-sa* 87; *ç.-ıp Mecnūn kibi çöllerde* 38; *nige ġāfil ç.-armas sen* 79

çın gerçek, doğru < ET (Uyg.) *çın* < Çin. 真 *zhen*: *çın: çın ikkimizni eyledi bir niçe şād* 224; *bu sözimdür ç.* 290

çıyan (? *çayan*, Abuşka 231) *çıyan* < *çayan* < MK *çadan*: *ç. dik* 105

çöl çöl: *ç.-lerni seyr itsem* 312; *ç.-lerde*

http://www.turkdilleri.org

... *mekān itsem* 38

çün < Far. چون çünkü, zira, mademki: 51, 209, 237, 303 51

dāġ < Far. داغ yara izi, insanın ve hayvanın vücuduna vurulan damga: *sīnemge ḳoydı d.-ı hicrān* 217; *meniñg dik d.-ı ferzend* 310

dām < Far. دام tuzak: *d.-ı belālarġa giriftār eyleme* 70

dānā < Far. دانا bilen, bilici: *hem özi d.* 292

dāstān < Far. داستان destan; şöhret, ün: *ne d. men* 12; *yazıp men d. itsem* 34; *anıñg-çün ḳıldı d.* 237

dat- tatmak < ET (Uyg.) *tat-*: *barça ḫalāyıḳlar d.-ar* 147; *tuzın d.-ıp bolmas*

dāyim < Ar. دائم devamlı, sürekli: *d. baġrı biryān* 6; *külmes ol d.* 140; *d. ziyān Eyyūb*194; *d. yaḳar* 229; *d. köyüp* 241; *d. ol nişān bolġay* 287

dāyimā < Ar. دائما daima, devamlı: *d. ... eyledi bir niçe şād* 224

dem < Far. دم an,vakit, zaman; soluk: *āḫir d.-de* 202, 327; *bir d.- de* 209, 222

deñg denk, eşit < ET (Uyg.) *teñg* (< ? Çin. 等 *deng* TMEN II § 941 ile krş.): *yer bile d.-dür* 279

der-beder < Far. دربدر derbeder, serseri, perişan: *birev kim d. sāyil* 273

derd < Far. درد dert, gam, keder: *miḥnet ü d.* 7; *ehl-i d.* 39; *d. ü firāḳ* 229; *d.-i bī-dermān* 33; *devāsız d.-ni* 243; *d.-e dermān* 205; *bul ... bar d.-imni* 31; *bu d.-imni nihān itsem* 36; *işitse ... d.-imni* 39; *tapmadım ... d.-imġa dermān* 10; *tapalmay d.-iñge dermān* 84; *d.-in ḳılur... iẓhār* 35

dergāh < Far. درگاه dergah, tekke; kapı: *Ḫudā d.-ıda* 23

dermān < Far. درمان derman, ilaç, çare, takat, güç: *derdimġa d.* 10; *derdiñge d.* 84; *derde d.* 205; *derdni d. bilen* 243

deryā < Far. دریا deniz. derya: *d.-yı ġam içre* 41; *d.-nıñg kenārı* 42

destūr < Far. دستور izin, ruhsat: *d.-ı ki anıñg birle* 231

deşt < Far. دشت çöl: *d.-i hicrān içre* 212

devāsız < Ar. دوا ve Tü. *+sız* devasız, çözümsüz: *d. derdni* 243

devlet < Ar. دولت baht, talih, büyük zenginlik, büyük rütbe ve mevki: *baḫt hem d.* 127; *d. ḳuşı* 129; *ḳaçar d.* 298

devrān < Ar. دوران zaman, devran: *ḳılmadı d.* 203; *ḳıldı rāyımça felek d.* 223

di- demek, söylemek < ET *tė-* < AT **tē-*: : *ḳażā d.-rler* 15; *Ḫudā d.-rler* 16; *cüdā d.-rler* 18; *fedā d.-rler* 20; *mübtelā d.-rler* 22; *güvā d.-rler* 24; *cezā d.-rler* 26; *īzā d.-rler* 28; *d.-diñg her çend encām yoḳ* 178; *barça āmīn d.-ñg* 59; *yalġan d.-señg* 24; *her niçe köp d.-se* 290; *derdin ḳılur d.-p ʿāleme iẓhār* 35; *çıḳar men d.-p* 42; *şayd itey d.-p* 69; *dost d.-p* 72; *münāsib d.-p* 92; *yer men d.-p* 121; *mañga uçdı d.-p* 146; *cevāb ber d.-p* 154; *düşmen d.-p* 189; *devrān d.-p* 223; *d.-ben sendin nişān* 236; *köñgli d.-gen iş* 116; *men men d.-genlerni* 270; *bir kişi d.-mes ay vāy* 300

dīdār < Far. دیدار yüz, çehre: *ṭālib-i d.* 57; *terk-i d. eyleme* 74; *dostlara d. bar* 112; *ṭālib-i d. bol* 257; *bolup d.-ına vāṣıl* 158

dīde < Far. دیده göz: *d. giryān men ġarīb* 4; *d.-lerni su ḳılıp* 234

dīger < Far. دیگر diğer, başka, öteki: *boldı...ḥāli d.* 56

dik gibi < ET *teg*: *bülbül-i bī-çāre d.* 3; *seyl d.* 39, 53; *tuġmaġan d.* 50, 271; *miniñg d.* 51; *tālib-i dīdār d.* 57; *ḳuş d.* 76; *çıyan d.* 105; *ḫ^{v}āhlaġan d.* 115; *seniñg d.* 181; *sen d.* 184; *men d.* 186; *seniñg d.* 187; *bir d.* 192, 268; *tüşde körgen d.* 225; *elif d.* 303, 318; *meniñg d.* 310; *anıñg d.-lere* 293

dil < Far. دل gönül, yürek, kalp: *ey d.-i sihr* 252

http://www.turkdilleri.org

dil-āzār < Far. آزار دل gönül inciten, hatır kıran, kalp kıran 259

dil-perīšān < Far. پریشان دل gönlü perişan, perişan gönüllü: *bir niçeler d.-dur* 269

dirīġ < Far. دریغ esirgeme, eyvah, aman, yazık: *vā d.* 203, 204, 205, 206, 207, 212, 217, 222, 227, 232, 237

dīvāne < Far. دیوانه deli, budala, alık: *bolup d. men* 312

doġan doğan < IB *toġan* (ED 470b): *ġanī d. bolġay* 285

doġrı doğru < ET *toġru*: *d. kilgen* 205; *d. kilse* 251

dost < Far. دوست dost: *d. dip* 72; *yār u d.* 175; *d.-nı düşmen ḳılġuçı* 110; *yār u d.-dın* 64; *ey d.-lar* 37; *d.-lar dünyā bize ḳılmadı devrān* 203; *bilür kim ... d.-lar* 248; *körgen bolsa d.-lar* 310; *irmes ʿacab d.-lar* 320; *d.-lara dīdār bar* 112; *d.-larım yoḳtur vefāsı dünyanıñ* 63; *d.-larım Eyyūb kim boldı* 145

dostlıġ < Far. دوست ve Tü. *+lıġ* < (< *+lıḳ*) dostluk: *d. vaʿde ḳılıp tursa* 73

duʿā < Ar. دعا dua:, niyaz, Allah'a yalvarma: *d.-yı ḫayrıñ ızdın* 177; *bolmadı maḳbūl anıñ d.-sı* 206; *d.-sın ḳıl ḳabūl* 326; *duʿā ḳıl-* "dua etmek" *d. ḳ.-maḳ* 324

dur- durmak, olmak; yaşamak < ET *tur-*: *encām yoḳ bu menzilde d.-arımġa* 178

dūzaḫ < Far. دوزخ cehennem: *kiter d.-ġa kāfirler* 156

dünyā, dünya < Ar. دنیا dünya: *d. bize ḳılmadı devrān* 203; *bu d. bī-vefā bolsa* 238; *ʿömriñ içre d. ṭālibi* 256; *d. içre* 266; *yoḳtur vefāsı d.-nıñ* 63; *d.-nıñ ʿıyşın* 216; *d.-nı mātem-serā irgenlikin* 248; *d.-ġa kiltürdi seni* 19; *ḳoyar sen ... d.-ġa mihriñ* 189; *d.-ġa kilgen* 250; *bolup bu d.-ġa maġrūr* 270; *bu d.-ġa kelip* 274; *bu d.-da* 17, 25, 153; *bu fānī d.-da* 28; *uşol d.-da* 109; *öter d.-da Ādem oġlı* 268; *kitersen d.-dın* 15; *bu d.-dın kiçip* 157; *ḥaẕer ḳıl d.-dın* 197; *d.-dın kiçmes burun* 264; *kiç imdi Eyyūb d.-dın* 264; *kiter barça bu d.-dın* 267; *bu d.-dın kiter bir kün* 280

düşmen < Far. دشمن düşman: *dostnı d. ḳılġuçı* 110; *d. sözine* 111; *bolma d. teñriġa* 111; *d. ḳılsa ġavġa* 130; *d. dip ḳoyar sen* 189; *d.-iñ hem bolsa* 74; *d.-e türlük ʿaẕāblar* 112

ecel < Ar. اجل ecel: *e. oḳın atar* 148; *e. yeli* 221; *e. ger doġrı kilse* 251; *e.-niñ şerbetin* 147

efġān < Far. افغان ızdırap ile bağırıp çağırma: *ḳılur men āh u e.* 2; *āh u e.* 232

eger < Far. اگر eğer, şayet: *e. yalġan diseñ* 24; *e. berseñ* 44; *tursa e. merdāne-vār* 73; *e. ... bolsa* 117; *e. köñlüñ esip alsa* 119; *e. ʿafv itmeseñ* 172; *e. aldıñġa kilse* 188; *e. ... baḫtı ... ḳara bolsa* 245; *e. ermān bilen ölseñ* 281

ehl < Ar. اهل meharetli, usta, yetenekli; sahip; bir görüşün taraftarı: *işitse e.-i derd derdimni* 39

ejdehā < Far. اژدها büyük yılan, ejder, ejderha: *ḳara yer e.-dur* 150

elem < Ar. الم ağrı, acı, keder, dert: *miḥnet ü derd ü e.* 7

elif < Ar. الف elif, Arap alfabesinin ilk harfi: *e. dik* 303, 318

emr < Ar. امر emir, buyruk: *e.-i ḥaḳ birle* 49; *Ḫudāniñ e.-i* 127; *Ḫudāniñ e.-ini tutmay* 159; *ḥaḳ e.-idin* 81

encām < Far. انجام nihayet, son: *her çend e. yoḳ* 178

endūh < Far. اندوه gam, keder, tasa, kaygı: *miḥnet-i e.-dın ḳutulmas* 286

ermān < Far. ارمان (*ermān,* ارمان ın şiirde kullanılan biçimi Lex.: 73a) arzu, istek: *hezār e. bile* 162; *yüz miñ e.* 207; *e. bilen ölseñ* 281; *ne e.-dur* 281

ermānlı < Far. ارمان ve Tü. *+lı* istekli, arzulu: *bu dünyādın kiter ... e. ermānsız*

http://www.turkdilleri.org

280

ermānsız < Far. ارمان ve Tü. *+sız* isteksiz: *bu dünyādın kiter ... ermānlı e.* 280

eşer < Ar. اثر etki, eser, tesir: *eşer ḳıl-* "tesir etmek, etkilemek": *yüz til bile ḳ.-mas e.* 46; *ḳ.-madı hergiz e.* 75; *e. ḳ.-may ġarībler nālīşi* 103

es- esmek < MK *es-*: *köŋglüŋ e.-ip alsa* 119; *kildi e.-ip ecel yeli* 221

ey ey! : *e! dostlar* 37; *e! cān u ciger* 50; *e! köŋ ül* 65, 69; *e! bende* 97; *e! birāderler* 109; *e! dil-i sihr* 252

eyle- etmek, eylemek < ET (Uyg.) *edle-* "işlemek, kullanmak, kullanılır hale getirmek" (UW 357a): *hem e.-di ḳan* 234; *Ḫudānı e.-gen ḫoşnūd* 157; *yār e.-me!* 65; *ḫār e.-me!* 68; *terk-i dīdār e.-me!* 74; *şād eyle-* "sevindirmek": *e.-di bir niçe şād* 224; *nāle eyle-* "inlemek": *nāle e.-p* 4; *āzār eyle-* "azarlamak": *āzār e.-me!* 66; *giriftār eyle-* "yakalatmak": *giriftār e.-me!* 70; *iẓhār eyle-* "açıklamak": *iẓhār e.-me!* 72; *zār eyle-* "ağlamak": *zār e.-me!* 76; *ʿār eyle-* "utanmak": *ʿār e.-me!* 78; *ʿayb eyle-* "ayıplamak": *ʿayb e.-meŋ* 35

Eyyūb < Ar. ايوب özel ad (şairin adı): 13, 27, 41, 63, 77, 113, 131, 145, 162, 179, 181, 182, 184, 186, 188, 190, 192, 194, 196, 198, 200, 202, 237, 250, 264, 281, 304, 326; *E.-nıŋ ḳılıp taḳlīdini taḥḳīḳ* 95

ezel < Ar. ازل ezel, başlangıcı olmayan, öncesizlik: *bu nevʿ ḳassām-ı e.* 135; *e. künde* 245; *budur rūz-ı e.* 272; *rūz-ı e.-de* 139

fāl < Ar. فال fal; talih: *baḳarlar künde f.-ıŋnı* 84

fānī < Ar. فانى fani, ölümlü: *bu f. dünyada* 28; *f. öydin* 52

farḳ < Ar. فرق fark, ayrılık: ... *f. bu kim* 284

fāş < Far. فاش meydana çıkma, açığa çıkma: *fāş ḳıl-* "meydana çıkarmak, açığa vurmak": *ḳ.-dım ʿaybıŋnı f.* 198

fātiḥa < Ar. فاتحه Fatiha suresi: *oḳuŋlar f.* 176

fedā < Ar. فداء feda, gözden çıkarma: *ʿazīz cānıŋ f. dirler* 20

felek < Ar. فلك felek, gökyüzü, sema: *f. cebrin ... beyān itsem* 29; *bu f.* 213, 217; *ḳıldı rāyımça f. devrān* 223; *f. raḥm itmes* 242; *bu f.-niŋ ilgidin* 12; *f.-niŋ raḥmi kilmes* 30; *f.-niŋ cebridin* 32; *bu f.-ni cebridin* 211

ferzend < فرزند çocuk, oğul: *f. cānımnı* 306; *dāġ-ı f.* 310

fiġān < Far. فغان figan, bağırıp çağırma: *ʿacab-nāk f. bolġay* 301; *fiġān it-* "bağırmak, çağırmak": *fiġān i.-se* 30; *fiġān ḳıl-* "bağırmak, çağırmak": *barça ḳ.-ur āh u f.* 233

fikr < Ar. فكر fikir, düşünce: *bilip ... f.-i muḥāliŋni* 86

fiʿl < Ar. فعل iş, fiil, amel: *ne f.-imdin ayırdı* 317

firāḳ < Ar. فراق ayrılık, ayrılma; hüzün, keder: *yaḳar derd u f.* 229; *f.-ıŋ otına köysem* 322; *f.-ıŋ otı köydürdi* 309; *f.-ında öler men* 321

firū < Far. فرو aşağı, alt, daha aşağı (Lex. 1380a, St. 923a): *şāhlar gedālar f.-yi*? 143

ful < Far. پول para: *körünmes közüŋe bir f.* 190

fülānkes < Ar. فلان ve Far. كس herhangi bir kimse: *f. ki münāsib dip* 92

ġāfil < Ar. غافل gafil: *nige ġ. çıḳarmas sen* 79; *zemānī bolma kim ġ.* 148; *ʿibādetdin bolup ġ.* 159

ġam < Ar. غم gam, keder: *ġ. ẓulmetide* 1; *ġ. ġuṣṣa birle* 7; *deryā-yı ġ. içre* 41; 66; *ġ. tīġı birle* 97; *ġ. oḳına* 287; *yüz ġ.* 308; *ġ. yime* 97; *ġ. yegüçi* 97; *ġ.-*

http://www.turkdilleri.org

ıñgdın ḳaldı zār 54; *bu ġ.-lardın* 37

ġam-gīn < Ar. غم ve Far. گین kederli, tasalı: *ġ. köñgül* 71, 246; *ġ. köñglüme* 308

ġam-ḫ^{v}ār < Ar. غم ve Far. خوار tasalı, gamlı, gam yiyen, kederlenen, tasalanan: *ġam yegüçi ġ. bar* 97

ġamsız < Ar. غم ve Tü. *+sız* gamsız, kedersiz: *yoḳtur köñgül ġ.* 246

ġanī < Ar. غنی zengin: *kişi ki bolsa ġ.* 283; *ġarīb birle ġ. arasında* 284; *ġ. doġan bolġay* 285; *ġ. yanında* 291, 293; *ġ. talfunuban* 295; *ġ. yanıda* 297; *ġ.-ni körse* 289; *ġ.-ler ölse* 301;

ġār < Ar. غار mağara, in: ... *kirerge ġ. bar* 108

ġarīb < Ar. غریب garip, tuhaf, şaşılacak: *lāl ü ḥayrān men ġ.* 1; *āh u efġān men ġ.* 2; *dīde giryān men ġ.* 4; *baġrı biryān men ġ.* 6; *baġrı biryān men ġ.* 8; *men ġ.* 10, 14; *dāstān men ġ.* 12; *ġ. bī-çārelerġa* 98, 101; *ġ. bī-çāre* 180; *ġ. bolsa kişi* 282; *ġ. birle ġanī* 284; *ġarīb ... nişān bolġay* 287; *ġ. her niçe köp dise* 290; *ġ. ādemī-zād bolsa* 292; *ġ. ḳadr ṭamaʿ ḳılsa* 294; *ġ. her kişige gerçi cān-nişār itse* 296; *ġ. her niçe kim izlese* 298; *ġ. Eyyūb* 326; *ġ.-ni közge ilmesler* 285; *ġ.-ni ... ḳılur āzār* 288; *eşer ḳılmay ġ.-ler nālīşi* 103; *ġ.-ler ... ḳutulmas hīç* 286; *ġ.-ler ölse* 300; *ġ.-ler ḥāliġa* 305;

ġarīblıḳ < Ar. غریب ve Tü. *+lıḳ*: gariplik: *ġ. āfeti* 302; *ġ.-ıñgnı bilip* 304

ġarḳ < Ar. غرق gark olma, batma: *ġarḳ bol-* "batmak": *b.-up sen ġ. deryā-yı ġam içre* 41

ġavġā < Ar.غوغا kavga: *ġ. ürkütip bolmas* 130

ġayret < Ar. غیرت çalışma, çabalama: *ʿAlīdin bolsa köp ġ.* 117

gedā < Far. گدا dilenci, yoksul: *şāh u g.* 251; *şāhlar g.-lar* 143

ger < Far. گر "eger"in kısaltılmışı: *g. köydürse Mecnūn ḳıṣṣası* 11; *yalġuz yetüşse g.* 15; *g. rıżā bolsa* 16; *g. tolup peymānesi* 47; *başıñ yastuḳġa yetse g.* 82; *g. sanaġaylar māh-ı sālıñgnı* 94; *g. ḳonsa başıñġa* 129; *g. naṣīb itse* 138; *bolsa g. baḫtı ḳara* 139; *ecel g. doġrı kilse* 251; *yetse g. nāgāh* 302

ġıybet < Ar. غیبت kaybolma, aleyhinde bulunma: *tilīñgniñ ḥāşılı ġ.* 195

girān < Far. گران ağır: *aṭ arıḳdur yol g.* 200

giriftār < Far. گرفتار tutulmuş, yakalanmış, düşkün: *giriftār eyle-* "yakalatmak, düşürmek": *cān ḳuşın dām-ı belālarġa g. eyleme!* 70

giryān < Far. گریان ağlayıcı, ağlayan: *dīde g. men ġarīb* 4; *hemīşe zār u g.-dur* 275

gūr < Far. گور mezar, kabir: *g.-da körgen ḳīl u ḳālıñgnı* 88

ġuṣṣa < Ar. غصه keder, tasa, kaygı: *ġam ġ. birle mübtelā* 7

güşe < Far. گوشه köşe: *g.-i çeşm-i ʿināyet* 60

güyā < Far. گویا güya, sanki: *boldı g. lāle-zār* 209; *birev g. Süleymāndur* 279

gül < Far. گل gül: *açılmay miñg g.-idin bir g.-i* 220

gül-gün < Far. گلگون gül renkli, pembe: *kiygeni g.* 276

gül-istān < Far. گلستان gül bahçesi: *ḳılmadım ʿālemde bir seyr-i g.* 14

gül-şen < Far. گلشن gül bahçesi: *cān g.-iniñg yekke yalġuz bülbüli* 219

gümān < Far. گمان zan, sanma: *gümān it-* "sanmak, şüphe etmek": *çıḳar men dip g. i.-sem* 42; *g. yoḳtur yanarımġa* 172

güm-rāh < Far. گمراه yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış: *güm-rāh bol-* "yolunu şaşırmak": *b.-sañg hemīşe nefs ile g.* 183

günāh < Far. گناه günah: *köp ḳılġan g.-ı bī-şumārımnı* 171; *g.-ıñg yād itip* 254; *g.-ıñgnıñg yamanıdın* 23

güneh-kār < Far. گنهکار günahkâr,

http://www.turkdilleri.org

günah işleyen: *g. ʿāsī cāfīler peşīmānlar iter bir kün* 160

güvā < Far. گوا tanık (*güvāh*'ın hafifletilmişi): *tamām aʿżā g. dirler* 24

güẕergāh < Far. گذرگاه geçilen yer, geçit: *ṣırāṭ atlıġ g.-dın* 155

ḫaber < Ar. خبر haber: *bir kün kilür bermey ḫ.* 43

ḥad(d) < Ar. حد sınır, derece: *ni ḥ. ḳılurġa* 133

ḫᵛāh-nā-ḫᵛāh < Far. خواه نا خواه ister istemez: *ḫ. bu şerbetdin içer* 48

ḥaḳ(ḳ) < Ar. حق Allah, Tanrı: *ḥ. yolında* 20; *emr-i ḥ. birle* 49; *ḥ. emridin* 81; *ḥ. ḳılur barça işi* 133; *ḥ. ʿazīz itse* 143; *ḳılġay ḥ. kerem şāyed* 177; *ḥ. rıżāsın istesēŋ* 252; *ṣıdḳ ile ḥ.-nı tilep* 253; *ḥ.-dın minnet-dār bol* 261

ḫāk < Far. خاك toprak: *ḳoyup ḫ. astıda* 149

ḥāl < Ar. حال hal, durum: *boldı peydā ... ḥ.-i dīger* 56; *boldı ḥ.-im bī-ḳarār* 210; *bilmes ḥ.-imi* 5; *öz ḥ.-ime ḳan yıġlasam* 320; *bar ise ḥ.-iŋ* 81; *ḥ.-iŋ barçaġa bir dik yaman* 192; *bu ḥ.-iŋde* 195, 197; *barça ... anda ḥ.-ine* 59; *ġarībler ḥ.-iġa raḥm itküçi* 305

ḫalāyıḳ < Ar. خلائق yaratıklar, mahlûklar: *ḫ. bolsa* 130; *ḫ. ḳılġanın* 169; *ḫ. içre* 192; *ḫ. barçasından körgeni* 194; *barça ḫ.-lar datar* 147

ḫālī < Ar. خالی tenha, boş, açık yer: *İlāhī ḳoymaġıl ḫ.* 325

ḫalḳ < Ar. خلق halk, yaradılış: *ḫ. ara* 113, 263; *cihānnıŋ ḫ.-ı* 131

ḫām < Far. خام ham, pişmemiş, olmamış: *ḫ. ḫayāliŋni* 79

ḫam < Far. خم eğri, bükülmüş: *ḫam ḳıl-* "bükmek, eğmek": *ḫ. ḳ.-ıp ḳaddin* 54

ḫānümān < Far. خانمان ev bark, ocak: *yanında ḫ.* 190; *māl u mülk ü ḫ.-ımnı* 315; *mülk u ḫ.-ıŋdın* 17; *ḫ.-ıdın cüdā bolsa* 249

ḫār < Far. خار diken: *sulṭān başıŋ ḫ. eyleme* 68; *kimni ḫ. itse* 144

ḥarām < Ar. حرام haram: *ḥarām ḳıl-* "haram etmek": *maŋa ḳ.-dı ḥ.* 216

ḫāṣıl < Ar. حاصل meydana gelen, olan, çıkan: *ne ḫ. yād itip ...* 94; *tiliŋniŋ ḫ.-ı ġıybet* 195; *tiliŋniŋ ḫ.-ı ġıybet* 218

ḫasret < Ar. حسرت hasret: *ḫ. otı birle* 6; *ḫ.-iŋdin örtenip* 53; *ḫūreḳ-i ḫāṣāk ḫ.-ide* 277

ḫasūd < Ar. حسود kıskanç: *ḫ. işiŋ bu ḫāliŋde* 195

ḫāşāk < Far. خاشاك çöp, süprüntü: *ḫūreḳ-i ḫ. ḫasretide* 277

ḫayāl < Ar. خیال hayal: *ḫām ḫ.-ni* 79

ḫayl < Ar. خیل zümre, takım, güruh: *bī-gānedür ḫ.-i ḫīşi* 144

ḫayr < Ar. خیر iyi, faydalı, hayırlı: *ḫ. şer barça özidindür* 125; *ḫ. şerge bolmaġan rāżī kişi* 134; *ḫ. u şer aldıŋġa kilse* 261; *duʿā-yı ḫ.-ıŋızdın* 177

ḫayrāṅ < Ar. حیران şaşmış, şaşa kalmış: *lāl ü ḫ.* 1, 212; *ʿacab ḫ. men* 170; *lāl ü ḫ.-dur* 277

ḫazān < Far. خزان sonbahar, güz: *urdı bir demde ḫ.* 209

ḫaẕer < Ar. حذر sakınma, kaçınma: *ḫaẕer ḳıl-* "sakınmak, kaçınmak": *ḫ. ḳ! dünyadın* 197

ḫelāl < Ar. حلال helal: *yaraġlarlar ḫ.-iŋni* 92

hem < Far. هم hem, aynı zamanda: *h. menzil mekān itsem* 38; *düşmeniŋ h. bolsa* 74; *ḳaçsa sendin baḫt h. devlet* 127; *baġrını h. eyledi ḳan* 234; *h. özi dānā* 292

heme < Far. همه cümle, hep, bütün: *h. ermānlı ermānsız* 280

hemīşe < Far. همیشه her zaman: *h. nefs ile güm-rāh* 183; *h. zār u giryāndur* 275

hem-rāh < Far. همراه yoldaş, yol arkadaşı: *bolur īmānıŋ h.* 16; *ḳılġay*

http://www.turkdilleri.org

sen h. 327

her < Far. هر her: *h. niçe* 28; *yetse nevbet h. kime* 48; *h. bū'l-hevesni* 65; *h. vefāsızdın* 67; *h. yeter yetmesni* 72; *h. kimni* 77; *h. kişi* 99, 139; *h. ḳayda* 114; *h. çend kişide* 117; *h. ne ḳılıp* 125; *h. kime* 135; *h. ne miḥnet kilse* 142; *h. çend* 178; *h. kiçe* 239; *h. niçe* 290; *h. kişige* 296; *h. niçe* 298; *h. işde* 299; *h. kimge* 302; *h. kişi* 310

hergiz < Far. هرگز asla: *ḳılmadı h. eşer* 75; *felek raḥm itmes ... h.* 242; *h. ḳutulmas ol* 244

hevā < Ar. هوى heves, istek, arzu: *h. vü ḥırṣlar birle* 165

heves < Ar. هوس arzu, istek: *yüz h.-ler birle* 55

hezār < Far. هزار bin: *h.ermān bile* 162

ḥırṣ < Ar. حرص hırs, sonu gelmeyen arzu, istek: *hevā vü ḥ.-lar birle* 165

hicrān < Ar. هجران ayrılık, hicran: *deşt-i h. içre* 212; *sīnemge ḳoydı dāġ-ı h.* 217

hīç < Far. هيچ hiç: *h. bir kimse* 5; *yād itmegey h. kim* 93; *yoḳtur bilinḡ h. çāresi* 141; *seniñg dik h. bī-perhīz* 187; *tefekkür ḳılmañg h. işni* 272; *miḥnet-i endūhdın ḳutulmas h.* 286

ḫīş < Far. خويش kendi; akraba, soy sop: *bī-gānedür ḫ.-i ḫīşi* 144

ḫoşnūd < Far. خوشنود razı, memnun: *ḫoşnūd eyle-* "memnun etmek": *ḫudānı eylegen ḫ.* 157;

ḫoş-zebān < Far. خوشزبان tatlı dilli: *alar ṭurfe ḫ. bolġay* 289

Ḫudā(y) < Far. خدا Tanrı: *Ḫ. dirler* 16; *Ḫ. dergāhıda* 23; *Ḫ. ḫ^{v}āhlamasa* 116; *Ḫ. ḫ^{v}āhlaġan iş* 123; *Ḫ. her ne ḳılıp dur* 125; *Ḫ. yār bolmasa* 132; *be-taḳdīr-i Ḫ.* 145; *Ḫ. ḳāḍī bolup* 154; *Ḫ. bilen Eyyūb* 304; *raḥm itküçi Ḫ.* 305; *Ḫ.-nıñg ḳılġanıġa* 126; *Ḫ.-nıñg emri birle* 127; *Ḫ.-nıñg emrini tutmay* 159; *Ḫ.-nı eylegen ḫoşnūd* 157; *Ḫ.-ya ʿāşī Eyyūbnıñg* 95 *Ḫ.-ġa şād olup şükr it* 27; *ol Ḫ.-ġa ḳul bolup* 258; *Ḫ.-dın özge* 88; *Ḫ.-dın bolmasa* 118; *Ḫ.-ım yār olup devlet ḳuşı* 129

Ḫudāvendā < Far. خداوندا ey Tanrım!: *Ḫ. kerem birlen ki ḳılġıl müşkilim āsān* 161; *Ḫ. teraḥḥum ḳıl meniñg bu āh u zārımġa* 163

ḫūrek < Far. خورك yiyecek: *ḫ.-i ḫāşāk ḥasretide* 277

ḫurrem < Far. خرم şen, sevinçli: *birev kim şād u ḫ.* 269

ḥükm < Ar. حكم hüküm, emir: *ḥ. birle* 221

ḫ^{v}āh < Far. خواه "isteyen, ister" anlamında sözcüklere eklenir: *ḫ· nā-ḫ^{v}āhī bu şerbetdin içer* 48

ḫ^{v}āhla- < Far. خواه ve Tü. *+la-* istemek: *öz maḳṣadınça ḫ.-ġan dik* 115; *Ḫudā ḫ.-ġan iş bolur* 123; *Ḫudā ḫ.-lamasa* 116

ḫ^{v}ār < Far. خوار hor, hakir, aşağı; yiyen, yiyici: *ḫ· bolsañg Eyyūb ḫalḳ ara* 113; *ḫ.-dur her ḳayda körseñg* 114

ınan- inanmak < ET *ınan-*: *ı.-mas bī-ġam aldıda* 40

ʿıyş < Ar. عيش yeme içme; zevk, sefa: *dünyanıñg ʿı.-ın mañga ḳıldı ḥarām* 216

i- imek, olmak, var olmak < ET *er-*: *tende bar i.-e ḥāliñg* 81; *ol i.-di* 218, 219; *ʿayb i.-mes* 9, 61; *tañg i.-mes* 11

ʿibādet < Ar. عبادت ibadet: *ʿi. ḳılmaḳa dünyāġa kiltürdi* 19; *ʿi.-din bolup ġāfil* 159

iç- içmek < ET (Uyg.) *iç-*: *eger aldıñgġa kilse yip i.-er sen* 188; *bu şerbetdin i.-er* 48; *būse şerbetdür ki men i.-dim* 228

iç iç < ET *iç*: *türlük otlar bar i.-imde* 226

içre içinde < ET *içre* < *iç+re*: *menzil-i vīrāne i.* 8; *köñg lüm i.* 33; *deryā-yı ġam i.* 41; *cennet i.* 138; *laḥd i.* 162; *ʿālem i.* 181; *ḫalāyıḳ i.* 192; *deşt-i hicrān i.* 212; *ʿömrim i.* 218; *bāġ-ı ʿömr i.* 220; *ʿömriñg i.* 256; *dünya i.*

http://www.turkdilleri.org

266

iḫtiyār < Ar. اختيار seçme: *ḳoymadı öz i.-ımġa* 168; *öz i.-ı birle* 124

iki iki < ET *ėki* < AT **ēki* (krş. *ikki*): *ḳılduḳ i. üç kün murād* 225

ikki iki < ET *ėki* (krş. *iki*): *bir i. kün* 235; *i. ʿālem āfetidin* 262; *i.-mizni eyledi bir niçe şād* 224

iksül- eksilmek < ET (Uyg.) *egsü-l-* (ED 117a/b): *i.-ür ḳadri* 294

il I el < ET *elig*: *çarḫ i.-idin bir kün* 13

il II memleket, ülke, halk < ET *ėl* < AT **ēl*: *nā-ehl i.-ige* 75

il- yakalamak, tutmak; dikkate almak < MK *il-*: *ġarībni közge i.-mesler* 285

ilāhī < Ar. الهى Tanrı ile ilgili, Tanrısal: *barça āmīn dīng i.* 59; *i. rūzī ḳılġıl* 96; *i. ḳoymaġıl ḫālī* 325

ile ile, birlikte (krş. *bile*, *bilen*, *birle*, *birlen*): *nefs i. güm-rāh* 183; *ṣıdḳ i. ḥaḳnı tilep* 253

il(i)g el < ET *elig*: *bu felekning i.-idin* 12; *bu ölümning i.-idin* 233

ilt- göndermek < ET *ilt-*: *teningdin çıḳsa cān i.-ip* 87

īmān < Ar. ايمان iman, inanma, inanç: *ʿaṭā ḳılġay āḫir demde ī. Eyyūb* 202; *ḳılġay sen hem-rāh ... ī.-ımnı* 327; *bolur ī.-ing hem-rāh* 16

imdi şimdi << ET *amtı* < **am+tı*: *barça āmīn ding i. anda ḥāline* 59; *i. çenlemek ni sūd* 123; *i. ötken işlerdin* 173; *kil i. tevbe ḳıl* 201; *köyer i. müdām* 213; *kiç i. Eyyūb dünyadın* 264

ʿināyet < Ar. عنايت inayet, ihsan: *gūşe-i çeşm-i ʿināyet* 60

intiẓār < Ar. انتظار intizar, bekleme: *yā Rab yetürmey i.-ımġa* 164

ir- imek, olmak < ET *ėr-*; *bī-vefā mihmān i.-ür* 235; *müstecāb itmek i.-ür sendin* 324; *ʿāḳıl i.-seng* 259; *bolmas i.-gen doġrı kilgen derde dermān* 205; *mātem-serā i.-genlikin* 248; *yaman i.-mes mü* 183; *ādem oġlı i.-mes* 268; *i.-mes ʿacab dostlar* 320

iste- istemek < ET (Uyg.) *iste-* < *iz+de-*: *ol rāḥat i.-r* 137; *Ḥaḳ rıżāsın i.-seng* 252; *ikki ʿālem āfetidin i.-seng* 262; *her işde i.-se sūd* 299; *vefā i.-p* 67, 238, 240; *her kiçe i.-p kör* 239; *yüz yıl i.-p* 313

istiġfār < Ar. استغفار Tanrıdan günahını bağışlamasını dileme: *meşġūlı i. bol* 253

iş iş < ET *iş*: *ḫ^{v}āhlaġan dik i.* 115; *köngli digen i.* 116; *Ḫudā ḫ^{v}āhlaġan i.* 123; *bir i.* 124; *tefekkür ḳılmang hīç i.-ni* 272; *ḥaḳ ḳılur barça i.-i* 133; *her i.-de* 299; *yaman i.-din* 201; *ḥasūd i.-ing bu ḥālingde* 195; *ayra tüşkenning i.-idür yıġlamaḳ* 230; *i.-idür āh u efġān* 232; *ötken i.-lerdin* 173

işik kapı < ET (Uyg.) *ėşik* < AT ** ēşik*: *i.-inde ḳul bolup* 78

işit- işitmek < ET *eşid-*: *i.-se ehl-i derd derdimni* 39

it- etmek < ET *ėt-* < **ēt-*: *ḳısmet i.-miş her kime* 135; *soraġ su'āl i.-er bir kün* 152; *peşīmānlar i.-er bir kün* 160; *ançа ṣādıḳ i!* 191; *yazıp men dāstān i.-sem* 34; *menzil mekān i.-sem* 38; *yürek bağrımnı ḳan i.-sem* 40; *ger naṣīb i.-se* 138; *ḥaḳ ʿazīz i.-se* 143; *kimni ḫār i.-se* 144; *gerçi cān-nişār i.-se* 296; *köngülüm içre mesken i.-ken* 33; *ḫ^{v}āhlaġan dik iş i.-ip* 115; *nevmīd i.-ip kitding* 314; *şükr it-* "şükretmek": *şükr i.-dim ḳılıp tevbe* 316; *şād olup ṣ. i!* 27; *yād it-* "anmak, hatırlamak"; *yarānlar y. i.-ip men* 306; *bī-ferzendni kim y. i.-er* 64; *ne ḥāṣıl y. i.-ip* 94; *günāhing y. i.-ip* 254; *seni y. i.-megey hīç kim* 93; *sūd it-* "faydası olmak"; *ne sūd i.-key* 86; *ṣayd it-* "avlamak": *sen ṣayd i.-ey dip* 69; *beyān it-* "açıklamak": *felek cebrin ... b. i.-sem* 29; *köngüllerge b. i.-sem* 32; *fiġān it-* "bağırmak": *yüz ming f. i.-sem* 30; *nihān it-* "gizlemek, saklamak": *bu derdimni n. i.-sem* 36; *gümān it-* "zannetmek, sanmak": *çıḳar men dip g.*

http://www.turkdilleri.org

i.-sem 42; *seyr it-* "gezmek, dolaşmak": *çöllerni s. i.-sem* 312; *ẓulm it-* "eziyet etmek": *cebr u ẓulm i.-señg* 102, 103; *cebr u ẓulm i.-me!* 101; *ümīd it-* "beklemek, ummak": *yer men dip ü. i.-señg* 121; *nālīş it-* "ağlamak, inlemek": *n. i.-se yalbarıp* 46; *ṣarf it-* "harcamak": *naḳd-ı ʿömriñg ṣ. i.-ip* 68; *ṣabr it-* "sabretmek": *belāġa ṣ. i.-ip* 260; *cebr it-* "eziyet etmek, baskı yapmak": *c. i.-küçi cebbār bar* 102; *raḥm it-* "acımak": *r. i.-küçi Ḫudā* 305; *müstecāb it-* "kabul etmek": *m. i.-mek irür sendin* 324; *iʿtimād it-* "güvenmek": *itmeñg iʿ.* 223; *ʿayb it-* "ayıplamak": *yıġlap ʿa. i.-meñg* 240; *raḥm it-* "acımak": *felek r. i.-mes* 242; *ʿafv it-* "bağışlamak": *eger ʿa. i.-meseñg* 172

iʿtimād < Ar. اعتماد itimad, güven: *iʿtimad it-* "güvenmek": *ḳıldı rāyımça felek devrān dip i.-meñg iʿ.* 223

īzā < Ar. ایزاء iyiliğe karşı iyilik etme, kedere mihnete uğratma; korkma: *köp körseñg ī. dirler* 28

iẓhār < Ar. اظهار gösterme, açığa çıkarma: *iẓhār ḳıl-* "açıklamak, açığa çıkarmak": *derdin ḳ.-ur dip ʿāleme i.* 35; *iẓhār eyle-* "açıklamak, açığa vurmak": *sırrıñg i. e.-me* 72

izle- aramak, izlemek < *iz+le-*, anlam ve kuruluş açısından ET (Uyg.) *iste-* ile krş.:*niçe kim i.-se ḳaçar devlet* 298; *kişi i.-p tapabilmes* 323

ḳābıżu'l-ervāḥ < Ar. قابض الارواح "ruhları kabzeden", ruhları alan, tutan: *ḳ. kilip ursa* 45

ḳabūl < Ar. قبول kabul etme, alma: *ḳabūl ḳıl-* "kabul etmek": *duʿasın ḳ! ḳ. yā Rab* 326

ḳaç- kaçmak < ET (Uyg.) *ḳaç-: niçe kim izlese ḳ.-ar devlet* 298; *ḳ.-sa sendin baḫt* 127; *miḥnetdin ḳ.-ıp ol rāḥat ister* 137; *meşaḳḳatdın ḳ.-ıp* 244

ḳad(d) < Ar. قد boy: *anıñg ḳ.-i* 303; *ḫam ḳılıp ḳ.-in* 54;

ḳadem < Ar. قدم ayak, adım: *ḳoyar bolsañg ḳ.* 185

ḳāḍī < Ar. قاضی yapan, yerine getiren, kadı: *Ḫudā ḳ. bolup* 154; *tañgla sorar bolsañg bolup ḳ.* 169; *ḳ.-ler bölürler mülk ü mālıñgnı* 90

ḳadr < Ar. قدر değer, onur: *iḳsülür ḳ.-i* 294; *anıñg ḳ.-i* 297

ḳafes < Far. قفس kafes: *mübtelā bolġan ḳ.-de* 3

kāfir < Ar. کافر kâfir: *k.-ler müsülmānlar öter bir kün* 156

kāhiş < Far. کاهش eksiltme, küçültme, azalma; tüketim, yok etme ? (St. 1011, "Giriş" bölümündeki açıklamaya bkz.): 136, 138

ḳahr < Ar. قهر mahvetme, yoketme, ezme: *ḳahr ḳıl-* "mahvetmek, yok etmek": *ḳ. ḳ.-dı bir ü bar* 208; *yıġla ḳorḳup ḳ.-ıdın* 255

ḳal- kalmak < ET *ḳal-*: *oġul ḳızıñg ḳ.-ur nā-çār* 151; *yolda ḳ.-ur sen* 199; *ġamıñgdın ḳ.-dı zār yıġlap* 54; *ḳ.-dı āşyān vā dirīg* 204; *ḳ.-dı ... yüz miñg ermān vā dirīg* 207; *munda ḳ.-ġanıñg işidür* 232; *ḳ.-maġay şāh u gedā bolsa* 251; *ʿameldin ḳ.-may ötken soñg* 93

ḳāl < Ar. قال söz, laf: *gūrda körgen ḳīl u ḳ.-ıñgnı* 88

ḳāmet < Ar. قامت boy, boypos: *bükildi ... elif dik ḳ.-m āḫir* 318

ḳan kan < ET *ḳan* < AT **kān*: *ḳ. töküp āh ursam* 9; *yürek baġrımnı ḳ. itsem* 40; *yüreki boldı ḳ.* 51; *yip içer sen bolsa ḳ.* 188; *ḳ. yaş yıġlap* 211; *ḳ. töker men subḥ şām* 214; *baġrını hem eyledi ḳ.* 234; *özim öz ḥālime ḳ. yıġlasam* 320; *baġrım tilip ol tökse ḳ.-ımnı* 311

kān < Far. کان maden ocağı; bir şeyin kaynağı: *bu sözim bolġay mu k.* 236

ḳanāʿatsız < Ar. قناعت ve Tü. *+sız*: *ṣabr u ḳ.* 166

k'anı ki onu < Far. که ve Tü.*anı*: *her*

http://www.turkdilleri.org

kiçe istep kör k. 239

kār < Far. كار iş güç, iş: *tüzgen k. barıñġa seniñ* 55

ḳara kara, siyah < ET *ḳara*: *bolsa ger baḫtı ḳ.* 139; *ḳ. yer* 150; *baḫtı ezel künde ḳ. bolsa* 245

ḳarañġu karanlık <= ET (Uyg.) *ḳaraŋġu*: *ḳaraŋġu ḳıl-* "karartmak": *ḳ. ḳ.-dı ḳayġuñ* 319

ḳarındaş kardeş < ET (Uyg.), MK *ḳarın+daş*: *ḳavm ü ḳ.-ım* 175

ḳassām < Ar. قسام bölen, taksim eden, kısım kısım ayıran: *bolup ḳ. ḳāḍīler* 90; *bu nevʿ ḳ.-ı ezel* 135

ḳatıġ katı < ET (Uyg.) *ḳatıġ* < ḳat- "katılaşmak, sağlamlaşmak" *-(ı)ġ*: *ḳ. ādem başı* 142

ḳatla defa, kere < *ḳat+la*, krş. ED 593b: **1 kat**: *yüz ḳ. şükr itdim* 316

ḳav- kovmak < MK *ḳov-*: *ḳ.-maḳ bile anı tutıp bolmas* 128

ḳavm < Ar. قوم kavim, uruk: *ḳ. u ḳarındaşım* 175

ḳayda nerede, nereye < *ḳay+da*: *her ḳ. körseñ* 114

ḳayġu kaygı < ET (Uyg.) *ḳadġu*: *ḳarañġu ḳıldı ḳ.-ñ* 319

ḳāyil < Ar. قائل razı olmuş, boyun eğmiş: *ḳ.-dür ḳatıġ ādem başı* 142

ḳayt- dönmek, geri gitmek < *ḳayıt-* < MK *ḳadıt-*: *bolma beter ḳ.-a bu ḥāliñgde* 197; *bende bolġan ḳul ḳ.-ıp bolmas* 126

ḳażā < Ar. قضا olacağı önceden Tanrı tarafından takdir olunan şeylerin olması, kaza: *yalġuz yetüşse ger ḳ. dirler* 15; *bendesin rāżī ḳ.-ġa bol* 260

kel- gelmek < ET *kel-*: *köñli digen iş k.-ip bolmas* 116; *bu dünyāġa k.-ip* 274; *k.-ip bir kişi dimes ay vāy* 300, *kil-* ile krş.

kem < Far. كم az, eksik: *köñli k. köp nā-murād* 57; *ḫalḳ ara k. tut özüñ* 263; *köñli k.-leriñ yüreki boldı ḳan* 51

kemān < Far. كمان yay: *anıñ ḳaddi çün k. bolġay* 303

kemel- azalmak < Far. كم ve Tü. *+el-*: *k.-mes ... derd-i bī-dermān* 33

kenār < Far. كنار kıyı, kenar: *bu deryānıñ k.-ı yoḳ* 42

kerem < Ar. كرم bağış, lütuf, cömertlik: *k. birlen* 161; *kerem ḳıl-* "bağışlamak": *tā ki ḳ.-ġay ḥaḳ k. şāyed* 177; *k. birle* 202

kesī < Far. كسى birisi, bir kimse: *her ḳayda körseñ sen k.* 114

ḳīl u ḳāl < Ar. قيل و قال dedikodu: *Ḫudādın özge bilmes gürda körgen ḳ. u ḳ.-ıñnı* 88

ḳıl- kılmak, yapmak, etmek < ET *ḳıl-*: *ne ḳ.-sun yıġlamay* 241; *Ḫudā her ne ḳ.-ıp dur ḥayr şer* 125; *ḳ.-ġan günāhıñnıñ yamanıdın* 23; *ḳ.-ġan günāh-ı bī-şumārımnı* 171; *bolmadı maḳbūl anıñ duʿāsı ḳ.-ġan* 206; *ḳ.-ġan günāhıñ yād itip* 254; *Ḫudānıñ ḳ.-ġanıġa* 126; *ḥalāyıḳ ḳ.-ġanın tañla sorar* 169; *'bu dünyāda ne kim ḳ.-ġanlarıñ sendin* 153; *niçük ḳ.-mışıña lāyıḳ birür* 26; *dostnı düşmen ḳ.-ġuçı* 110; *yol yaraġıñ ḳ.-madıñ Eyyūb* 179; *ḳ.-almay ḳullıḳ ʿömr ötdi* 167; *ḳ.-a kör ḥaḳ yolında ʿazīz cānıñ* 20; *ḥad ḳıl-* "sınırlandırmak": *ni ḥ. ḳ.-urġa* 133; *āh u efġān ḳıl-* "bağırmak, çağırmak": *ḳ.-ur men ā. u e. men ġarīb* 2; *āh u fiġān ḳıl-* "bağırmak, çağırmak" *barça ḳ.-ur ā. u f.* 233; *iẓhār ḳıl-* "açıklamak": *derdin ḳ.-ur dip ʿāleme i.* 35; *ḥaḳ ḳıl-* "uygun görmek": *ḥ. ḳ.-ur barça işi* 133; *āzār ḳıl-* "azarlamak": *til bilen ḳ.-ur ā.* 288; *fāş ḳıl-* "açıklamak": *ḳ.-dım ʿaybıñnı f. Eyyūb* 198; *sefer ḳıl-* "gitmek": *s. bāḳī öye ḳ.-dıñ* 52; *ḳahr ḳıl-* "kahretmek": *ḳ. ḳ.-dı bir ü bar* 208; *telḫ-kām ḳıl-* "üzmek, kederlendirmek": *bizlerni ḳ.-dı t.* 215; *ḥarām ḳıl-* "haram etmek": *dünyānıñ ʿıyşın mañga ḳ.-dı ḥ.* 216; *yeksān ḳıl-* "bir etmek, aynı duruma getirmek": *ḳ.-dı bir demde anı yer birle y.* 222; *dēvrān ḳıl-* "dönmek": *ḳ.-dı*

http://www.turkdilleri.org

rāyımça felek d. 223; *dünyā bize ḳ.-madı d.* 203; *dāstān ḳıl-* "destan yazmak": *anıñg-çün ḳ.-dı d.* 237; *ḳarangu ḳıl-* "karartmak": *ḳ. ḳ.-dı ḳaygunıñg* 319; *murād ḳıl-* "muradını almak": *ḳ.-duḳ iki üç kün m.* 225; *naẓar ḳıl-* "bakmak": *barçaġa ḳ.-ġay n.* 60; *kerem ḳıl-* "cömert davranmak": *ḳ.-ġay ḥaḳ k. şāyed* 177; *ʿaṭā ḳıl-* "bağışlamak": *ʿa. ḳ.-ġay āḫir demde īmān* 202; *hem-rāh ḳıl-* "yol arkadaşı yapmak": *ḳ.-ġay sen hem-rāh ... īmānımnı* 327; *rūzī ḳıl-*"kısmet etmek": *Ilāhī r. ḳ.-ġıl ... cemāliñgni* 96; *āsān ḳıl-* "kolaylaştırmak": *kerem birlen ki ḳ.-ġıl müşkilim ā.* 161; *teraḥḥum ḳıl-* "acımak": *t. ḳ! meniñg bu āh u zārımġa* 163; *ḥaẓer ḳıl-* "sakınmak, kaçınmak": *ḥ. ḳ! dünyadın* 197; *tevbe ḳıl-* "tövbe etmek": *t. ḳ! ṭālib bolsañg* 201; *t. ḳ! ḳılġan günāhıñg yād itip* 254; *ʿamel ḳıl-* "iş yapmak": *yaman yaḫşı ʿa. ḳ.-sañg* 25; *ġavġa ḳıl-* "kavga etmek": *düşmen ḳ.-sa ġ.* 130; *ṭamaʿ ḳıl-* "ummak, beklemek": *ṭ. ḳ.-sa iksülür ḳadri* 294; *ḳ.-ıp t. sığındım bir ü barımġa* 174; *şükr itdim ḳ.-ıp t.* 316; *terk-i t. ḳ.-maġıl ḫᵛār bolsañg* 113; *ḳabūl ḳıl-* "kabul etmek" *Eyyūb duʿasın ḳ! ḳ. yā Rab* 326; *ḫam ḳıl-* "eğmek, bükmek": *ḫ. ḳ.-ıp ḳaddin* 54; *vaʿde ḳıl-* "belli bir zaman vermek": *dostlıġ v. ḳ.-ıp tursa* 73; *ḳullıḳ ḳıl-* "kulluk etmek": *ḳ. ḳ.-ıp ʿār eyleme* 78; *taḥḳīḳ ḳıl-* "araştırmak, incelemek": *Eyyūbnıñg ḳ.-ıp taḳlīdini t.* 95; *su ḳıl-* "ağlatmak, ağlamak": *dīdelerni s. ḳ.-ıp* 234; *seyr ḳıl-* "gezmek, dolaşmak": *ḳ.-madım ʿālemde bir s.-i gülistān* 14; *eṣer ḳıl-* "etkilemek": *nālīş itse yalbarıp yüz til bile ḳ.-mas e.* 46; *ḳ.-madı hergiz eṣer* 75; *e. ḳ.-may ġarībler nālīşi* 103; *tefekkür ḳıl-* "düşünmek": *t. ḳ.-mañg hīç işni* 272; *nāle ḳıl-* "inlemek": *nāle ḳ.-maḳ ʿayb imes* 61; *duʿā ḳıl-* "dua etmek": *d. ḳ.-maḳ ḳolunguñdın müstecāb itmek irür sendin* 324; *ʿibādet ḳıl-* "ibadet etmek": *ʿi. ḳ.-maḳa dünyāġa kiltürdi* 19

ḳısmet < Ar. قسمت kısmet, nasip, pay: *ḳ. itmiş her kime* 135; *ḳ.-indin bolmas artuḳ* 136

ḳıṣṣa < Ar. قصه hikâye, rivâyet: *Mecnūn ḳ.-sı* 11;

ḳış kış < ET *ḳış*: *yıġlap öter yaz u ḳ.-ı* 140

ḳıyāmet < Ar. قیامت kıyamet: *ḳ. kün* 22

ḳız kız < ET *ḳız* < AT **ḳīz:oġul ḳ. māl mülk* 17; *oġul ḳ. hānümānıdın* 249; *oġul ḳ.-ıñg ḳalur nā-çār* 151

ki < Far. كه ki (bağlaç): *boyun burma k. ...* 81; *bilgey sen k. ...* 85; *niçe yıllar bolup mūnis k. ...* 91; *fülānkes k. münāsib dip* 92; *bī-nihāyet köp k. ...* 121; *Ḫudā ḫᵛāhlaġan iş bolur k. ...* 123; *kerem birlen k. ...* 161; *teraḥḥum ḳıl meniñg bu āh u zārımġa k. ...* 163; *boldı bī-ārām k. ...* 166; *ʿömr ötdi k. ...*167; *tā k. ḳılġay ḥaḳ* 177; *k. sendin özgeler ...* 184; *k. düşmen dip ḳoyar sen* 189; *būse şerbetdür k. ...* 228; *bolsa destūrı k. ...* 231

kibi gibi < Tefsir *kėbi* < MK *kip+i*, Oğuz *kebi* (ED 687a/b): *Mecnūn k.* 38, 312

kiç- geçmek < ET *keç-*: *k! ʿazīz cān u cihāndın* 257; *k! imdi Eyyūb dünyadın* 264; *bu dünyādın k.-ip* 157; *dünyadın k.-mes burun* 264

kiçe gece < ET (Uyg.) *kėçe* < AT **kēçe*: *k. kündüz nāle eylep* 4; *her k. istep kör* 239

kil- gelmek < ET *kel-*: *bir kün k.-ür bermey ḫaber* 43; *sendin k.-ürler yıġlaşıp* 89; *k.-di esip ecel yeli* 221; *ʿömr ötüp k.-di kiter* 265; *k! imdi tevbe ḳıl* 201; *her ne miḥnet k.-se* 142; *eger aldıñgga k.-se* 188; *ecel ger doġrı k.-se* 251; *ḫayr u şer aldıñgga k.-se* 261; *k.-ip ursa bu cāna çengālin* 45; *doġrı k.-gen*

http://www.turkdilleri.org

derde dermān 205; *ḳutulmas dünyaġa k.-gen* 250; *felekniṅ raḥmi k.-mes* 30, *kel-* ile krş.

kiltür- getirmek < MK *keltür-* < *kel-tür-*: *dünyāġa k.-türdi seni* 19

kim ki (bağlaç): *kör k. ne dāstān men ġarīb* 12; *niçe k.* 34; *eger her çend kişide k.* 117; *Eyyūb k. ...* 145; *zemānī bolma k.* 148; *ne k. ḳılġanlarıṅ sendin* 153; *oḳuṅlar fātiḥa k.* 176; *cāy k. mātem-serā bolsa* 247; *bilür k. dünyanı* 248; *birev k. şād u ḫurrem* 269; *birev k. der-beder* 273; *farḳ bu k.* 284; *bir kişi k.* 288; *her niçe k. izlese* 298

kim 1. kim (soru adılı) < ET *kim*: *k. yād iter* 64; *körseṅ Eyyūb her k.-ni* 77; *k.-ni ḫār itse* 144; *yetse nevbet her k.-e* 48; *bilür k.-ge* 249; *her k.-ge yetse* 302; **2.** kimse, biri: *hīç k.* 93; *ḳısmet itmiş her k.-e* 135

kimse kimse, kişi < *kim i-se*: *hīç bir k. bilmes* 5; *körmedi bir k.* 193

kir- girmek < ET *kir-*: *sen k.-ip düşmen sözine* 111; *k.-ip Münkir Nekīr* 152; *laḥd atlıġ k.-erge ġār bar* 108

kişi kişi, insan < ET *kişi*: *her k.* 99, 139, 310; *k. öz maḳṣadınça ḫᵛāhlaġan dik iş itip bolmas* 115; *k. öz iḫtiyārı birle bir iş oḫşatıp bolmas* 124; *bolmaġan rāżī k.* 134; *k. şādlıḳ tiler mü* 247; *ġarīb bolsa k.* 282; *k. ki bolsa ġanī* 283; *bir k.* 288, 300; *k. izlep tapabilmes* 323; *k.-niṅ ger tolup peymānesi* 47; *k.-ge bermey āzār* 196; *her k.-ge* 296; *her çend k.-de* 117

kit- gitmek < ET *kit-* < AT **kēt-*: *k.-r sen dünyadın* 15; *ʿazīz cānınṅ k.-er bir kün* 149; *k.-er dūẕaḫġa kāfirler* 156; *ʿömr ötüp kildi k.-er* 265; *k.-er barça bu dünyādın* 267; *bu dünyādın k.-er bir kün* 280; *nevmīd itip k.-diṅ* 314; *biliṅ baġlap k.-erge* 179; *k.-erseṅ köp uzaḳ yolġa* 200

kitür- getirmek < MK *kel-tür-*: *ṭāḳat k.-mes* 62, *kiltür-* ile krş.

kiy- giymek < ET (Uyg.) *ked-*: *yüfekdür k.-geni gülgūn* 276

ḳol el < ET (Uyg.) *ḳol*: *ḳ.-uṅ dın müstecāb itmek* 324

ḳon- konmak, yerleşmek < ET *ḳon-*: *devlet ḳuşı ger ḳ.-sa başıṅġa* 129

ḳop- kalkmak, doğrulmak < ET (Uyg.) *ḳop-*: *ḳ! seḥerler tevbe ḳıl* 254

ḳorḳ- korkmak < ET *ḳorḳ-*: *yıġla ḳ.-up ḳahrıdın* 255

ḳoy- koymak < ET *ḳod-* < *ḳo-d-* düşmen *dip ḳ.-ar sen* 189; *ḳ.-ar bolsaṅ ḳadem* 185; *cān iltip ḳ.-arlar* 87; *sīnemge ḳ.-dı dāġ-ı hicrān* 217; *ḳ.-up ḫāk astıda tenni* 149; *bir yastuḳda baş ḳ.-ġan* 91; *bir zamān ḳ.-mas* 44; *ḳ.-madı öz iḫtiyārımġa* 168; *İlāhī ḳ.-maġıl ḫālī* 325

kök gök < ET *kök* < AT **kök*: *k.-ke yetse kāhişi* 136

köṅ (ü)l < ET *köṅül*: *ey k.* 65, 69; *ġam-gīn k.* 71, 246; *yoḳtur k. ġamsız* 246; *bu k.-i bī-medārımġa* 166; *bul k.-de bar derdimni* 31; *çıḳarmas sen k.-din* 79; *k.-üm içre mesken itken* 33; *bu k.-üm şehrine sıġmas* 36; *k.-üm boldı bī-ārām* 165; *bu ġam-gīn k.-üme* 308; *k.-üṅ āzār eyleme* 66; *k.-üṅ esip alsa* 119; *köygen k.-lerge beyān itsem* 32; *k.-i vīrān men ġarīb* 8; *k.-i kemleriṅ* 51; *k.-i kem* 57; *k.-i digen iş* 116; *şayd itey dip bī-vefālar k.-ini* 69; *körseṅ ... lāyıḳ k.-ini* 77; *körseṅ ... k.-ige lāyıḳ* 77; *k.-ige āzārī berür* 99

köp çok < ET (Uyg.) *köp*: *her niçe k. körseṅ* 28; *k. nā-murād* 57; *bolsa k. ġayret* 117; *ṭaʿāmı bī-nihāyet k. ki* 121; *niçe k. ḳılġan* 171; *kitersen k. uzaḳ yolġa* 200; *her niçe k. dise* 290

kör- 1. görmek < ET *kör-*: *k.-er ol cennet içre* 138; *k! kim ne dāstān men ġarīb* 12; *maġrūr k.-iṅ* 270; *k.-iṅ Ādem bile ādem arasında tefāvütni* 278; *niçe köp k.-seṅ* 28; *k.-seṅ ... köṅlige lāyıḳ köṅlini* 77; *her ḳayda*

http://www.turkdilleri.org

k.-seŋ 114; *ġanīni k.-se* 289; *tüşde k.-gen dik k.-üp* 225; *aḥvāl-i perīşānın k.-üp* 242; *k.-üp künde yüzin* 316; *gürda k.-geń ḳīl u ḳālıŋnı* 88; *meni k.-gen birāder* 175; *k.-gen közimniŋ ḥāşılı* 218; tüşde k.-gen dik körüp 225; *her kişi k.-gen bolsa dostlar* 310; *barçasından k.-geni* 194; *cefā k.-genler ölse* 240; *k.-düki ziyān bolġay* 299; *k.-medim men bir yaman Eyyūb* 181; *k.-medi bir kimse sendin sūd* 193; *k.-meŋ ziyānımnı* 321; **2.** yardımcı eylem: *ḳıla k! ḥaḳ yolında sen* 20; *vefā her kiçe istep k!* 239

körün- görünmek < MK *körün-* < *kör-ü-n-*: *k.-mes közüŋge bir ful* 190

köy- yanmak < MK *köy-*: *k.-er ʿālem* 29; *k.-er imdi müdām* 213; *firāḳıŋ otına k.-sem* 322; *k.-üp yüz miŋ figān itsem* 30; *k.-üp yıġlap öter yaz u ḳışı* 140; *k.-üp ʿömri ara bolsa* 241; *k.-üben kül bolur men* 31; *k.-gen köŋüllerge* 32; *bu k.-gen üstüḫ^{v}ānımnı* 309

köydür- yakmak < *köy-dür-*: *firāḳıŋ otı k.-di* 309; *ʿālemni ger k.-se* 11; *anda k.-ürge nār bar* 104

köz göz < ET *köz*: *k. yumup* 52; *k. yaşını seyl dik töküp* 53; *ġarībni k.-ge ilmesler* 285; *körgen k.-imniŋ ḥāşılı* 218; *körünmes k.-üŋge bir ful* 190; *k.-iŋiz tüşse mezārımġa* 176; *k.-lerimdin ḳan töküp* 9; *k.-lerimdin ḳan töker men* 214

ḳul kul, köle < ET *ḳul*: *ḳ. bolup ḳullıḳ ḳılıp* 78; *ḳ. ayaġın tepretip bolmas* 118; *bende bolġan ḳ.* 126; *ol Ḫudāġa ḳ. bolup* 258

ḳullıḳ < *ḳul+lıḳ* < ET *ḳul*: *ḳ. ḳılıp ʿār eyleme* 78; *ḳılalmay ḳ.* 167

ḳuş kuş < ET (Uyg.) *ḳuş*: *Ṭūṭī ḳ. dik yalbarıp* 76; *devlet ḳ.-ı* 129; *uçdı dip ḳ.-ı* 146; *cān ḳ.-ı uçtı* 204; *cān ḳ.-ın .... giriftār eyleme* 70; *barça tābi^{ı} ḳ.-larıdın* 146;

ḳutul- kurtulmak < ET (Uyg.) *ḳurtul-*: *bu ġamlardın ḳ.-ġay men* 37; *hergiz ḳ.-mas ol* 244; *ḳ.-mas dünyaġa kilgen* 250; *miḥnet-i endūhdın ḳ.-mas hīç* 286

kül kül < ET (Uyg.) *kül*: *köyüben k. bolur men* 31

kül- gülmek < ET (Uyg.) *kül-*: *bu k.-gen yürekde* 207; *k.-mes ol dāyim* 140

kün gün < ET *kün*: *bir k.* 13, 43, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 156, 158, 160, 162, 271, 280; *ḳıyāmet k.* 22; *iki üç k.* 225; *bir ikki k.* 235; *biş k.* 266; *baḳarlar k.-de fālıŋnı* 84; *ezel k.-de* 245; *körüp k.-de yüzin* 316

kün-be-kün < Tü. *kün*+Far. بـه+Tü. *kün* günden güne: *niçe kim k. tınmay yazıp* 34

kündüz gündüz < ET *küntüz* < *kün:kiçe k. nāle eylep* 4

künlik günlük < ET *kün+lik* < *kün*: *bu biş k. ʿömriŋ içre* 256

laḥd < Ar. لحد çukur, mezar, kabir: *l. atlıġ kirerge ġār bar* 108; *l. içre yatar bir kün* 162

lāle-zār < Far. زار لاله lâlelik, lâle bahçesi: *boldı gūyā l.* 209

lāl < Ar. لال dilsiz: *l. ü ḥayrān men ġarīb* 1; *l. ü ḥayrān vā dirīg* 212; *l. ü ḥayrāndur* 277

lāyıḳ < Ar. لايق lâyık, yakışan, yakışır: *niçük ḳılmışıŋa l. birür* 26; *köŋglige l. köŋglini* 77

maʿbūd < Ar. معبود kendisine ibadet olunan, tapılan: *dünyāġa kiltürdi seni m.* 19

maġrūr < Ar. مغرور gururlu, mağrur: *maġrūr bol-* "gururlanmak, baş kaldırmak": *b.-up bu dünyaġa m.* 270

māh < Far. ماه ay: *ger sanaġaylar m.-ı sālıŋnı* 94

maḥşer < Ar. محشر mahşer: *İlāhī rūzī ḳılġıl rūz-ı m.-de cemāliŋni* 96

http://www.turkdilleri.org

maḳbūl < Ar. مقبول beğenilen, kabul gören, makbul, hoşa giden: *maḳbūl bol-* "kabul edilmek": *bolmadı m. anıŋ duʿāsı* 206

maḳṣad < Ar. مقصد maksad, istenilen şey: *kişi öz m.-ınça ḫ^{v}āhlaġan dik iş* 115

m ā l < Ar. مال mal: *m. mülk ü ḫānümānıŋ dın* 17; *m. u mülk ü ḫānümānımnı* 315; *bölürler mülk ü m.-ıŋnı* 90

maŋa bana: *m. uçdı dip ḳuşı* 146; *m. ḳıldı ḥarām* 216

mār < Far. مار yılan: *anda çaḳarġa m. bar* 106

m a ʿṣiyet < Ar. معصیت asilik, itaatsizlik, isyan, günah: *tamāmı ötse ʿömriŋ m.-de* 21

mātem-serā < Ar. ماتم ve Far. سرا yas evi: *cāy kim m. bolsa* 247; *dünyanı m. irgenlikin* 248

Mecnūn < Ar. مجنون Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı, Mecnun: *ʿālemni ger köydürse M. ḳıṣṣası* 11; *çıḳıp M. kibi çöllerde* 38; *M. kibi çöllerni seyr itsem* 312

mekān < Ar. مکان mekân, yer: *menzil m. itsem* 38; *ḳoymaġıl ḥālī bu menzil bu m.-ımnı* 325

men ben < ET (Orh.Tun.) *ben*: *m. ġarīb* 1, 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14; *tapmadım ʿālemde m. derdimġa dermān* 10; *m. beyān itsem* 29; *m. köyüp yüz miŋ fiġān itsem* 30; *tınmay yazıp m. dāstān itsem* 34; *bu ne m. menlik turur* 107; *ʿömr ötdi ki boldım m. saŋa ʿāṣī* 167; *m. imdi ötken işlerdin* 173; *körmedim m. bir yaman Eyyūb* 181; *m. dik revān Eyyūb* 186; *bilmedim m. ḳahr ḳıldı bir ü bar* 208; *būse şerbetdür ki m. içdim* 228; *köriŋ m. m. digenlerni* 270; *yād itip m. yıġlasam* 306; *m. Mecnūn kibi çöllerni seyr itsem* 312; *m. ġarīb Eyyūb duʿasın ḳıl ḳabūl* 326

mendin benden < *men+din*: (ayrılma durumu eki): *ayırdı m. ol şirīn-zebānımnı* 317

meni beni < *men+i* (belirtme durumu eki): *m. ʿayb eylemeŋ* 35; *nidin m. yā Rab yetürmey intiẓārımġa* 164; *m. bu nefs-i şeyṭān ḳoymadı* 168; *m. körgen birāder* 175 *nevmīd itip kitdiŋ m. āḫir* 314

meniŋ benim < *men+iŋ* (ilgi durumu eki): *m. bu āh-ı zārımġa* 163; *m. dik dāġ-ı ferzend* 310; *m. nām u nişānımnı* 323

menlik benlik < *men+lik*: *bu ne men m. turur* 107

menzil < Ar. منزل menzil, konak yeri: *m.-i vīrāne içre* 8; *hem m. mekān itsem* 38; *bu m. bu mekānımnı* 325; *yetalmay m.-e yolda ḳalur sen* 199; *bu m.-de durarımġa* 178

merdāne-vār < Far. مردانه وار erkekçe, yiğitçe: *tursa eger m.* 73

mesken < Ar. مسکن mesken: *m. itken derd-i bī-dermān* 33

meşaḳḳat < Ar. مشقت zahmet, sıkıntı, güçlük: *m.-dın ḳaçıp* 244

meşġūl < Ar. مشغول meşgul: *m.-ı istiġfār bol* 253

mevt < Ar. موت ölüm: *m. şarābıdın* 47

mezār < Ar. مزار mezar: *köziŋiz tüşse m.-ımġa* 176

mihmān < Far. مهمان misafir, konuk: *bī-vefā m. irür* 235; *biş kün barçaġa m.-dur* 266

miḥnet < Ar. محنت mihnet, zahmet, eziyet: *m. ü derd ü elem* 7; *belā m. bu ġamlardın* 37; *her ne m. kilse* 142; *belā m. meşaḳḳatdın ḳaçıp* 244; *m. astıda* 275; *m.-i endūhdın ḳutulmas hīç* 286; *m.-din ḳaçıp* 137; *bār-ı m.-din* 318

miḥnet-zede < Ar. محنت ve Far. زده mihnete, gama, kedere uğramış: *pendim alġıl nā-tüvān m.* 71

mihr < Far. مهر güneş; sevgi: *ḳoyar sen ança ammā dünyaġa m.-iŋ* 189

mihribān < Far. مهربان (mihr-bān):

http://www.turkdilleri.org

şefkatli, merhametli, yumuşak huylu: *sen niçe bolsaŋg m.* 18; *nefsige sen dik m.* 184; *ṣābir atlıġ m.-ımnı* 313

miniŋg benim < *men+iŋg* (ilgi durumu): *m. dik* 51

min- binmek < MK *mün-* < ET *bin-*: *cedel atın m.-ip* 128

minnet-dār < Ar. منت ve Far. دار minnettar, minnet duyan: *Ḥaḳdın m. bol* 261

miŋg bin < ET (Orh.) *biŋg ~ bıŋg: açılmay m. gülidin bir güli* 220

mu mı soru eki (krş. *mü*): *bu sözim bolġay m. kān* 236

muḥāl < Ar. محال olamaz, olmayacak: *bilip anda ʿabeṣ fikr-i m.-iŋgni* 86

Muḥammed < Ar. محمد Muhammed peygamber: *bolsaŋg M. ümmeti* 258

munda burada, bunda < *mu(n)+da* (bulunma durumu eki):*m. bir āzār barsa* 100; *m. sen çaḳsaŋg* 106; *m. ḳalġannıŋg işidür* 232

mundın bundan < *mu(n)+dın* (ayrılma durumu eki): *m. cefā bolsa* 239

munı bunu < *mu(n)+ı* (belirtme durumu eki): *bil m. Eyyūb* 131

mūnis < Ar. مونس munis, cana yakın, insandan kaçmayan: *m. ki bir yastuḳda baş ḳoyġan* 91

murād < Ar. مراد murat: *ḳılduḳ iki üç kün m.* 225; *m.-ıġa yeter bir kün* 158

mü mı soru eki (krş. *mu*): *ḳutulġay men m. ey dostlar* 37; *yaman irmes m.* 183; *kişi şādlıḳ tiler m.* 247

mübtelā < Ar. مبتلى düşkün, tutkun, tutulmuş, müptela: *ġuṣṣa birle m.* 7; *mübtelā bol-* "müptela olmak, düşmek, tutulmak": *m. bolġan ḳafesde* 3; *belālarġa bolur sen m.* 22; *dermān bilen m. bolsa* 243;

müdām < Ar. مدام devam eden, sürekli: *köyer imdi m.* 213

mülk < Ar. ملك mülk, gelir getiren mal: *m. mülk ü ḫānümānıŋgdın* 17; *bölürler m. ü mālıŋgnı* 90; *māl u m. ü ḫānümānımnı* 315

münāsib < Ar. مناسب münasip, uygun, yerinde: *fülānkes ki m. dip* 92

Münkir < Ar. منكر mezarda soru soracak iki melekten biri: *M. Nekīr oldem soraġ suʾāl iter* 152

müstecāb < Ar. مستجاب kabul olunmuş: *ḳoluŋgdın m. itmek irür* 324

müsülmān < Ar. مسلمان müslüman: *m. oġlıda* 187; *m.-lar öter bir kün* 156; *m.-lar bolunŋg şāhid* 173

müsülmānlıḳ < Ar. مسامان ve Tü. *+lıḳ:* müslümanlık: *m. yolında* 191

müşkil < Ar. مشكل güç, zor, güçlük: *Raḥmān yolıġa yörmekiŋg m.* 185; *ḳılġıl m.-im āsān* 161

nā-çār < Far. ناچار çaresiz: *yeter bolsaŋg bolup n.* 83; *oġul ḳızıŋg ḳalur n.* 151

nā-ehl < Far. نا ve Ar. اهل ehil olmayan: *n. iligge ḳılmadı hergiz eṣer* 75

nā-gāh < Far. ناگاه ansızın: *her kimge yetse ger n.* 302

nā-gehān < Far. ناگهان ansızın: *n. kildi esip ecel yeli* 221

naḳd < Ar. نقد akçe, madenî para, nakit: *n.-ı ʿömriŋg ṣarf itip* 68

nāle < Far. ناله inleme, inilti: *nāle eyle-*"inlemek": *n. e.-p dīde giryān men ġarīb* 4; *nāle ḳıl-* "inlemek": *n. ḳ.-maḳ ʿayb imes* 61

nālīş < Far. نالیش inleyiş, inleme: *n.-iŋg nā-ehl iligge ḳılmadı hergiz eṣer* 75; *eṣer ḳılmay ġarībler n.-i* 103; *nālīş it-* "inlemek": *n. i.-se yalbarıp* 46

nāliş < Far. نالش inleyiş, inleme: *n.-iŋgga baḳmay* 104

nām < Far. نام ad, ün: *tapabilmes meniŋg n. u nişānımnı* 323

nā-murād < Far. نا ve Ar. مراد muradına erişememiş: *köŋgli kem köp n.* 57

nān < Far. نان ekmek: *alsa birevdin bir aġız n.-nı* 119

http://www.turkdilleri.org

nār < Ar. نار ateş, od; cehennem: *anda köydürürge n. bar* 104

naṣīb < Ar. نصيب nasip, pay, hisse: *ger n. itse körer* 138; *rāḥat n. boldı birevlerge* 274; *n.-iŋ bolmasa* 122

nā-tüvān < Far. نا توان zayıf, güçsüz, zavallı: *n. Eyyūb* 41; *n. miḥnet-zede* 71

nāz < Far. ناز işve, naz: *birevler n.-ı niʿmet yip* 276

naẓar < Ar. نظر bakma, bakış: *naẓar ḳıl-* "bakmak": *barçaġa ḳ.-ġay n.* 60

ne ne < ET *ne*: *n. dāstān men ġarīb* 12; *n. sūd itkey* 86; *n. ḥāṣıl yād itip* 94; *bu n. men menlik turur* 107; *her n. ḳılıp dur* 125; *her n. miḥnet kilse* 142; *n. kim* 153; *n. yüz birle bararımġa* 170; *n. ḳılsun yıġlamay* 241; *n. ermāndur* 281; *n. fiʿlimdin ayırdı* 317

nefs < Ar. نفس can, ruh, hayat, öz: *n.-i şeyṭān ḳoymadı öz iḫtiyārımġa* 168; *bolsaŋ hemīşe n. ile güm-rāh* 183; *n.-ige sen dik mihribān Eyyūb* 184

Nekīr < Ar. نكير mezarda ölüleri sorguya çekecek olan iki melekten biri: *Münkir N. ol-dem soraġ suʾāl iter* 152

ner < Far. نر er, erkek: *ṭāḳat kitürmes şīr-i n.* 62

nevʿ < Ar. نوع çeşit, tür: *bu n. ḳassām-ı ezel* 135

nevbet < Ar. نوبت sıra, nöbet: *yetse n. her kime* 48

nevmīd < Far. نوميد ümidsiz, ümidi kırık: *n. itip kitdiŋ meni* 314

ni ne < ET *ne*: *n. sūd* 123; *n. ḥad ḳılurġa* 133; *n. sebebdin bilmedim* 208; *n. şān bolġay* 293

niçe ne kadar, nasıl < ET (Uyg.) *neçe* < *ne+çe*: *n. bolsaŋ mihribān* 18; *n. renc olsa* 27; *her n. köp körseŋ* 28; *n. kim kün-be-kün tınmay* 34; *n. yıllar* 91; *n. köp ḳılġan* 171; *eyledi bir n. şād* 224; *her n. köp dise* 290; *her n. kim izlese* 298; *bir n. vaḳt* 322; *bir n.-ler dil-i perīşāndur* 269

niçük nasıl, ne kadar < ET (Uyg.) *neçük*: (ED 775b: *ne+çük*; Gabain, ATG § 345: *neçe ök*) *n. ḳılmışıŋa lāyıḳ birür* 26; *bu n. otdur* 210; *n. ādem vefā istep* 238

nidin neden < *ni+din*: *n. meni yā Rab yetürmey intiẓārımġa* 164

nige niye, niçin < *ni+ge*: *n. ġāfil çıḳarmas sen köŋüldin ḫām ḥayāliŋni* 79

nihān < Far. نهان gizli, saklı: *nihān it-* "saklamak, gizlemek": *bu derdimni n. i.-sem* 36

niʿmet < Ar. نعمت iyilik, ihsan, bahşiş: *birevler nāz-ı n. yip* 276

nişān < Far. نشان nişan, iz; hedef: *diben sendin n.* 236; *dāyim ol n. bolġay* 287; *tapabilmes meniŋ nām u n.-ımnı* 323

oġ(u)l oğul, çocuk < ET *oġıl*: *o. ḳız māl mülk* 17; *o. ḳızıŋ ḳalur nā-çār* 151; *o. ḳız hānümānıdın cüdā bolsa* 249; *Ādem o.-ı irmes* 268; *müsülmān o.-ıda* 187

oḫşat- benzetmek < ET (Uyg.) *oḫşa-*: *bir iş o.-ıp bolmas* 124

oḳ ok < ET *oḳ*: *ecel o.-ın atar bir kün* 148; *ġam o.-ına ... nişān bolġay* 287

oḳu- okumak < ET (Uyg.) *oḳı-*: *o.-ŋlar fātiḥa* 176

ol 1. o (işaret adılı): *o. rāḥat ister* 137; *körer o. cennet içre kāhişi* 138; *külmes o. dāyim köyüp* 140; *o. idi körgen közimniŋ ḫāṣılı* 218; *o. idi* 219; *hergiz ḳutulmas o.* 244; *o. yer birle yeksāndur* 271; *o. nişān bolġay* 287; *o. tökse ḳanımnı* 311; **2.** o (işaret sıfatı): *o. sebebdindür* 2; *o. dem soraġ suʾāl iter* 152; *o. bendeniŋ baḫtı* 245; *o. Ḫudāġa ḳul bolup* 258; *o. dem yaḳar* 307; *o. şirīn-zebānımnı* 317

ol- olmak: *niçe renc o.-sa* 27; *cihānnıŋ ḫalḳı yār o.-sa* 131; *bir kün Eyyūb şād o.-up* 13; *Ḫudāġa şād o.-up şükr it* 27;

http://www.turkdilleri.org

yār o.-up 129

orta orta <= ET (Uyg.) *ortu , orta*: *o.-da bir ʿayyār bar* 110

ot ot, ateş < ET (Uyg.) *ot*: *felek cānımġa o. saldı* 213; *çıḳar aġzımdın o.* 307; *bu niçük o.-dur* 210; *ḥasret o.-ı birle* 6; *firāḳıñ o.-ı köydürdi* 309; *ayralıḳ o.-ıġa tözmey* 61; *bu cüdālıḳ o.-ına* 62; *firāḳıñ o.-ına köysem* 322; *türlük o.-lar bar içimde* 226; *uşbu o.-lar birle* 227

öl- ölmek < ET *öl-*: *firāḳında ö.-er men* 321; *cefā körgenler ö.-se* 240; *ġarībler ö.-se* 300; *ġanīler ö.-se* 301;*ermān bilen ö.-señ* 281; *tā ölünçe* 216; *anıñ birle ö.-gen yaḫşıraḳ* 231; *ö.-er vaḳtıñda* 85

ölüm ölüm < ET (Uyg.) *ölüm* < *öl-(ü)m*: *bu ö. tuyduḳsızın bir kün kilür* 43; *ö. çengālidin* 250; *bu ö.-niñ şerbeti* 215; *bu ö.-niñ ilgidin* 233; *bu ö.-ni cebridin* 56; *ö.-din açıraḳ* 228

ʿömr < Ar. عمر ömür, hayat: *ʿö. ötdi* 167; *bāġ-ı ʿö. içre* 220; *ʿö. ötüp kildi kiter* 265; *ʿö.-im içre* 218; *ötmey ʿö.-iñ* 13; *tamāmı ötse ʿö.-iñ* 21; *naḳd-ı ʿö.-iñ ṣarf itip* 68; *ʿö.-iñ ötkenin żāyiʿ* 85; *tamām-ı ʿö.-iñ ötdi* 193; *biş künlik ʿö.-iñ içre* 256; *ʿö.-i ara bolsa* 241

örten- yanmak < ET (Uyg.) *örten-* < *ört+e-n-*: *ḥasretiñdin ö.-ip* 53; *ö.-ip Eyyūb* 237

öt- geçmek < ET (Uyg.) *öt-*: *yıġlap ö.-er yaz u ḳışı* 140; *yıġlap ö.-er yaz u ḳışı* 156; *ö.-er dünyāda Ādem oġlı* 268; *ʿömr ö.-di* 167; *tamām-ı ʿömriñ ö.-di* 193; *tamāmı ö.-se ʿömriñ* 21; *ö.-ken soñ* 93; *ö.-ken işlerdin* 173; *ʿömriñ ö.-kenin żāyiʿ* 85; *ʿömr ö.-üp kildi kiter* 265; *ö.-mey ʿömriñ* 13; *ö.-mey ṣırāṭdın ādemī* 107

ötür- geçirmek < MK *ötür-* < *öt-ür-*: *ö.-mes sen kişige* 196

öy ev << ET *eb*: *bāḳī ö.-e ḳıldıñ sefer* 52; *fānī ö.-din* 52

öz öz, kendi < ET *öz*: *ö. özüñ ... āzār eyleme* 66; *ö. maḳṣadınça* 115; *ö. iḫtiyārı birle* 124; *ḳoymadı ö. iḫtiyārımġa* 168; *ö. ḥālime ḳan yıġlasam* 320; *ö.-im öz ḥālime ḳan yıġlasam* 320; *öz ö.-iñ* 66; *ḫalḳ ara kem tut ö.-iñ* 263; *ḳıl ḳabūl yā Rab ö.-iñ* 326; *ḳılġay sen hem-rāh ö.-iñ* 327; *sen ö.-iñni ança ṣādıḳ it* 191; *ö.-iñge yār eyleme* 65; *hem ö.-i dānā* 292; *ḫayr şer barça ö.-idindür* 125;

özge özge, başka < ET (Uyg.) *özge* < *öz+ge*: *sendin ö.* 5; *yār u dostdın ö.* 64; *Ḫudādın ö.* 88; *sendin ö.-ler* 184

pās-bān < Far. پاسبان bekçi, gözcü: *barça p. bolġay* 295

paydā < Ar. فائده fayda, menfaat: *bir ẕerre p. yetkürüp bolmas* 132

pend < Far. پند öğüt: *p.-im alġıl* 71

perīşān < Far. پریشان perişan, dağınık: *aḥvāl-i p.-ın körüp* 242

pervāz < Far. پرواز uçma, uçuş: *kilürler yıġlaşıp p.* 89

peşīmān < Far. پشیمان pişman*:* *p. men ḳılıp tevbe* 174; *p.-lar iter bir kün* 160

peşşe < Far. پشه sivrisinek: *bir p. żarar* 58

peydā < Far. پیدا meydanda, açıkta: *peydā bol-* "açığa çıkmak": *b.-dı p. ... ḥāli dīger* 56

peymāne < Far. پیمانه büyük kadeh, şarap bardağı: *kişiniñ ger tolup p.-si* 47

Rab(b) < Ar. رب Allah, Tanrı: *yā R.* 5, 164, 172, 326

rāḥat < Ar. راحت rahat, üzüntüsüz, kedersiz: *ol r. ister* 137; *r. naṣīb boldı birevlerge* 274

raḥm < Ar. رحم acıma, esirgeme, koruma: *felekniñ r.-ı kilmes* 30; *r.-ıdın*

http://www.turkdilleri.org

ümmīd-vār bol 255; *raḥm it-* "acımak": *felek r. i.-mes* 242; *ḥāliġa r. i.-küçi* 305;

Raḥmān < Ar. رحمان herkese merhamet eden Allah: *R. yolıġa yörmekiŋ müşkil* 185

rāy < Ar. رای fikir, oy, rey: *ḳıldı r.-ımça felek devrān* 223

rāżī < Ar. راضی rıza gösteren, kabul eden: *rāżī bol-* "razı olmak": *ḫayr şerge b.-maġan r. kişi* 134, 260

renc < Far. رنج ağrı, sızı; zahmet, eziyet, sıkıntı: *niçe r. olsa* 27

revān < Far. روان yürüyen, giden, akan: *men dik r. Eyyūb* 186; *yaḳar rūḥ-ı r.-ımnı* 307

rıżā < Ar. رضاء razı olma, hoşnutluk, memnunluk: *rıżā bol-* "razı olmak": *ger r. b.-sa Ḫudā dirler* 16; *ḥaḳ r.-sın istesen̄* 252

rūḥ < Ar. روح ruh, can: *r.-ı sāyil-i ümmīdvārımġa* 180; *yaḳar r.-ı revānımnı* 307

rūz < Far. روز gün: *r.-ı maḥşerde* 96; *r.-ı ezelde* 139; *r.-ı ezel* 272

rūzī < Far. روزی rızk, nasip, kısmet: *rūzī ḳıl-* "nasip etmek": *İlāhī r.- ḳ.-ġıl* 96

Ṣābir < Ar. صابر özel ad: *Ṣ. üçün dāyim yaḳar derd u firāḳ* 229; *Ṣ. atlıġ mihribānımnı* 313; *yetüşti Ṣ.-im yüz ġam bu ġamgīn kön̄lüme sendin* 308; *ḳarangu ḳıldı ḳayġuŋ̄ Ṣ.-im yaḫşı cihānımnı* 319

ṣabr < Ar. صبر sabır: *ṣ. u ḳanāʿatsiz* 166; *ṣabr it-* "sabretmek": *belāġa ṣ. i.-ip* 260

saç saç < ET *saç*: *s. u saḳḳal aḳardı* 80

sādıḳ < Ar. صادق sadık: *sen özin̄ni ança ṣ. il* 191

saḳḳal sakal < ET (Uyg.) *saḳal*: *saç u s. aḳardı* 80

sal- salmak, bırakmak < ET (Uyg.) *sal-*: *bu felek cānımġa ot s.-dı* 213; *s.-ıp aġzıŋ̄ġa çaynar sen* 120

sāl < Far. سال yıl: *sanaġaylar māh-ı s.-ıŋ̄nı* 94

saman saman < ET (Uyg.) *saman*: *anıŋ̄ ḳadri bir s. bolġay* 297

sana- saymak < ET (Uyg.) *sana-* < *san+a-*: *s.-ġaylar māh-ı s.-ıŋ̄nı* 94

saŋ̄ga sana < *sen+ verme durumu eki*: *s. cebr itküçi cebbār bar* 102; *boldım men s. ʿāṣī* 167; *s. Eyyūb ne ermāndur* 281

ṣarf < Ar. صرف harcama: *ṣarf it-* "harcamak": *naḳd-ı ʿömriŋ̄ ṣ. i.-ip* 68

ṣayd < Ar. صید av: *ṣayd it-* "avlamak": *ṣ. i.-ey dip bī-vefālar kön̄glini* 69

sāyil < Ar. سائل dilenci: *rūḥ-ı s.-i ümmīdvārımġa* 180; *birev kim der-beder s.* 273

sebeb < Ar. سبب sebe, nedenp: *ol s.-dindür* 2; *ni s.-din bilmedim men* 208

sefer < Ar. سفر sefer, yolculuk: *sefer ḳıl-* "yolculuk yapmak, gitmek": *bāḳī öye ḳ.-dıŋ̄ s.* 52

seḥer < Ar. سحر seher, tan yeri ağarmadan önceki vakit: *ḳop s.-ler tevbe ḳıl* 254

sen sen < ET *sen*: *ḳıla kör ḥaḳ yolında s. ʿazīz cānıŋ̄ fedā dirler* 20; *Eyyūb s. Ḫudāġa şād olup şükr it* 27; *s. ṣayd itey dip bī-vefālar kön̄glini* 69; *ġam yime ey bende s.* 97; *munda s. çaḳsaŋ̄* 106; *s. kirip düşmen sözine* 111; *her ḳayda körseŋ̄ s. kesī bīmār bar* 114; *ki s. nidin meni yā Rab yetürmey intiẓārımġa* 164; *ki s. ṣabr u ḳanāʿatsiz bu kön̄gl-ī bī-medārımġa* 166; *s. dik mihribān Eyyūb* 184; *s. özin̄ni ança ṣādıḳ it* 191

sendin senden < *sen+din*: (ayrılma durumu eki): *s. özge* 5; *tapmadı ʿālemde s. belki bir peşşe żarar* 58; *s. kilürler* 89; *ḳaçsa s. baḫt hem devlet* 127; *ne kim ḳılġanlarıŋ̄ s.* 153; *s. özgeler* 184; *körmedi bir kimse s. sūd* 193; *şāyed diben s. nişān* 236; *yetüşti Ṣābirim yüz ġam bu ġamgīn kön̄glüme s.* 308;

http://www.turkdilleri.org

müstecāb itmek irür s. 324

seni sen: *sen+i* (belirtme durumu eki): *dünyāġa kiltürdi s. maʿbūd* 19; *s. yād itmegey hīç kim* 93; *s. anda çaḳarġa mār bar* 106

seniñg senin < *sen+iñg* (ilgi durumu eki): *s. tüşdi bu sevdā başıñga* 49; *tüzgen kār barıñgġa s.* 55; *s. dik* 181, 187; *s. yoluñgda* 315

sevdā < Ar. سودا sevda, aşk, sevgi: *seniñg tüşdi bu s. başıñga* 49

seyl < Ar. سيل sel: *s. dik yaġdurur yaşın* 39; *köz yaşını s. dik töküp* 53

seyr < Ar. سير yürüme, yürüyüş: *ḳılmadım ʿālemde bir s.-i gül-istān* 14; *seyr it-* "gezmek, dolaşmak": *Mecnūn kibi çöllerni s. i.-sem* 312

ṣıdḳ < Ar. صدق doğruluk, gerçeklik: *ṣ. ile ḥaḳnı tilep* 253

sıġ- sığmak < ET (Uyg.) *sıġ-*: *bu köñglüm şehrine s.-mas bu derdimni nihān itsem* 36

sıġın- sığınmak < ET (Uyg.) *sıġın-* < *sıġ-ı-n-*: *s.-dım bir ü barımġa* 174

ṣırāṭ < Ar. صراط yol: *ṣ. atlıġ güzergāhdın* 155; *ötmey ṣ.-dın ādemī* 107

sırr < Ar. سر sır: *s.-ıñg iẓhār eyleme* 72

siḥr < Ar. سحر büyü, büyücülük, sihir: *ey dil-i s. bīdār bol* 252

sīm < Far. سيم gümüş: *eger berseñg boyuñgça s. ü zer* 44

sīne < Far. سينه sine, göğüs: *bu felek s.-mge ḳoydı dāġ-ı hicrān vā dirīg* 217

soñg sonra < ET (Uyg.) *soñg*: *ötken s. seni yād itmegey hīç kim* 93

sor- sormak < ET (Uyg.) *sor-* < *AT *sōr(a)-*: *tañgla s.-ar bolsañg bolup ḳāḍī* 169

soraġ soru, sorma < *sora-ġ*: *ol dem s. suʾāl iter bir kün* 152

söz söz < ET (Uyg.) *söz*: *bu s. tenbiḥ bolsun* 198; *bu s.-im* 236; *bu s.-imdür çın* 290; *sen kirip düşmen s.-ine* 111; *anıñg s.-leri yalġan bolġay* 291

su su < *suv* < ET *sub*: *dīdelerni s. ḳılıp* 234

suʾāl < Ar. سؤال soru: *soraġ s. iter bir kün* 152

ṣubḥ < Ar. صبح sabah: *közlerimdin ḳan töker men s. ṣām* 214

sūd < Far. سود fayda, kazanç: *ne s. itkey* 86; *imdi çenlemek ni s.* 123; *körmedi bir kimse sendin s.* 193; *istese s. kördüki ziyān bolġay* 299

sulṭān < Ar. سلطان sultan, padişah: *s. başıñg ḫār eyleme* 68; *birev taḫt üzre s.-dur* 273

Süleymān < Ar. سليمان özel ad, Süleyman peygamber: *birev gūyā S.-dur* 279

şād < Far. شاد sevinçli: *birev kim ş. u ḫurrem* 269; *şād ol-* "sevinmek": *bir kün Eyyūb ş. o.-up* 13; *Ḫudāġa ş. o.-up şükr it* 27; *şād eyle-* "sevindirmek": *e.-di bir niçe ş.* 224

şādlıḳ < Far. شاد ve Tü. *+lıḳ*: *tiler ġamgīn köñgül bir ş.* 246; *kişi ş. tiler mü* 247

şāh < Far. شاه padişah, hükümdar: *ḳalmaġay ş. u gedā bolsa* 251; *ş.-lar gedālar* 143

şāhid < Ar. شاهد şahit, tanık: *müsülmānlar boluñg ş.* 173

şām < Ar. شام akşam: *ḳan töker men subḥ ş.* 214

şān < Ar. شان şan, şöhret: *anıñg diklere ni ş. bolġay* 293

şarāb < Ar. شراب şarap: *mevt ş.-ıdın* 47

şāyed < Far. شايد eğer, şayet; ola ki, olabilir: *ḳılġay ḥaḳ kerem ş.* 177; *ş. diben sendin nişān* 236

şehr < Ar. شهر şehir, belde, ülke: *bu köñglüm ş.-ine sıġmas* 36

şer(r) < Ar. شر kötülük, fenalık, kötü iş: *ḫayr ş. barça özidindür* 125; *Ḫayr u ş. aldıñg ġa kilse* 261; *ḫayr ş.-ge bolmaġan rāżī kişi* 134

http://www.turkdilleri.org

şerbet < Ar. شربت şerbet: *būse ş.-dür ki men içdim* 228; *bu ş.-din içer* 48; *bu ölümnińg ş.-i* 215; *ecelnińg ş.-in* 147;
şeyāṭīn < Ar. شياطين şeytanlar: *yörür bolsańg ş. yolıġa* 186
şeyṭān < Ar. شيطان şeytan: *nefs-i ş. ḳoymadı öz iḫtiyārımġa* 168
şīr < Far. شير arslan: *ṭāḳat kitürmes ş.-i ner* 62
şīrīn-zebān < Far. شيرين زبان tatlı dilli: *ayırdı mendin ol ş.-ımnı* 317
şunday şunun gibi < *şu+n+day*: *ş. firāḳıńg otına köysem* 322
şükr < Ar. شكر şükür: *şükr it-* "şükretmek": *yüz ḳatla ş. i.-dim ḳılıp tevbe* 316; *Ḫudāġa şād olup ş. i!* 27

tā < Far. تا tâ, kadar, -ıncaya kadar: *t. ki ḳılġay ḥaḳ kerem şāyed* 177; *t. ölünçe* 216
ṭa'ām < Ar. طعام yemek, aş: *ṭ.-ı bī-nihāyet köp* 121
tābi' < Ar. تابع birinin arkasından giden, ona uyan: *barça t. ḳuşlarıdın* 146
taḥḳīḳ < Ar. تحقيق gerçeği araştırma: *taḥḳīḳ ḳıl-* "araştırmak": *ḳ.-ıp taḳlīdini t.* 95
taḫt < Far. تخت taht: *birev t. üzre sulṭāndur* 273
ṭāḳat < Ar. طاقت takat, dayanma gücü: *ṭāḳat kitür-* "dayanmak": *cüdālıḳ otına ṭ. k.-mes* 62
taḳdīr < Ar. تقدير beğenme, değer verme: *budur rūz-ı ezel t.* 272
taḳlīd < Ar. تقليد taklit, öykünme: *ḳ.-ıp t.-ini taḥḳīḳ* 95
talfun- çalışmak, çabalamak < MK *talpın-*; Çağ. *talpın-* (ED 493b): *ġanī t.-uban barça pās-bān bolġay* 295
ṭālib < Ar. طالب isteyen, istekli: *ṭ.-i dīdār dik* 57; *ṭ.-i dīdār bol* 257; *ṭ. bolsańg yanġıl yaman işdin* 201; *dünyā ṭ.-i* 256;
ṭama' < Ar. طمع doymazlık, çok isteme: *ṭama' ḳıl-* "çok istemek": *ṭ. ḳ.-sa iksülür ḳadri* 294
tamām < Ar. تمام tamam, eksiksiz: *bolġan t. a'żā güvā dirler* 24; *t.-ı 'ömrińg ötdi* 193 *t.-ı ötse 'ömrińg* 21
tanı- tanımak < ET (Uyg.) *tanu-*, *tanı-*: *t.-p vārişleriń* 89
tańg hayret, şaşkınlık, hayrete şayan < ET (Uyg.) *tańg*: *t. imes 'ālemni ger köydürse Mecnūn ḳıṣṣası* 11
tańgla yarın < Kitābü'l-idrâk *tańgla* < *tańg+la* (ED 510b): *t. cezā dirler* 26; *t. aldıńgda laḥd atlıġ kirerge ġār bar* 108; *t. sorar* 169
tap- bulmak < ET (Uyg.) *tap-*: *t.-madım 'ālemde men derdimġa dermān* 10; *t.-madı 'ālemde sendin belki bir peşşe żarar* 58; *t.-alman yüz yıl istep Ṣābir atlıġ mihribānımnı* 313; *t.-abilmes meniń nām u nişānımnı* 323; *t.-almay derdińge dermān* 84
ṭayyār < Ar. طيار uçan, uçucu: *vaḳtıńg yaḳın ṭ. bol* 265
tefāvüt < Ar. تفاوت fark, ayrılık: *köriń Ādem bile ādem arasında t.-ni* 278
tefekkür < Ar. تفكر düşünme: *tefekkür ḳıl-* "düşünmek": *t. ḳ.-mańg hīç işni* 272
telḫ-kām < Far. تلخكام kederli: *bu ölümnińg şerbeti bizlerni ḳıldı t.* 215
temmetü'l-kitāb < Ar. تمت الكتاب kitap bitti, tamam oldu 328
ten < Far. تن vücut, beden: *ḳoyup ḫāk astıda t.-ni* 149; *t.-de bar ise ḥāliń* 81; *bir ikki kün t.-de bu cān* 235; *ger alur t.-din bu cānıńgnı* 82; *t.-iń̄gdin çıḳsa cān* 87
tenbīh < Ar. تنبيه tenbih, uyarma: *bu söz t. bolsun* 198
teńgri tanrı < ET *teńgri*: *bolma düşmen t.-ġa* 111
tepret- kımıldatmak, hareket ettirmek < ET (Uyg.) *tepret-* < *tepre-t-*: *ḳul ayaġın t.-ip bolmas* 118

http://www.turkdilleri.org

teraḥḥum < Ar. ترحم merhamet, acıma: *teraḥḥum ḳıl-* "acımak": *t. ḳ! meniñ bu āh u zārımġa* 163

terk < Ar. ترك terk, terk etme, bırakma: *andın t.-i dīdār eyleme* 74; *t.-i tevbe ḳılmaġıl* 113

tersinde < Far. ترسنده korku, korkma: *t.-i cebbār bol* 263

tevbe < Ar. توبه tövbe: *tevbe ḳıl-* "tövbe etmek": *t.-i tevbe ḳ.-maġıl* 113; *peşīmān men ḳ.-ıp t.* 174; *kil imdi t. ḳ!* 201; *t. ḳ! ḳılġan günāhıñ yād itip* 254; *yüz ḳatla şükr itdim ḳ.-ıp t.* 316

tevbesiz < Ar. توبه ve Tü.+*siz*: *t. cānnı* 21

tın- dinmek, dinlenmek, kesilmek, hareketsiz kalmak < ET (Uyg.) *tın-*: *kün-be-kün t.-may yazıp men* 34

tīġ < Far. تيغ kılıç: *ġam t.-ı birle* 66; *cefā t.-ı bile* 311

til dil < ET *til*: *yüz t. bile* 46; *t. bilen ḳılur āzār* 288; *t.-iñniñ ḥāşılı* 195

til- dilmek, kesmek < ET (Uyg.) *til-*: *cefā tīġı bile baġrım t.-ip* 311

tile- dilemek, istemek < ET *tile-*: *t.-r ġamgīn köñül* 246; *kişi şādlıḳ t.-r mü* 247; *ṣıdḳ ile ḥaḳnı t.-p* 253

tīz < Far. تيز tez, çabuk: *firāḳında öler men t.* 321

tol- dolmak < ET (Uyg.) *tol-*: *t.-up peymānesi* 47

tök- dökmek < ET (Uyg.) *tök-*: *közlerimdin ḳan t.-er men* 214; *ol t.-se ḳanımnı* 311; *közlerimdin ḳan t.-üp* 9; *köz yaşını seyl dik t.-üp* 53;

töz- dayanmak < MK *töz-*: *ayralıḳ otıġa t.-mey* 61

tuġ- doğmak < ET (Uyg.) *tuġ-*: *t.-maġan dik boldı ey cān u ciger* 50; *anadın t.-maġan dik* 271

ṭurfe < Ar. طرفه görülmemiş, tuhaf, yeni; şaşılacak şey: *alar ṭ. ḫoş-zebān bolġay* 289

tur- durmak, olmak; yaşamak < ET *tur-*: *dostlıġ vaʿde ḳılıp t.-sa eger merdāne-vār* 73

turur dır/dir < *tur-ur*: *bu ne men menlik t.* 107

tut- tutmak < ET *tut-*: *cevāb ber dip t.-ar bir kün* 154; *yol yaraġıñ t!* 199; *ḫalḳ ara kem t! özin̄* 263; *ḳavmaḳ bile anı t.-ıp bolmas* 128; *Ḫudānıñ emrini t.-may* 159

ṭūṭī < Far. طوطى papağan: *ṭ. ḳuş dik yalbarıp* 76

tuy- duymak < ET (Uyg.) *tuy-*: *bu ölüm t.-duḳsızın bir kün kilür* 43

tuz tuz < ET (Uyg.) *tuz* < *AT *tūz*: *anıñ t.-ın datıp bolmas* 122

türlük türlü, çeşit < ET (Uyg.) *türlüg*: *t. ʿazābları* 112; *t. otlar* 226

tüş düş, rüya < ET (Uyg.) *tüş* < *AT *tūş*: *t.-de körgen dik körüp* 225

tüş- düşmek, inmrek < ET *tüş-*: *seniñ t.-di bu sevdā başıñġa* 49; *közin̄iz t.-se mezārımġa* 176; *ayra t.-kenniñ işidür* 230

tüz düz < ET *tüz*: *t. almas sen vebālin̄ni* 80

tüz- düzmek < ET (Uyg.) *tüz-*: *t.-gen kār barıñġa seniñ* 55

u < Far. و ve (krş. *ü*, *vü*): 7, 7, 17, 50, 57, 80, 87, 88, 140, 175, 208, 229, 232, 233, 251, 257, 275, 315, 323

uç- uçmak < ET *uç-*: *mañ̄a u.-dı dip ḳuşı* 146; *cān ḳuşı u.-tı* 204

ur- vurmak < ET *ur-*: *u.-dı bir demde ḫazān* 209; *āh u.-sam yıġlap ʿayb imes* 9; *kilip u.-sa bu cāna çengālin* 45

uşbu bu, iş bu < *uş bu*: *u. otlar birle* 227

uşol bu, şu, işte < *uş ol*: *u. dünyāda bolmañ̄ bī-ḫaber* 109

uzaḳ uzun < ET (Uyg.) *uzaḳ* < *uza-ḳ*: *kitersen̄ köp u. yolġa* 200

ü < Far. و ve (krş. *u*, *vü*): 44, 57, 90,

http://www.turkdilleri.org

174

üç üç < ET *üç*: *iki ü. kün murād* 225

üçün için < ET *üçün*: *Ṣābir ü. dāyim yaḳar derd ü firāḳ* 229

ümīd < Far. امید ümit, umma (krş. *ümmīd*): *ümīd it-* "ummak": *yer men dip ü. i.-señg* 121; *ü. birle baḳıp* 314

ümmet < Ar. امت ümmet: *Muḥammed ü.-i* 258

ümmīd < Far. امید ümit, umma: (krş. *ümīd*): *üzüp ʿālemdin ü.-iñg* 83

ümmīd-vār < Far. امیدوار umutlu: *raḥmıdın ü. bol* 255; *rūḥ-ı sāyil-i ü.-ımġa* 180

ürküt- ürkütmek < ET (Uyg.) *ürkit-*: *düşmen ḳılsa ġavġa ü.-ip bolmas* 130

üst üst (Tefsir: *üst* ED 242a): *cehennem ü.-idin çekken* 155

üstüḫ^{v}ān < Far. استخوان kemik: *firāḳıñg otı köydürdi bu köygen ü.-ımnı* 309

üz- kesmek, koparmak < ET *üz-*: *ü.-üp ʿālemdin ümmīdiñg* 83

üzre üzerinde, üzerine < **üz+re*: *birev taḫt ü. sulṭāndur* 273

vā < Ar. وا vah, yazık: *v. dirīg* 203, 204, 205, 206, 207, 212, 217, 222, 227, 232, 237

vaʿde < Ar. وعده vade; ecel: *vaʿde ḳıl-* "zaman tanımak, zaman vermek": *dostlıġ v. ḳ.-ıp tursa* 73

vaḳt < Ar. وقت vakit, zaman: *bir niçe v.* 322; *ʿömr ötüp kildi kiter v.-ıñg* 265; *öler v.-ıñgda bilgey sen* 85

vāriş < Ar. وارش açgözlü, tamahkâr: *tanıp v.-leriñg* 89

vāṣıl < Ar. واصل erişen, ulaşan, kavuşan: *vāṣıl bol-* "ulaşmak, kavuşmak": *b.-up dīdārına v.* 158

vāy < Far. وای vay, vah, eyvah, yazık: *bir kişi dimes ay v.* 300

vebāl < Ar. وبال günah: *tüz almas sen v.-iñgni* 80

vefā < Ar. وفا sözünde durma, vefa: *her vefāsızdın v. istep* 67; *niçük ādem v. istep* 238; *v. her kiçe istep* 239; *v. istep cefā körgenler* 240; *yoḳtur v.-sı dünyanıñg* 63

vefāsız < Ar. وفا ve Tü. *+sız*: *her v.-dın vefā istep* 67

vīrān < Far. ویران yıkık, harabe: *köñgli v. men ġarīb* 8; *āḫiri v.-dur* 267

vīrāne < Far. ویرانه yıkılmış, harab olmuş: *menzil-i v. içre* 8

vü < Far. و ve (krş. *u, ü*): *hevā v. ḥırṣlar birle* 165

yā < Ar. یا ey!: *y! Rab* 5, 164, 172, 326

yād < Far. یاد hatırlama, anma: *yād it-* "hatırlamak, anmak": *bī-ferzendni kim y. i.-er* 64; *seni y. i.-megey hīç kim* 93; *y. i.-ip ger sanaġaylar māh-ı sālıñgnı* 94; *ḳılġan günāhıñg y. i.-ip* 254; *y. i.-ip men yıġlasam* 306

yaġdur- yağdırmak < MK *yaġtur-* < *yaġ-tur-*: *seyl dik y.-ur yaşın* 39

yaḫşı güzel, iyi < ET (Uyg.) *yaḳşı* < *yaḳış-ı*: *yaman y. ʿamel ḳılsañg* 25; *yaman y. bu dünyāda* 153; *y. cihānımnı* 319

yaḫşıraḳ daha iyi, daha güzel < *yaḫşı+raḳ*: *anıñg birle ölgen y.* 231

yaḳ- yakmak (krş. Har., Çag. *yaḳ-*): *dāyim y.-ar derd ü firāḳ* 229; *ot ol dem y.-ar rūḥ-ı revānımnı* 307

yaḳın yakın < ET (Uyg.) *yaḳın*: *vaḳtıñg y. ṭayyār bol* 265

yalbar- yalvarmak; krş. Uyg. *yalbar-*: *nālīş itse y.-ıp* 46; *ṭūṭī ḳuş dik y.-ıp* 76

yalġan yalan < ET (Uyg.) *yalġan*: *eger y. diseñg* 24; *anıñg sözleri y. bolġay* 291

yalġuz yalnız <= ET (Uyg.) *yalaŋuz*: *y. yetüşse ger ḳażā dirler* 15; *barur y. başıñg anda* 151; *cān gülşeniniñg yekke y. bülbüli* 219; *y.-ıdın ayra tüşkenniñg* 230

http://www.turkdilleri.org

yaman kötü, fena < ET (Uyg.) *yaman*: *y. yaḫşı ʿamel ḳılsaŋ* 25; *y. yaḫşı bu dünyāda* 153; *körmedim men bir y. Eyyūb* 181; *y.-lardın y. sen bī-gümān Eyyūb* 182; *y. irmes mü sen* 183; *ḥāliŋ barçaġa bir dik y. Eyyūb* 192; *yanġıl y. işdin* 201; *barçaġa y. bolġay* 282; *ḳılġan günāhıŋnıŋ y.-ıdın* 23

yamanlıḳ kötülük < *yaman+lıḳ*: *y.-da yamanlardın yaman sen* 182

yan- yanmak < MK *yan-*: *gümān yoḳtur y.-arımġa* 172

yan- dönmek < ET (Uyg.) *yan-*: *ṭālib bolsaŋ y.-ġıl yaman işdin* 201

yan yan, taraf < ET *yan*: *bir ful y.-ında* 190; *ġanī y.-ında* 291, 293; *ġanī y.-ıda* 297

yana yine, tekrar < ET (Uyg.) *yana*: *y. bir niçe vaḳt şunday firāḳıŋ otına köysem* 322

yār < Far. یار yar: *y. u dostdın özge* 64; *cān iltip ḳoyarlar y. u yārānıŋ* 87; *ġarīb bī-çārelerġa y. bar* 98; *y. olup devlet ḳuşı ger ḳonsa başıŋġa* 129; *cihānnıŋ ḫalḳı y. olsa birevge* 131; *yār eyle-* "yar etmek": *özińge y. e.-me* 65; *Ḫudā y. bolmasa* 132; *meni körgen birāder y. u dost* 175

yaraġ hazırlık; araç, gereç < ET (Uyg.) *yara-ġ* (TMEN IV nr. 1837): *yol y.-ıŋ ḳılmadıŋ Eyyūb* 179; *yol y.-ıŋ tut* 199

yaraġla- hazırlamak < *yaraġ+la-*: *münāsib dip y.-rlar ḥelāliŋni* 92

yārān < Far. یاران dostlar: *cān iltip ḳoyarlar yār u y.-ıŋ* 87

yarān < Far. یاران dostlar: *felek cebrin y.-lar men beyān itsem* 29; *y.-lar yād itip men yıġlasam* 306

yastuḳ yastık < ET (Uyg.) *yastuḳ*: *başıŋ y.-ġa yetse* 82; *bir y.-da baş ḳoyġan* 91;

yaş göz yaşı < ET (Uyg.) *yaş*: *ḳan y. yıġlap zār zār* 211; *seyl dik yaġdurur y.-ın* 39; *köz y.-ını seyl dik töküp* 53

yat- yatmak < ET *yat-*: *laḥd içre y.-ar bir kün* 162

yaz yaz < ET *yaz* < AT **yāz*: *yıġlap öter y. u ḳışı* 140

yaz- yazmak < MK *yaz-*: *tınmay y.-ıp men dāstān itsem* 34

ye- yemek < ET *yė-*: *y.-r men dip ümīd itseŋ* 121; *ġam y.-güçi ġam-ḫʸār bar* 97

yekke < Far. یکه tek, yalnız: *cān gülşeniniŋ y. yalġuz bülbüli* 219

yeksān < Far. یکسان bir, eşit, benzer: *ḳıldı bir demde anı yer birle y.* 222; *bir kün ol yer birle y.-dur* 271

yel yel, rüzgâr < ET (Uyg.) *yėl*: *nāgehān kildi esip ecel y.-i* 221

yer yer < ET *yer*: *ḳara y. ejdehādur* 150; *y. birle yeksān* 222; *y. birle yeksāndur* 271; *y. bile deŋdür* 279

yet- yetişmek, ulaşmak < ET (Uyg.) *yėt-*: *her y.-er y.-mesni dost dip sırrıŋ iẓhār eyleme* 72; *murādıġa y.-er bir kün* 158; *y.-er bolsaŋ bolup nā-çār* 83; *y.-ti anıŋ tuġmaġan dik boldı* 50 *y.-se nevbet her kime* 48; *başıŋ yastuḳġa y.-se* 82; *kökke y.-se kāhişi* 136; *her kimge y.-se ger nāgāh* 302; *y.-almay menzile yolda ḳalur sen* 199

yetkür- yetiştirmek, ulaştırmak < *yet-gür-* = ET *yėtür-*: *bir ẕerre paydā y.-kürüp bolmas* 132

yetür- yetiştirmek, ulaştırmak < ET (Uyg.) *yėtür-*: *meni yā Rab y.-mey intiẓārımġa* 164

yetüş- yetişmek, ulaşmak < MK *yetiş-* < *yet-i-ş-*: *y.-ti Ṣābirim yüz ġam* 308; *y.-keç boldı ḥālim bī-ḳarār* 210; *yalġuz y.-se ger ḳażā dirler* 15

yıġla- ağlamak < ET (Uyg.) *yıġla-*: *y! ḳorḳup ḳahrıdın* 255; *yād itip men y.-sam* 306; *özim öz ḥālime ḳan y.-sam* 320; *āh ursam y.-p ʿayb imes* 9; *ġamıŋdın ḳaldı zār y.-p be-der* 54; *y.-p öter yaz u ḳışı* 140; *ḳan yaş y.-p zār zār* 211; *zār y.-p közlerimdin ḳan töker men*

http://www.turkdilleri.org

214; *cefā körgenler ölse y.-p ʿayb itmeŋ* 240; *ne ḳılsun y.-may dāyim* 241; *yalġuzıdın ayra tüşkenniŋ işidür y.-maḳ* 230

yıġlaş- ağlaşmak < *yıġla-ş-*: *sendin kilürler y.-ıp pervāz* 89

yıl yıl < ET *yıl*: *yüz y.* 313; *niçe y.-lar* 91

yi- yemek < ET *yė-* < *yē-*: *ġam y.-me ey bende* 97; *eger aldıŋġa kilse y.-p içer sen* 188; *birevler nāz-ı niʿmet y.-p* 276

yoġal- mahvolmak, yok olmak < *yoġ-al-* < *yoḳ*: *cān ḳuşı uçtı y.-dı* 204

yoḳ yok < ET *yoḳ* < AT **yōḳ*: *bu deryānıŋ kenārı y.* 42; *her çend encām y.* 178; *y.-tur vefāsı dünyanıŋ* 63; *y.-tur biliŋ hīç çāresi* 141; *gümān y.-tur yanarımġa* 172; *y.-tur seniŋ dik hīç bī-perhīz* 187; *y.-tur köŋül ġamsız* 246

yol yol; tarz, yöntem < ET *yol* < AT **yōl*: *yol yaraġıŋ ḳılmadıŋ* 179; *y. yaraġıŋ tut* 199; *y. girān Eyyūb* 200; *ġarīblıḳıŋnı bilip y.* 304; *kiterseŋ köp uzaḳ y.-ġa* 200; *y.-da ḳalur sen* 199; *seniŋ y.-uŋda* 315; *ḳoyar bolsaŋ ḳadem Raḥmān y.-ıġa* 185; *yörür bolsaŋ şeyāṭīn y.-ıġa* 186; *ḥaḳ y.-ında* 20; *y.-ında cān çekip* 67; *müsülmānlıḳ y.-ında* 191

yör- yürümek < ET *yorı-* < AT **yōrı-*: *Raḥmān yolıġa y.-mekiŋ müşkil* 185

yörü- yürümek < ET *yorı-* < AT **yōrı-*: *y.-r bolsaŋ şeyāṭīn yolıġa* 186

yum- yummak, kapamak < ET (Uyg.) *yum-*: *köz y.-up bāḳī öye ḳıldıŋ sefer* 52

yut- yutmak < MK *yut-* < AT **yūt-*: *barçanı āḫir y.-ar bir kün* 150; *buyurmasa y.-up bolmaz* 120

yüfek ipek < *yipek* < *yip* 'ip' ve +*ek*, krş. ESTY (4) 269-70: *y.-dür kiygeni gülgūn* 276

yürek yürek, kalp < ET (Uyg.) *yürek*: *y. bağrımnı ḳan itsem* 40; *ḳaldı bu külgen y.-de* 207; *köŋli kemlerniŋ y.-i boldı ḳan* 51

yüz I yüz, "100" < ET *yüz* < AT **yūz*: *y. miŋ fiġān itsem* 30; *nālīş itse yalbarıp y. til bile* 46; *y. hevesler birle* 55; *anda y. āzār bar* 100; *y. miŋ ermān* 207; *y. ġam* 308; *y. yıl* 313; *y. ḳatla şükr itdim* 316

yüz II yüz, surat < ET *yüz* < AT **yūz*: *ne y. birle bararımġa* 170; *y.-iŋ bile zār eyleme* 76; *körüp künde y.-in* 316

zamān < Ar. زمان zaman: *bir z. ḳoymas* 44; *bermey āzār bir z. Eyyūb* 196

zār < Far. زار ağlayan, inleyen: *ġamıŋdın ḳaldı z. yıġlap* 54; *ḳan yaş yıġlap z. z.* 211; *z. yıġlap közlerimdin ḳan töker men* 214; *hemīşe z. u giryāndur* 275; *teraḥḥum ḳıl meniŋ bu āh u z.-ımġa* 163; *zār eyle-* "ağlamak": *yüziŋ bile z. e.-me* 76

żarar < Ar. ضرر zarar: *bir peşşe ż.* 58

żāyiʿ < Ar. ضايع kayıp, elden çıkan, kaybolan: *ʿömriŋ ötkenin ż.* 85

zemānī < Ar. زمانى zamana ait, zamanla ilgili: *z. bolma* 148

zer < Far. زر altın;*berseŋ boyuŋça sīm ü z.* 44

żerre < Ar. ذره zerre: *bir ż.* 132

zinhār < Far. زنهار sakın, asla, olmaya, aman: *cebr u żulm itme ġarīb bī-çārelerġa z.* 101; *çaḳmaġıl āzürde-dillerni çıyān dik z.* 105

ziyād < Ar. زياد çokluk, fazlalık: *birbirisidin z.* 226

ziyān < Far. زيان zarar, kayıp: *körgeni dāyim z. Eyyūb* 194; *kördüki z. bolġay* 299; *körmeŋ z.-ımnı* 321

ẓulm < Ar. ظلم zulüm, eziyet: *cebr u z.* 101, 102, 103

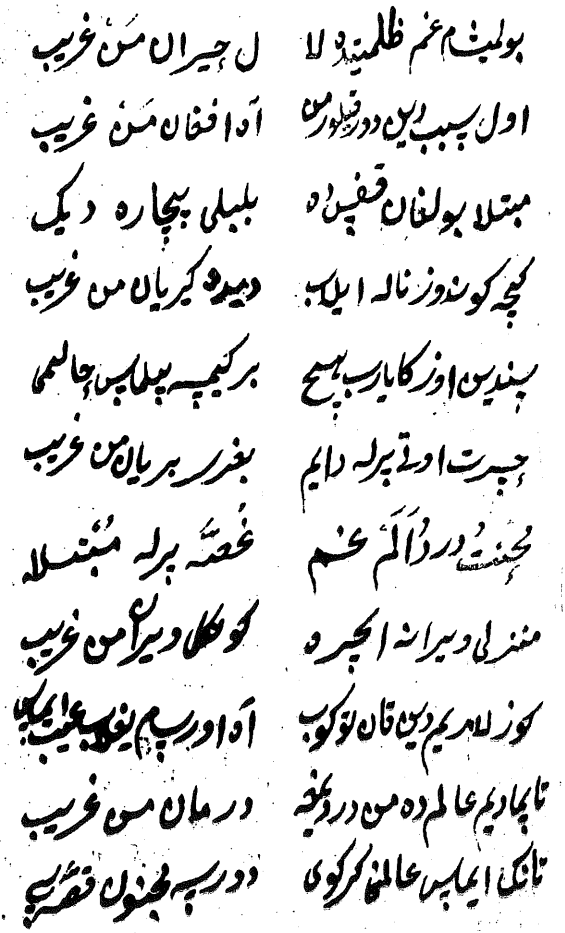
ẓulmet < Ar. ظلمت karanlık: *ġam z.-ide* 1

http://www.turkdilleri.org

KAYNAKLAR VE KISALTMALARI

Abuşka	Besim Atalay, *Abuşka Lûgati veya Çağatay Sözlüğü*, Ankara 1970
Alavi	Prof. Bozorg Alavi und Dr. Manfred Lorenz, *Lehrbuch der Persischen Sprache*, Leipzig 1973
Ar.	Arapça
AT	Ana Türkçe
ATG	A. von Gabain, *Alttürkische Grammatik*, Wiesbaden 1974[2]
Çağ.	Çağatayca
Çin.	Çince
ED	Sir Gerard Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford 1972
ET	Eski Türkçe
ESTY	E. V. Sevortyan, L. S. Levitskaya, *Etimologiçeskiy slovar' tyurkskiḫ yazıkov, Obşçetyurkskiye i mejtyurkskiye osnovı na bukvı "c", "j", "y"*, Moskva 1989.
EW	Martti Räsänen, *Versuch eines Etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen*, Helsinki 1969
Far.	Farsça
Har.	Harezm Türkçesi
Kırg.	Kırgızca
Kzk.	Kazakça
Lex.	Sir James W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon*, Constantinople 1890
MK	Maḥmūd al-Kāşġarī
Orh. Tun.	Orhon Türkçesi (Tunyukuk)
Özb.	Özbekçe
St.	F. Steingass, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Routledge 1988[8].
TMEN II	Gerhard Doerfer, *Türkısche und mongolische Elemente im Neupersischen* II, Wiesbaden 1965
TMEN IV	Gerhard Doerfer, *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen* IV, Wiesbaden 1975
Trkm.	Türkmence
Tü.	Türkçe
UW	Klaus Röhrborn, *Uigurisches Wörterbuch*, Wiesbaden 1977-
Uyg.	Uygurca
Yeni Uyg.	Yeni Uygurca

http://www.turkdilleri.org

286

http://www.turkdilleri.org

بو فلک سنینک ایلکیدین کور کیم نه دا پسانمن غریب
او تمای عمر سنیک چرخ ایلیدین هر کون ایتوب شاد اولوب

قیلمادیم عالم ده بر سیری
گلشنات من غریب

کیتار پسن دنیادین یالغوز سیوشه کر قضا دیرلار
بولور ایمانینک همراه کر رضا بولسه خدا دیرلار
بو دنیاده او غول قیز مال ملک خانمانینک دیمه
بولور پسن بیچه بولسانک مهربان آخر جدا دیرلار
عبادت قیلماقه دنیاغه کیلتوردی سینی معبود
قیلا کور حق یولینده پسن عزیز جانینک فدا دیرلار
تمامی اوتسه عمرینک معصیتده توبه بیزجان نی

قیامت

قیامت کون بلا لارغه بولورپسن مبتلا دیرلار
خدا درگاهیده قیلغان کناهینک سنیک یمانیدین
اگر یالغان دیب سنگ بولغان تمام اعضا کوا دیرلار
پیلیب پیلمای بو دنیاده یمان یخشی محمل قیلیپ سنگ
نچوک قیلمیشینگ لایق بورور تا سنگلا جزا دیرلار
نیچه یخ اوتسه ایتوب پسن خدا غه شاد اولوب شکر ایت

بو فانی دنیاده هر نیچه کوب
کور پسنگ ایرا دیرلار

کو یار عالم فلک جبرین یرا نلار من بیان ایتیم
فلک سنینک رحمی کیلماسا من کو یوب یوز مینک فغان ایتیم
کو یوبان کوز بولور من بول کو نگل ده بار در دمنی

http://www.turkdilleri.org

فلک سنینگ جبریدین کویکان — کونگل لارکا بیان ایتیم
کمانی پس کونگلوم ایچره پیکان — ایتکان دردی بله درمان
نچه کیم کون بکون یتیم ای — یازیب من داستان ایتیم
منی عیب ایله مانگ دردیمه — قیلور دیب عاله اظهار
بوکونگلوم شهرینه بیغما بس — بودردیمنی نهان ایتیم
بلا محنت بوغملر دین قوتو — لغای منی مسوای دوستلار
حبیب مجنون کبی چول لارده — هم منزل مکان ایتیم
ایشیتیب ایلی زار دردیمنی — سپیل دیک یاغدرور یاشین
اینانمانیس بو دخم الدیده — بوراک یاغر نمنی قان ایتیم
بولوب پس غرق دریایی — غم اچرانا توان ایتوب
بو دریانینگ کناری یوق — چقار منی دیب گمان ایتیم

بو

بجا دلوم تو سیدوق پیرین — برکون کیلور برمای خبر
برزمان قویمایسا کربرینگ — بویونگچه پیم زر
قابض الارواح کیلب — اورسه بوجانه چنگالین
نالیش ایتیه یالبارییب — یوز تیل بله قیلماس اثر
موت شرابادین کیشی ینگ — کرتولوب پیمانه بی
بیتیه توبت هر کیمه خواه — ناخوشلیکا بوشربتدن اچار
امر حق پرله پیتیک توشدی — بوسودا باشینگا
بیتی آتینگ توغمغاندیک — بولدرای جان جگر
چون منینگ دیک کونگلگم — لار شنینگ یوراکی بولدر قان
فانی اودین کوز یومیب — باقی اویه قیلدینگ یوز
چیه تینگ دین اورتانیب — کوز یاشینی پیلدیک توکوب

http://www.turkdilleri.org

خم قیلیب قدین خمینک دین — قالدی زار یغلاب بدر
یوز هوسلار بر له توز کاک — کار بار ینک ه پینک
بولدی پیدا بوا دلوشی — جبر سیدین چالی دیکر
طالب دیدار دیک بر کونکلا — کم کوب نا مراد
ناپمادی عالم ده پسندین — بلکه بر پیشه ضرر
بارچه آمین دینکا الکای — ایمدی آینده چالینه
کوشهٔ چشمی عنایت — بارچه عنه قیلغای نظر
ایرالیق اوتیغه توز ماسی — ناله قیلماق عیب ایماس
بوجدالیق اوتیغه طاقت — کیتورماس شیر و نر
بیلدرایتوب دوستلایم — یوقتور وفا بی دنیانینک
یار دوسیدین اوزکا بی — فرزندنه کیم یاد ایتار

ای کونکل هر بول هوسینه — اوزینکا یار ایلامه
اوز اوزینک غم تیغی — بر له کونکلونک آزار ایلامه
هر وفا پسر دین وفا ایسه — یولینده جان چکیب
بقدی نخر ینک صرف ایتب — سلطان باشینک خار ایلامه
ای کونکل سن صدا ایتای دیب — بی وفالار کونکلی نی
جان قوشین دامی بلا — لار نه کرفتار ایلامه
بندیم الغیل نا توانی بخت — زده غمکین کونکل
هر بیتار یمتا پسنی دوست دیب — سر سینک اظهار ایلامه
دوست لبغ وعده قیلیب — توز پسه اکر مردانه وار
دوشمینک هم بو پسه آندین — ترک دیدار ایلامه
نالیتینک نا اهل ایلیکا — قیلمادی هر کز اثر

http://www.turkdilleri.org

طوطی قوشریک بالبارایب یوزینک بیله زارا ایلامه
کورپ نکا ایوب هرکیم نی کونکلینکا لایق کونکلی نی

ایشکنده قل بولوب قول
لیق قیلیب عارا ایلامه

نینکا غافل چقار ماپسا پس کونکل دین خام خیالینکنی
سباج پسقال آقاردی سوزاتی پس پس و بالینکنی
جقا امری دین بویون بورمه که سنده بار ایسه جالینکنی
باشینک یاپسته قفه یتیپ کرالور سندین بوجا شینکنی
اوزدب عالمدین امیدینک یتار بولوب بولوب سنا چار
تاپمادی دردینکا درمان باقارلار کونده فالینکنی
اولار وقتینکده بیلکای پس که عمرینکا دیکانین ضایع

نه بسود ایتکای بیلیب آنده عبث فکر مجالینکنی
سنینک دین چیقیپ جانی ایلیب قوبارلار یار یارانینکنی
خدا دین اوزکا بیلماپسن کورده کورکا فیل قالینکنی
تانیب و ارشلار سینک سندین کیلورلار یغلاشیب پرسانی
بولوب قیم قاضی لار بولوز لار ملک مالینکنی
نچه یل لار بولوب مونچا که بر یاپسته قده باش قوینکا
فلان کپس که منا یب دیب بر اخلار لار حلالینکنی
محل دین قالمای اوشکا پونکا پسنیه یاپ ایتمکار هیچ کیم
نه حاصل بادا یتب کمر سپانه غایلار ماه سالینکنی
خدایا عاصیا ایوب سینک قیلیب تقلید بنی تحقیق
الکسی روزی قیلغیل روز محشرده جمالینکنی

http://www.turkdilleri.org

غم یمه ای بنده پسند — غم یکوچی غم خوار بار
بینوا بیکس غریب — بیچاره لارغه یار بار
هر کیشی بر بنده سنینگ — کونگلیکا آزاری بیرور
موندہ بر آزار بر یه — آندہ یوز آزار بار
جبر ظلم ایتمه غریب — بیچاره لارغه زینهار
جبر ظلم ایتپ سنگا — جبر ایتکوچی جبّار بار
جبر ظلم ایتپ آیرّه — قیلمای غریب لارنالیشی
نالشینگ غه باقمای آنده — کویه دورکا نار بار
چاقما غیل آزرده دل — لارنی چیبالی دیمک زینهار
موندہ پس چاقپنگا یسنه — آنده چاقارغه مار بار
بونه من مثلیک تورور — اوتمای صراطین آدمی

تا تنگلا

تا تنگلا الدینگده لحد — آیلیغ کیرارکا غار بار
ای برادر لار اوشول دنیا — بولمانگ بی خبر
دوست نی دوشمن قیلغو — چی اورنا ده هر عیّار بار
پس کریب دوشمن یوزینه — بولما دوشمن تنگریغه
دوشمنه تورلوک عذابلار — دوست بتلارده دیدار بار
ترک موبه قیلمای غیل خوار — بولپ تنگ آیوب خلق ارا

خوار دور هر قایده کورپنگ

پس کیشی سیمار بار

کیشی اوز مقصدینچه خواهلا — خاندیک ایشلاپ بولمایدی
خدا خواهلا ماسه کونگلی — دیکاندیک ایشلاپ بولمایدی
اگر هر چند کیشیده کیم علیدین — بولیسه کوب غیرت

http://www.turkdilleri.org

خدا دین بولماسه بیل قول ایا غنین تبر اتیب بولماسه
اگر کولنکلونک ایسه ایسه بر آخر نان نی هر اد دین
سالیب آخر ینگ عنه چیغارسا بویورمسه یو تیب بولماسه
طعامی بی نهایت کوب که یرمن دیب امید ایتسنگ
نصیبنگ بولماسه بلکی آنینگ تو زین دا تیب بولماسه
خدا خواه لماغان ایش بولور که امیدی حق تعالی مانی بیور
کیشی اوز اختیاری بیله هر ایشی اوخشا تیب بولماسه
خدا هر نه قیلیب دور خیر شر بارچه اوزی دین دور
خدا نینگ قیلغانینه بنده بولغان قول قانیب بولماسه
خدا نینگ امری بیله قاچیه بنده بین بخت هم دولت
جدل آتین مینب قوماق پیله آنی تو تیب بولماسه

خدایم

خدایم یار اولوب دلن قوشه کرم قیلسه باشینگ عنه
خلایق بولسه دشمن قیلسه عنایت اوزی کوتیب بولماسه
جهانی سینگ خلقی یار اولسه برادر کا بیل معونی ایوب
خدا یار بولماسه هر زره
بیر ایتکور دب بولماسه

بنده کا نی حد قیلور عنه حق قیلور بارچه ایشی
بنده بولماسه خیر شر کا بولغان راضی کیشی
قسمت ایتمیش هر کیمه بو نوع قیام ازل
قسمتیدین بولماسه آر توق کوکلی تیپه کا هشی
بارسه محنت دین قاچیب اول راحت ایسه بار جنته
کر نصیب ایتیسه کو رار اول جنت ایچره کا هشی

http://www.turkdilleri.org

هر کیشی روزی ازل ده بو پسه کر بختی قرا
کونلی پس اول دایم کویوب یغلاب اوتار یازوقیشی
بنده بیچاره دور یوقتور بیلینک هیچ چاره یسی
هر نه محنت کیلسه قایل دور قاتیغ آدم باشی
حق عزیز ایتسه بولور شاه لار کدا لار فیروزی
کیم نی خوار ایتسه آنینک بیکانه دور خیلی خیشی
دوستلاریم ایوب کیم بولدی به تقدیر خدا

بارچه تابع قوشلاری دین
منکا اوچدی دیب قوشی

اجل تینک شربتین بارچه خلایق لار دا تار برکون
زمانی بولماکیم غافل اجل اوقین آتار برکون

قویوب خاک آستیده تن نی عزیز جانینک کیتار برکون
قرایر اثر دها دور بارچه نی آخر یوتار برکون
اوغول قیز ینک قالور ناچار بارور یا لغوز باشینک آندہ
کیریب منکر نکیر اولدم سوراغ سوال ایتار برکون
یمان یخشی بو دنیاده نه کیم قیلغانلار ینک سیندین
خدا قاضی بولوب هر بر جواب بردیب توتار برکون
جهنم اوسیدین چکمکان صراط آتلیغ کذرکاه دین
کیتار دوزخ خفه کافر لار مسلمانلار اوتار برکون
بو دنیادین کیجیب جاندین خدا نی ایلاکان خوشنود
بولوب دیدار ینه واصل مراد یغه یتار برکون
خدا ینک امرینی تو تمای عباد تدین بولوب غافل

http://www.turkdilleri.org

کنه کار عاصی جافیلار پشیمانلار ایتار بر کون
خداوندا کرم برلان کیه قیلیغیل مشکلیم آسان

هزار ارزمان بیله ایوب

الحذا بچره یانار بر کون

خداوندا ترحم قیل منینگ بوآه زار یمغه
کیه پس نی دین منی یارب یتور مای انتظار یمغه
هوا و هرص لار بیرله بو کونگلوم بولدی بی آرام
کیه پس صبری قناعت بیز بو کونگلی بی مدار یمغه
قیل الهای قول لیق عمر اوندیکه بولدیم من سینگا عاصی
منی بو نفس شیطان قو سیمادی اوزاختیار یمغه
خلایق قیلغانین تانگلا پوشار بوپ بولوب قاضی

بحجب حیران الدینگ وه نه یوز برله بارار یمغه
جهانده نچه کوب قیلغان گناهی بی شمار یمغه
اگر عفو ایتماپ سنگا یارب گمان یوق تور ینار یمغه
مسلمانلار بولونگ شاهد من امید اوستگا ایشلار دین
پشیمان من قیلیب توبه یتیندیم پیرو یار یمغه
منی کورگان برادر یار دوست قومی قرینداشیم
اوقونگ لار فاتحه کیم کوز ینگیز توشپه مزار یمغه
دعایی خیر ینگیز دین تاکه قیلغای حق اکرم شاید
دیدینگ هر چند انجام یوق بو منزل وه دوار یمغه
بلینگ بغلاب گیتار گا یول یراغینگ قیلغادینگ ایوب
غریب بیچاره روحی سپایلی امیدوار یمغه

http://www.turkdilleri.org

سینیک دیک عالم اچره کورماسه دیم من بریمان ایوب
یمان لیق ده یمانلار دین یمان سن بیکمان ایوب
یمان ایرماسون سن بو یولدنگ همیشه نفسل یله کمراه
که بیندیرسن اوزکار لانفیکا بیندیک مدیان ایوب
قوبار بوینگ قدم رحمان بولیغه یورماکینگ مشکل
یورور بوینگ شیاطین بولیغه منزیک روان ایوب
مسلمان اوغلیده یوقتور سینیک دیک هیچ بی پرهیز
اکر آلدینگ غه کیبه یب ایجار سن بولسه قان ایوب
که دوشمن دیب قوبارسن آنچه امّا دنیا غه مدینگ
کورونسه سن کوزونگا برقما یانینده خانمان ایوب
مسلمان لیق یولنده سن اوزینگ غه آنچه صادق ایت

خلایق

303

خلایق ایکره حالینگ بارچه غه بردیک یمان ایوب
تمامی عمرینگ اوتدی کورماده برکیمسه بیندین بیورد
خلایق بارچه بیندین کورکانی دایم زیان ایوب
تیلینگ سینگ حاصلی غیبت جهدینگ بوحالینگ ده
اوتورماسه سن کیشیکا برمای آزار برزمان ایوب
حذر قیل دنیادین بولمه بتر قیته بوحالینگ ده
بوبوز تنبیح بولسون قیلدیم عیبینگ نی فاش ایوب
تیتا آلمای منزله یولده قالور سن یول براغینگ توت
کیتارسن کوب اوزاق یولغه آط آریق دریول کرا ایوب
کیلا ایمدی توبه قیل طالب بوینگ بانغیل یمان ایشدین
کرم برله عطا قیلغای آخر دمده ایمان ایوب

304

http://www.turkdilleri.org

دوستلار دنیا بیزه قیلمادی دوران وادریغ
جان قوشی اوچتی یوغالدی قالدی آشیان وادریغ
بولماسا ایرکان دوغرو کیلکان دردوه درمان وادریغ
بولمادی مقبول آنینگ دعاسی قیلغان وادریغ

قالدی بوکولکان یوراکده
یوز مینگ ارمان وادریغ

نی سبب دین بیلمادیم من قهر قیلدی بردبار
اوردی بردمده خزان چون بولدی کویا لاله زار
بوینچوکاوتدوریتوشکاچ بولدی حالیم بی قرار
بوفلک نی جربدین قان یاشی یغلاب زار زار
دشت هجراندا اچره بولدوقا لال حیران وادریغ

بو

بوفلک جانیمغه اوت سالدی کویارا ایمدی سلام
زار یغلاب کوزلارمدین قان توکارمن صبح شام
بوادلوم مینگ شربتی بز لارنی قیلدی تلخ کام
نادانلوغنچه دنیا مینگ عبثدین منکا قیلدی حرام

بوفلک سینم کاتوبدی
داغ هجران وادریغ

عمریم اچره اولایدی کورکان کوزیم مینگ اچلمش
اولایدی جانی گلشنی مینگ یکه یانغوز بلبلی
باغ عمرا اچرا اچیلمای مینگ گلی دین بر گلی
حکم بیرله ناکهان کیلدی اجل یلی
قیلدی بردمده آنی یر پرله یکسان وادریغ

http://www.turkdilleri.org

قیلدی رایحه فلک دوران — دیب ایتمانک اعتماد
دایمی جبین ایکمیزنی — ایلادی هر نجه شاد
توشده کور کاندیک کوروب — قیلدوق ایکی اوچکون مراد
توتولوک اوتلار بارایچده — هر بری سپیدین زیاد

اوشبو اوتلار پرله باغریم
بولدی بریان دادریغ

بولمادشر بتدورکه من ایچیم — اولوم دین آچراق
پرنی بوصابر اوچون دایم — یاقار دزد فراق
یالغوزی دین آیرو توشکان — سنینک ایشیدور یغلامانی
بولسه دستور یکه آینک پرله — اولکان یخشی راق
موندهٔ قالغانینک ایشیدور — آه افغان دادریغ

بوادلوم سنینک ایلکیدین — بارچه قیلورآه فغان
دیده لارنی سو قیلیب — بغرینی هم ایلادی قان
بسوفا مهمان ایرور بر — ایکی کون تنده بوجان
بوبسوزیم بولغای موکان — شاید دیبان سپندین نشان

اورتانیب ایوب آینک چوله
قیلدی داسپستا وادریغ

نیچوکی آدم وفا ایسپتاب — بو دنیا بی وفا بولسه
وفا هر کیمسه ایسپتاب کور — کانی موندین جفا بولسه
وفا ایسپتاب جفاکور کانلار اوسه — یغلاب عیب ایتمانک
نه قیلسون یغلامای دایسم — کو یوب عمری اکا بولسه
فلک رحم ایتماس احوالی — پریشانین کوروب هر کز

http://www.turkdilleri.org

دوا سیز دردیه درمان بیلان مبتلا بولسه
بلا محنت مشقتدین قاچیب هر کز قوتولماس اول
اکر اول بنده تنیک بختی ازل کونده قرا بولسه
تیلار غمکین کونکل برشاد بیقایو قتور کونکل غم سیز
کیشی شاد بیقا تیلار مو جای کیم ماتم سرا بولسه
بیلور کیم دنیانی ماتم سرا ایرکان لیکین دوستلار
بیلور کیمکا اوغول قیز خانمانیدین جدا بولسه
قوتولماس دنیاغه کیلکان اولوم چنکالیدین ایوب

اجل کردوغر کیلسه
قالمغای شاه کدا بولسه

چغار ضایسین ایتاب تنکلا ای دل بیدار بول

صدق

صدقا بله حقنی تیلاب مشغول استغفار بول
قوب بیدار لار توبه قیل قیلغان کناهنکی یاد ایتیب
یغلا قور قوب قصری دین رحیمدین امیدوار بول
بولما بو پیش کونلیک عمرنیک اکیره دنیا طالبی
کچ عزیز جان جهاندین طالبی دیدار بول
اول خدانه قل بولوب بولوبنک احمد امتی
عاقل ایرنیک بولمه دل ازار بی آزار بول
بنده بولسون راضی قضانه بول بلانه صبر ایتیب
خیر شر الله بیلکه کیلسه حقدین منت دار بول
ایکی عالم آفتیدین ایسیتا بیلک بولماق امان
خلق ارا کم توت اوزنیک تر بنده جبار بول

http://www.turkdilleri.org

دُنیا دین کیجا پس بورون کیج ایلدر ایوب دُنیا دین

عمر اوتوب کیلدر کیتار

وقتینک یقین بیتار بولور

برا ولار دُنیا اچره پشن کون بارچه غه مهمان دور

کیتار بارچه بو دُنیا دین بیلینک آخری ویران دور

اوتار دُنیا آدم اوغلی ایرماس بارچه سی بر دیک

بر و کیم ست دخرم بر نیچه للار دل بر شاد و بر

بولوب بو دُنیا غه مغرور کورینک من من دیکانلارنی

انا دین تو غمان ندیک بر کون اولار بر له بیک دور

تفکر قیلمانک بیچ اینمی بو دور روزر ازل تقدیر

برا و کیم وزر بدر سپایل برا و تخت اوزره سلطان دور

بو

بو دُنیا غه کلیب راحت نیصب بولدر برا و للار کا

برا ولار رحمت اچیده همیشه زار گریان دور

برا ولار نازنعمت بیب یوغاک دور کیکانی کلکوچه

برا و خوراک طعامات کی چیرینده لال حیران دور

کورینک آدم بیله آدم آرا سینده تفاوت نی

برا ولار یر بیله دنک دور برا و کویا سلیمان دور

بو دُنیا دین کیتار بر کون همه ارمانلی ارمانسیز

اکر ارمان بیله اولپانک

سینکا ایوب نه ارماندور

غریب بولسه کیشی بارچه غه یمان بولغای

کیشیکه بولسه غنی بارچه مهربان بولغای

http://www.turkdilleri.org

غریب پرله غنی ارا پسنده فرق بو کیسم غنی تالفونوبان بارچه پاپسبان بولغای

غریب بنی کوزکا ایلماپلار غنی ددغان بولغای غریب هر کیشیکا کرچه جان نثار ایتپه

غریب لار محنت اندوه دین قوتولماپس هیچ غنی یانینده آتینک قدری برسپاه بولغای

غریب غم ادقینه دایم اول نشان بولغای غریب هرنیچه کیم ایزلاپه فاچار دولت

غریب بنی هر کیشی کیم بیل پیلان قیلور آزار هرایشده اپتاپه پوز کورر دکی زیان بولغای

غنی نی کورپه آلار طرفه خوش زبان بولغای غریب لارا ولپه کلیب برکیشی دیماپسای والی

غریب هرنیچه کوب دیپه بوپوزیم دورچیین غنی لارا ولپه عجب نالهٔ فغان بولغای

غنی یانینده آتینک پوز لارر یانغان بولغای غریب لیق آفتی هرکیمکا یتپه کرنا کاه

غریب آدمی زاد بولپه همم اوزر دانا پیلینک الف دیک آتینک قدی چون کمان بولغای

غنی یانینده آتینک دیک لاره نی پسان بولغای غریب لیقینکنی پیلیب بول خدا پیلان ایکوب

غریب قدر طمع قیلپه ایکولور قدری غریب لار جالیغه رخم ایتکوچی خدا بولغای

http://www.turkdilleri.org

یرانلار یادایتیب من — یغلاب پسام فرزند جانیمنی
جفاراآخر بیدین اودت — اولدم یاقارروحی روانیمنی
سیتوشتی صابریم یوزغم — بوتحکین کونکلومه سیندیرمن
فراقینک اوتی کویدوردی — بوکویکان اوستخوانیمنی
منینک دیک داغی فرزند — هرکیشی کورکان بوپسه اوستیلاک
جفاتیغی پیله باغریم یتیلیب — اول توکسه قانیمنی
بولوب دیوانه من مجنون — کبی چول لارنی پسیرایتیپام
تاپاآلمایوزسیل کیتیب — صابرآتلیغ مهربانیمنی
امید بربله باقیب یولیدایتیب — کیتیدینک منی آخر
سینک یولونک دهبرپسام — مال ملکی خانمانیمنی
کوردوب کوندوزین یوزین — قیلمه شکرایتدیم قیلیب توبه

نه فعلیمدین ایردیمنده — اول شریعت زبانیمنی
بولدیرسابر مجنیدین الف — دیک قامتیم آخر
فراغوقیلدیرقیغونک صدا — بزیم بختی جهانیمنی
اوزیم اوزحالیمه قالیغلاپسام — ایرماپس عجب دردیلاک
فراقینده اولارمن تیز — الیب کورمانک زبانیمنی
یینه بربنجه وقت سنوندای — فراقینک اوتیه کویپسام
کیشی ایزلاب تاپاپیلماپس — منینک نام ونشانیمنی
دعاقیلماق قولونک دین — مستجاب ایتماک ایردیمدین
الهی قویماغیل خالی بو — منزل بومکانیمنی
من غریب ایتوب دعاپین — قبول یارب اوزینک
قیلغاپین همراه اوزینک — آخر دمده ایمانیمنی

سمت الکتاب

http://www.turkdilleri.org